

**Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní**

**Životní pojištění v České republice v letech
1990 - 2011**

Bc. Jakub Chalupníček

**Diplomová práce
2012**

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Jakub Chalupníček**
Osobní číslo: **E10261**
Studijní program: **N6209 Systémové inženýrství a informatika**
Studijní obor: **Pojistné inženýrství**
Název tématu: **Životní pojištění v České republice v letech 1990-2011**
Zadávající katedra: **Ústav matematiky**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem práce bude zmapování produktů životního pojištění z hlediska nabídky pojišťoven i požadavků klientů, včetně porovnání srovnatelných produktů z pojistně-technického a obchodního hlediska. Práce se dále zaměří na postupný přechod od tradičních produktů životního pojištění k životnímu pojištění investičnímu.

Diplomová práce bude obsahovat:

- Historie do roku 1991 a demonopolizace pojistného trhu,
- životní pojištění (pojem, funkce, druhy životního pojištění),
- vývoj životního pojištění v ČR po roce 1991 do roku 2011,
- postupný přechod od tradičních produktů ŽP k investičním,
- srovnání životního pojištění v ČR a EU,
- trendy budoucího vývoje.

Rozsah grafických prací: —
Rozsah pracovní zprávy: cca 30 stran
Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická
Seznam odborné literatury:

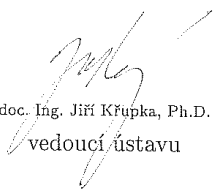
DAŇHEL, J. a kol. Pojistná teorie. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2005. 332 s. ISBN 80-86419-84-3.
DUCHÁČKOVÁ, E. Principy pojištění a pojišťovnictví. 1. vyd. Praha: Ekopress, 2003. 178 s. ISBN 80-86119-67-X.
CHOVAN, P., ČEJKOVÁ, V. Malá encyklopédia poistenia a poisťovníctva s cudzojazyčnými ekvivalentmi. 1. vyd. Bratislava: ELITA, 1995. 352 s. ISBN 80-85323-69-9.
KOLEKTIV AUTORŮ Z ČAP. Životní pojištění. 1. vyd. Praha: GRADA Publishing, 2002. 104 s. ISBN 80-247-0146-4.
MAJTÁNOVÁ, A., DAŇHEL, J., DUCHÁČKOVÁ, E., KAFKOVÁ, E. Teorie a praxe pojišťovnictví. 1. vyd. Praha: Ekopress, 2006. 288 s. ISBN 80-86929-19-1.
Zákon č. 363/1999 Sb., o pojišťovnictví a o změně některých souvisejících zákonů.
Zákon č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě a o změně souvisejících zákonů.
Občanský zákoník č.40/1964 Sb., vybrané kapitoly, týkající se pojištění

Vedoucí diplomové práce:
Mgr. David Zapletal, Ph.D.
Ústav matematiky

Datum zadání diplomové práce: 3. října 2011
Termín odevzdání diplomové práce: 30. dubna 2012

doc. Ing. Renáta Myšková, Ph.D.
děkanka

L.S.

doc. Ing. Jiří Krupka, Ph.D.
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 4. října 2011

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracoval samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využil, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byl jsem seznámen s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako Školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 15. 8. 2012

Bc. Jakub Chalupníček

PODĚKOVÁNÍ:

Rád bych poděkoval svému vedoucímu práce Mgr. Davidu Zapletalovi, Ph.D. za jeho odbornou pomoc, cenné rady a poskytnuté materiály, které mi pomohly při zpracování diplomové práce.

Rovněž bych také rád poděkoval svému konzultantovi Mgr. Davidu Breberovi, za jeho odbornou pomoc, která mi pomohla při zpracování diplomové práce.

ANOTACE

Diplomová práce je zaměřena na zmapování produktů životního pojištění z hlediska nabídky pojišťoven i požadavků klientů, včetně porovnání srovnatelných produktů z pojistně-technického a obchodního hlediska. Práce se dále zaměří na postupný přechod od tradičních produktů životního pojištění k investičnímu životnímu pojištění a na celkový vývoj životního pojištění v České republice od roku 1990 – 2011, podle kterého jsou pak určeny trendy budoucího vývoje.

KLÍČOVÁ SLOVA

Životní pojištění, lineární regrese, investiční životní pojištění

TITLE

Life Insurance in the Czech Republic since 1990 to 2011

ANNOTATION

Diploma thesis is focused on mapping of life insurance products on the base of insurance companies' offers and requirements of clients, including comparison of comparable products from underwriting and trading terms. Thesis will also focus on the progressive transformation of traditional life insurance products to unit linked insurance products and the overall development of life insurance in the Czech Republic since 1990 to 2011 and on these bases are set the future development trends of life insurance in the Czech republic.

KEYWORDS

Life insurance, linear regression, unit linked insurance

Obsah

Úvod.....	11
1. Vymezení základních pojmů.....	13
1.1 Základní pojmy v pojišťovnictví.....	13
1.2 Životní pojištění.....	14
1.3 Typy rizik v životním pojištění.....	15
1.4 Funkce životního pojištění.....	16
1.5 Účastníci pojištění osob životního pojištění.....	17
1.6 Členění životního pojištění.....	17
2. Tradiční produkty životního a důchodového pojištění.....	18
2.1 Rozdělení tradičních produktů životního pojištění podle odvětví.....	19
3. Moderní produkty životního pojištění.....	23
3.1 Rozdělení moderních produktů životního pojištění.....	24
4. Zmapování vybraných produktů investičního životního pojištění na českém pojistném trhu.....	29
5. Historie českého pojišťovnictví do roku 1991.....	32
6. Vývoj životního pojištění v ČR po roce 1991 do roku 2011.....	35
6.1 Vývojové tendence na pojistných trzích.....	35
6.2 Etapa 1 – vývoj od roku 1991 - 1999.....	36
6.3 Etapa 2. – Vývoj od roku 2000 - 2011.....	42
7. Vývoj životního pojištění v Evropě.....	53
8. Trendy budoucího vývoje.....	63
8.1 Přetáčení smluv životního pojištění.....	63
8.2 Regresní analýza.....	65
8.3 Aplikace regresní analýzy.....	66
Závěr.....	80
Použitá literatura.....	83
Seznam příloh.....	85

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Přehled produktů investičního životního pojištění v ČR.....	29
Tabulka 2: Porovnání výhod a nevýhod produktů IŽP na českém pojistném trhu	31
Tabulka 3: Počet komerčních pojišťoven od roku 1991 – 1999	38
Tabulka č. 4: Produkty Ž. P. nabízené členskými pojišťovнами ČAP za rok 1999 a 2001	43
Tabulka 5: Počet komerčních pojišťoven od roku 2000 – 2011 v České republice.....	44
Tabulka 6: Predikční pásy a pásy spolehlivosti předepsaného pojistného Ž. P. (v mld. Kč).....	68
Tabulka 7: Predikční pásy a pásy spolehlivosti předepsaného pojistného NŽ. P. (v mld. Kč).....	68
Tabulka 8: Odhad vývoje předep. poj. Ž. P. a NŽ.P. v ČR v letech 2012 – 2013 (v mld. Kč).....	69
Tabulka 9: Predikční pásy a pásy spolehlivosti technických rezerv Ž. P. (v mld. Kč).....	73
Tabulka 10: Predikční pásy a pásy spolehlivosti technických rezerv NŽ. P. (v mld. Kč).....	73
Tabulka 11: Odhad vývoje technických rezerv Ž. P. a NŽ.P. v ČR v letech 2011 – 2013 (v mld. Kč).....	74
Tabulka 12: Odhad vývoje předepsaného pojistného pojištění pro případ smrti, či dožití, kapitálového pojištění a svatebního pojištění v ČR v letech 2011 – 2013 (v mld. Kč).....	77
Tabulka 13: Odhad vývoje předepsaného pojistného IŽP v ČR v letech 2011 – 2013 (v mld. Kč).....	77
Tabulka 14: Odhad vývoje předepsaného pojistného doplňkového pojištění úrazu v ČR v letech 2011 – 2013 (v mld. Kč).....	78

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Vývoj technických rezerv v České republice od roku 1993 – 1999.....	39
Obrázek 2: Počet dlouhodobých smluv životního pojištění v ČR v letech 1992 - 1999.....	39
Obrázek 3: Pojištěnost v České republice od roku 1991 – 1999 (vzhledem k HDP)	40
Obrázek 4: Vývoj objemu předepsaného pojistného v letech 1992 - 1999 v ČR	41
Obrázek 5: Podíl předepsaného pojistného Ž. P. a NŽ.P. mezi roky 1992 - 1999.....	42
Obrázek 6: Počet komerčních pojišťoven od roku 1991 – 2011 v ČR	45
Obrázek 7: Tempo růstu předepsaného pojistného ve srovnání s meziročním reálným růstem HDP v ČR dle staré metodiky	46
Obrázek 8: Tempo růstu předeps. poj. ve srovnání s meziročním reálným růstem HDP v ČR dle nové metodiky	47
Obrázek 9: Vývoj předepsaného pojistného od roku 2000 – 2011 v ČR.....	48
Obrázek 10: Podíl předepsaného pojistného Ž. P. a NŽ.P. mezi roky 2000 – 2011 v ČR.....	48
Obrázek 11: Vývoj předepsaného pojistného v jednotlivých čtvrtletích v roce 2011 v ČR.....	49
Obrázek 12: Podíl odvětví Ž. P. na předepsaném pojistném v letech 1998 – 2010 v ČR.....	50
Obrázek 13: Vývoj technických rezerv od roku 2000 – 2010 v ČR.....	51
Obrázek 14: Pojištěnost v ČR od roku 2000 - 2010	52
Obrázek 15: Vývoj předepsaného pojistného v západní Evropě mezi roky 2001 – 2010	54
Obrázek 16: Vývoj předepsaného poj. ve střední a východní Evropě v letech 2001 - 2010	55
Obrázek 17: Podíl předeps. pojistného v Ž. P. a NŽ. P. v západní Evropě v letech 2001 - 2010.....	56
Obrázek 18: Podíl předeps. poj. v Ž. P. a NŽ. P. ve střed. a vých. Evropě v letech 2001 - 2010.....	57

Obrázek 19: Podíl předep. poj. v Ž. P. mezi ČR a střední a východní Evropou v letech 2001 - 2010	58
Obrázek 20: Vývoj pojištěnosti v Ž. P. a NŽ. P v západní Evropě v letech 2002 - 2010.....	59
Obrázek 21: Vývoj pojištěnosti v Ž. P. a NŽ. P. ve střední a východní Evropě v letech 2002 -2010	60
Obrázek 22: Vývoj pojištěnosti v Ž. P. v Evropě v letech 2002 - 2010	61
Obrázek 23: Růstový trend Ž. P. na území střední Evropy a Německa v letech 2008 - 2011	62
Obrázek 24: Přetáčení smluv v oblasti životního pojištění.....	63
Obrázek 25: Proložení trendu předepsaného pojistného Ž. P. v ČR lineární regresní funkcí.....	66
Obrázek 26: Proložení trendu předepsaného pojistného NŽ. P. v ČR lineární regresní funkcí.....	67
Obrázek 27: Podíl předepsaného pojistného v Ž. P. a NŽ.P. do roku 2013 v České republice	70
Obrázek 28: Proložení trendu vývoje tech. rezerv Ž. P. v ČR lineární regresní funkcí.....	71
Obrázek 29: Proložení trendu vývoje technických rezerv NŽ. P. v ČR lineární regresní funkcí	72
Obrázek 30: Proložení trendu vývoje předep. poj. investičního Ž. P. lineární regresní funkcí	75
Obrázek 31: Proložení trendu vývoje předep. poj. tradičních produktů Ž. P. mocninnou regresní funkcí.....	75
Obrázek 32: Proložení trendu vývoje předeps. poj. doplňkového úrazového pojištění lineární regresní funkcí...	76
Obrázek 33: Predikce vývoje předepsaného pojistného v jednotlivých odvětvích Ž. P.	78

SEZNAM ZKRATEK

ČR	Česká republika
ČAP	Česká asociace pojišťoven
ČNB	Česká národní banka
ČPP	Česká podnikatelská pojišťovna
ČSFR	Česká a slovenská federativní republika
ČSOB	Československá obchodní banka
EU	Evropská unie
IPB	Investiční a poštovní banka
IP	Interval predikce
IS	Interval spolehlivosti
IŽP	Investiční životní pojištění
KH	Kapitálová hodnota
HDP	Hrubý domácí produkt
NŽ. P.	Neživotní pojištění
PČ	Pojistná částka
Sb.	Sbírka zákonů
TÚM	Technická úroková míra
Ž. P.	Životní pojištění

Úvod

V dnešní době čelí člověk v průběhu svého života mnoha rizikům. Současný způsob života vede k čím dál většímu riziku předčasného úmrtí, díky tomu, že je příliš mnoho mladých lidí vystaveno mnohem většímu stresu, než kdy dřív. Rovněž také roste nutnost zajistit sama sebe na stáří, kdy se lidé nebudou moci spoléhat jen na státní systém důchodového zabezpečení. Z tohoto důvodu je vhodné využít různé produkty životního pojištění, které jsou nabízeny na našem pojistném trhu.

Životní pojištění tedy slouží ke krytí rizika, které ohrožuje lidské životy. Životní pojištění obsahuje široké spektrum produktů, mezi které patří pojištění pro případ smrti, pojištění pro případ dožití a další produkty. Původně se využívalo jako pohřební pojištění, které sloužilo k zajištění rodiny v případě smrti živitele rodiny. Postupem času se ze životního pojištění stalo velmi významné odvětví pojištění. V současné době zahrnuje moderní životní pojištění širokou nabídku produktů, které nabízí kromě pojištění rizika i investiční a spořicí složky. Ve vyspělých státech se pak projevuje převaha produktů životního pojištění, z čehož se dá soudit, že životní pojištění je určitým ukazatelem vyspělosti dané ekonomiky.

Cílem této diplomové práce je charakterizovat životní pojištění a jeho funkce, popsat druhy životního pojištění, zmapovat produkty životního pojištění na pojistném trhu v České republice a určit postupný přechod od tradičních produktů k investičním, srovnat životní pojištění v České republice a Evropě. Dále stanovit vývojové etapy a na základě nich posoudit trendy budoucího vývoje.

Práce je rozdělena na dva hlavní okruhy, celkově do osmi kapitol, které utvářejí komplexní celek. První okruh se zabývá druhy životního pojištění a zmapováním produktů životního pojištění na českém pojistném trhu. Druhý okruh je zaměřen na vývojové etapy životního pojištění a trendy budoucího vývoje tohoto pojištění v ČR.

V první kapitole jsou obecně i konkrétně charakterizovány základní pojmy v pojišťovnictví, dále je zde vymezen pojem životní pojištění, typy rizik v životním pojištění, funkce životního pojištění, účastníci pojištění osob životního pojištění a členění životního pojištění. Tyto pojmy jsou nezbytné pro snazší uchopení vzájemné souvislosti celého tématu diplomové práce.

Druhá a třetí kapitola se zabývá charakteristikou tradičních produktů životního a důchodového pojištění a také moderních produktů životního pojištění, které jsou nabízeny

na českém pojistném trhu. Vymezení těchto druhů životního pojištění je nezbytné pro splnění cíle ve čtvrté kapitole.

Čtvrtá kapitola se zaměřuje na zmapování produktů investičního životního pojištění, které jsou nabízeny různými pojišťovnami v České republice.

Další část diplomové práce se soustřeďuje na historický vývoj životního pojištění a postupný přechod od plánového k tržnímu hospodářství v oblasti pojišťovnictví.

V šesté kapitole jsou pak charakterizovány vývojové tendence na pojistných trzích, které určují současný i budoucí trend vývoje životního pojištění. Následně je zde vystižen vývoj životního pojištění od roku 1991 – 2011. Pro lepší pochopení je samotný vývoj životního pojištění od roku 1991 do roku 2011 v České republice rozdělen do dvou etap. Na základě těchto údajů je pak splněn cíl poslední kapitoly zabývající se trendy budoucího vývoje.

Sedmá kapitola se koncentruje na vývoj životního pojištění v České republice a Evropě.

Poslední část diplomové práce se týká trendů budoucího vývoje životního pojištění v České republice. Pro odhad budoucího vývoje předepsaného pojistného, vývoje technických rezerv a vývoje předepsaného pojistného v jednotlivých odvětvích životního pojištění na českém pojistném trhu je v poslední kapitole použita regresní analýza.

1. Vymezení základních pojmů

Tématem diplomové práce je charakterizovat vývoj životního pojištění v České republice v letech 1990 – 2011. Pro řešení tohoto problému je nejdříve nutné vymezit základní pojmy, které jsou nezbytné pro porozumění vzájemné souvislosti celého tématu této diplomové práce.

1.1 Základní pojmy v pojišťovnictví

Mezi základní pojmy, které se využívají v celém odvětví pojišťovnictví, patří:

- **Pojistná smlouva** - právní dokument vytvořený písemnou formou, jehož obsahem jsou smluvní ujednání a podmínky pojistného vztahu, které jsou závazné pro smluvní strany. Pojistnou smlouvu lze též definovat jako dvoustranný právní úkon, na jehož základě vzniká a trvá smluvní pojištění [22].
- **Pojistka** - písemné potvrzení pojistitele o uzavření pojistné smlouvy [22].
- **Pojistné období** – časové období dohodnuté v pojistné smlouvě, za které se platí pojistné [22].
- **Pojistné** - úplata za soukromé pojištění [22].
- **Jednorázové pojistné** - pojistné stanovené na celou dobu, na kterou bylo soukromé pojištění sjednáno [22].
- **Předepsané pojistné** - pojistné, které je stanovené na dohodnuté pojistné období. Neuhrazením ve stanovené lhůtě zaniká a pojišťovna má nárok na dlužné pojistné. Jedná se o ukazatel úrovně, obsahu a rozsahu pojistného trhu. Je jedním z ukazatelů výkonnosti komerční pojišťovny [16].
- **Pojistná doba** - doba, na kterou bylo soukromé pojištění sjednáno [22].
- **Pojistná hodnota** - nejvyšší možná majetková újma, která může v důsledku pojistné události nastat [22].
- **Pojistná částka** - v pojistné smlouvě dohodnuté nejvyšší plnění z pojistné události, event. z několika pojistných událostí za určité časové období. Může být využívána i jako základ pro výpočet pojistného [22].
- **Dožití** - den uvedený v pojistné smlouvě jako konec pojištění [22].

- **Pojistná událost** - nahodilá skutečnost blíže označená v pojistné smlouvě nebo ve zvláštním právním předpisu, na který se pojistná smlouva odvolává, a se kterou je spojen vznik povinnosti pojistitele poskytnout pojistné plnění [22].
- **Pojistné plnění** - peněžní částka vyplacená pojistitelem jako náhrada vzniklé škody v souladu s pojistnou smlouvou a pojistnými podmínkami [22].
- **Pojistné podmínky** - podmínky zpracované pojistitelem pro uzavírání pojistných smluv pro jednotlivá pojistná odvětví, pro skupiny těchto odvětví nebo pro jednotlivé typy pojištění uzavíraných v rámci pojistného odvětví, zejména všeobecné pojistné podmínky, zvláštní nebo doplňkové pojistné podmínky [21].
- **Pojistné riziko** - míra pravděpodobnosti vzniku pojistné události vyvolané pojistným nebezpečím [22].
- **Pojištěnost** – tento ukazatel patří mezi základní ukazatele, které hodnotí úroveň pojistného trhu. Jedná se o poměr předepsaného pojistného k hrubému domácímu produktu v běžných cenách [3].
- **Škodovost** – jedná se o ukazatel vyjadřující poměr mezi výší poskytnutých pojistných plnění a výší přijatého pojistného anebo kmenového pojistného [3].
- **Technická úroková míra (TÚM)** - zaručený podíl na výnosech z finančního umístění v životním pojištění. Je garantována zákonem a její výši určuje ČNB [21].
- **Technické rezervy** - představují hodnotu budoucích úhrad předpokládaných závazků pojišťovny vyplývajících z uzavřených pojištění. Pro stanovení předpokládaných závazků se využívá zejména matematických metod. Právní úprava je obsažena v zákoně č. 363/1999 Sb., o pojišťovnictví, ve znění pozdějších předpisů (§ 13 a násl.) [21].

1.2 Životní pojištění

Termín „životní pojištění“ je všeobecně používaným pojmem. Tento pojem se používá jak v každodenních diskuzích, tak i v odborné literatuře.

Definic životního pojištění je mnoho. Mezi nejvýznamnější patří právě tyto:

- Životní pojištění zahrnuje krytí rizik ohrožujících životy lidí. V rámci těchto pojištění se uplatňují výplaty pojistných plnění v případě pojistných událostí, které se dotýkají života pojištěných osob nebo jiných osob. Výše pojistného plnění není dána v případě životního pojištění velikostí škody, protože škodu je možné v těchto pojištěních

jen velice obtížně ohodnotit. Výše pojistných plnění je dána velikostí pojistné částky, kterou pojistník sjednal a tato výše pojistné částky má podle jeho představ a možností příslušné riziko pokrýt [6].

- Soukromé životní pojištění znamená v podstatě totéž jako pojištění osob. Jedná se přitom obvykle o dlouhodobější pojistné smlouvy, které zajišťují finanční podporu v případě ztráty příjmu [2].
- Životní pojištění je považováno za jedno ze tří klasických odvětví pojištění – vedle pojištění požárního a dopravního [10].
- Životní pojištění může být pojímáno jako „spořicí a investiční instrument“, protože v oblasti životního pojištění jsou vytvářeny určitým způsobem úspory [6].

1.3 Typy rizik v životním pojištění

V životním pojištění se vyskytují dvě hlavní rizika:

- Riziko úmrtí
- Riziko dožití

Všechna ostatní rizika jsou kombinací anebo modifikací těchto dvou základních rizik [6].

Pojistné produkty životního pojištění se dělí na dva základní druhy rizik:

- **Pojištění rizikové** – jedná se o pojištění, u kterých není jisté, zda vznikne pojistná událost a zda bude nutné vyplatit pojistné plnění. Patří sem dočasné pojištění pro případ smrti [6].
- **Pojištění rezervotvorné** – patří sem pojištění, při kterých musí pojišťovna počítat s pojistným plněním vždy, což znamená, že je pojišťovna povinna tvořit technické rezervy pro případ smrti anebo pro případ dožití se konce pojistné doby. Do rezervotvorného pojištění náleží všechny pojištění pro případ smrti anebo dožití, samostatné pojištění pro případ dožití anebo trvalé pojištění pro případ smrti [6].

1.4 Funkce životního pojištění

Dalším pojmem, který je nezbytné definovat, je termín „funkce životního pojištění“.

Mezi možné individuální funkce životního pojištění patří:

- **Finanční ochrana pozůstalých v případě úmrtí živitele rodiny** - ekonomické příčiny byly podtrženy skutečností, že rodina v té době získávala příjmy obyčejně jen od jediného živitele [5].
- **Zajištění finančních prostředků v případě dožití** – klient potřebuje krýt riziko předčasného úmrtí, ale také si uvědomuje možnost dožití se konce pojistné doby. V případě dožití je klientovi vyplaceno pojistné plnění, které se využije na nákup statků, které si nemůže dovolit z běžného příjmu [5].
- **Možnost zhodnotit a investovat peněžní prostředky** – za pomoci kapitálového či investičního životního pojištění [5].

Kromě individuálních funkcí má také životní pojištění své makroekonomické funkce:

- **Doplněk státního důchodového systému** – od roku 2013 by měla být v České republice zavedena důchodová reforma, která umožní občanům zapojit se do dobrovolného fondového spoření. Důchod občanů, kteří se dobrovolně zapojí do tohoto spoření, se bude moci skládat ze tří příjmů. Důchodový systém se tedy bude opírat o tři pilíře. Za první pilíř můžeme považovat státem uspořádaný důchodový systém. Principem druhého pilíře je možnost vyvedení 3 % ze sociálního pojištění na účet v penzijním fondu. K těmto 3 % je nezbytné ze mzdy dodat další 2 % z vlastních zdrojů. O tato 2 % si tak v produktivním věku snížíme svoji mzdu s pomyslnou vidinou lepších zítřků v důchodovém věku. Kromě toho je předpokládána možnost, v rámci mezigenerační solidarity, dobrovolného vyvedení částky o výši 1 % vyměřovacího základu mzdy, potomků vůči svým rodičům, kteří jsou ve starobním důchodu. Třetím pilířem je pak jakýsi typ soukromého pojištění, například důchodového životního. Tento pilíř klade důraz na individuální odpovědnost člověka za vlastní příjmy v důchodovém věku [4].
- **Instrument finančního trhu** – vybrané pojistné od klientů může pojistitel díky podstatnému časovému rozdílu mezi vzrůstající tvorbou a konečnou výplatou pojistné částky investovat zpět do ekonomiky a tak působit na hospodářský růst [4].
- **Příjem do státního rozpočtu** - zisk pojišťovny podléhá dani z příjmu, jenž je příjmem do státního rozpočtu [4].

- **Potlačování inflace** – na základě dlouhodobého trvání produktů životního pojištění dochází při jejich využití k oddalování spotřeby (peněžní prostředky jsou vloženy do pojištění, a proto nemohou být vynaloženy na spotřebu) a z tohoto důvodu pak dochází ke snižování inflace [4].

Současnou zásadní funkcí životního pojištění je to, že životní pojištění se uplatňuje jako jeden z nástrojů, který kryje potřeby lidí ve stáří. Životní pojištění tím, že obsahuje krytí rizika úmrtí a dožití prostřednictvím sjednání určité velikosti pojistné částky zvolené pojistníkem, skutečně plní vedle vlastního krytí rizik úspornou funkci [6].

1.5 Účastníci pojištění osob životního pojištění

Mezi účastníky pojištění osob životního pojištění se řadí následující osoby:

- **Pojistitel** - jedná se o právnickou osobu (většinou pojišťovna), která je dle zákona o pojišťovnictví oprávněna vykonávat pojišťovací činnost [2].
- **Pojistník** – je fyzická nebo právnická osoba, která s pojistitelem uzavřela pojistnou smlouvu. Její povinností je platit pojistné [2].
- **Pojištěný** – je fyzická osoba, na jejíž život a zdraví se pojištění vztahuje. Pojištěný je na rozdíl od pojistníka nositelem pojistného zájmu [2].
- **Oprávněná osoba** – je fyzická nebo právnická osoba, které v důsledku pojistné události vznikne právo na pojistné plnění [2].
- **Obmyšlený** – je fyzická nebo právnická osoba, která je určena pojistníkem v pojistné smlouvě, které vznikne právo na pojistné plnění v případě smrti pojištěného [2].

1.6 Členění životního pojištění

Životní pojištění lze rozdělit následujícími způsoby:

Dle zákona (č. 39/2004 Sb.) se dělí životní pojištění na následující odvětví:

1. Pojištění pro případ smrti, pojištění pro případ dožití, pojištění pro případ dožití se stanoveným věkem nebo dřívější smrtí, pojištění spojených životů, životní pojištění s vrácením pojistného,
2. svatební pojištění nebo pojištění prostředků na výživu dětí,
3. důchodové pojištění,
4. investiční životní pojištění,

5. kapitálové činnosti,
 - a. Umořování kapitálu založené na pojistně-matematickém výpočtu, jimiž jsou proti jednorázovým nebo periodickým platbám dohodnutým předem přijaty závazky se stanovenou dobou trvání a ve stanovené výši,
 - b. správa skupinových penzijních fondů,
 - c. činnosti doprovázené pojištěním zabezpečujícím zachování kapitálu nebo platbu minimálního úroku,
 - d. pojištění, které se týká délky lidského života, které je upraveno právními předpisy z oblasti sociálního pojištění, pokud zákon umožňuje jeho provádění pojišťovnou na její vlastní riziko.
6. pojištění pro případ úrazu nebo nemoci.

2. Tradiční produkty životního a důchodového pojištění

Mezi tradiční nebo jiným způsobem řečeno klasické produkty životního pojištění můžeme označovat ty produkty, které nepředpokládají proměnlivou výši pojistného a jsou oproti novým produktům životního pojištění vývojově starší [5].

Pojistné u tradičních produktů životního pojištění je možné platit běžně nebo jednorázově. Jednorázové pojistné se platí pouze jednou a to na začátku pojistné doby. Naopak běžné pojistné se platí v pravidelných intervalech, v jednotlivých pojistných obdobích a to buď ročně, anebo področně. V průběhu pojistné doby se dá pozměňovat způsob placení z ročního na področní a naopak, není však možné z podstaty věci vzájemně nahrazovat běžný a jednorázový způsob placení pojistného [5].

Pojistné u tradičních produktů životního pojištění se vypočítává na základě pojistně technických výpočtů. Jsou stanoveny tři základní složky pojistného a to: netto pojistné, náklady na získání a správu pojištění a poslední složkou je pak kalkulovaný zisk. Brutto pojistné je stanovené jako součet netto pojistného a nákladů na získání a správu pojištění. Netto pojistné je tvořeno takzvanou rizikovou částí pojistného, která pokrývá průměrné riziko pojistné události při zohlednění vytvořené netto rezervy a ukládací částí pojistného, která je nutná k navýšení současné rezervy [5].

Po zaplacení pojistného je netto pojistné rozděleno na dvě části:

- Riziková část – z této části je hrazeno pojistné plnění v případě úmrtí, které nastalo v daném pojistném období v celém pojistném kmeni.
- Ukládací část – tuto část je nezbytné umístit do rezerv, aby v případě dožití klienta sjednaného věku byl k dispozici dostatečný kapitál pro výplatu pojistného plnění.

2.1 Rozdělení tradičních produktů životního pojištění podle odvětví

Tradiční produkty životního pojištění je možné dle odvětví rozdělovat:

- Pojištění pro případ smrti, pojištění pro případ dožití anebo pojištění pro případ smrti nebo dožití,
- svatební pojištění nebo pojištění prostředků na výživu dětí,
- důchodové pojištění.

a) Pojištění pro případ smrti

Pojistnou událostí, která je vymezena v pojistné smlouvě u pojištění pro případ smrti, je smrt pojištěného. Nejprve je však nutné prokázat pojistnou událost a to například úmrtním listem. Na základě úmrtního listu pak pojistitel vyplatí obmyšlenému pojistné plnění. Pokud obmyšlený není, pak vchází pojistné plnění do dědického řízení.

Hlavním důvodem sjednání tohoto pojištění je jednak zajištění jistiny úvěru, kde je pojistné plnění plně vinkulováno ve prospěch poskytovatele úvěru. Dojde-li k pojistné události, tak je pak zbytek jistiny jednorázově zaplacen pojistným plněním z pojištění. Dalším důvodem je pak finanční zaopatření pozůstalých pojištěné osoby. Tento způsob se využívá především tehdy, je-li rodina ekonomicky závislá výhradně na jedné osobě.

Cena pojištění pro případ smrti se řadí k nejnižším mezi tradičními produkty, protože je zde zohledňováno jen riziko úmrtí. Pravděpodobnost úmrtí je obzvláště pro nízké věky značně malá, a z tohoto důvodu v brutto pojistném hrají velkou roli ostatní faktory. Nejdůležitější je však s jakými náklady je schopna pojišťovna dané pojištění získat a provozovat a také, jaký je stav konkurence. Jelikož pravděpodobnost, že pojištěná osoba zemře, roste s věkem, je nezbytné v první části pojistné doby volit vyšší pojistné, než odpovídá přijatému riziku v daném věku a v druhé části je poté inkasované netto pojistné nižší, než je třeba ke krytí pojistně-technického rizika [5].

b) Pojištění pro případ dožití

U tohoto druhu pojištění může vzniknout jen jedna pojistná událost, kterou je dožití se pojištěného sjednaného věku. Dojde-li k pojistné události, pak pojistitel vyplácí pojistné plnění. Nevýhodou pojištění pro případ dožití je fakt, že pokud pojistná událost nenastane, pojištění zaniká bez náhrady.

Mezi deriváty pojištění pro případ dožití můžeme řadit:

- **Věnové pojištění** – toto pojištění je uzavíráno za běžné pojistné a v případě smrti pojistníka pojištění nezaniká bez náhrady, nýbrž naopak pokračuje dále jako by pojišťovna převzala na sebe povinnost uhrazovat pojistné. Tento druh pojištění se nejčastěji používá k finančnímu zajištění dítěte či osoby, která je v první fázi dospělosti. Toto pojištění není možné uzavřít již od narození, jelikož je zde velká pravděpodobnost úmrtí novorozence. Dožije-li se pojištěná osoba sjednaného věku, dle pojistné smlouvy, pak jí je vyplaceno pojistné plnění [5].
- **Vkladové pojištění** – u tohoto druhu pojištění pojistník na začátku pojistné doby vloží jednorázově vklad, kde poté použije úroky z tohoto vkladu na úhradu pojistného pro sjednané riziko. Je-li sjednáno jenom riziko dožití, pak si v tomto případě pojistitel vytváří z pojistného rezervu pro případ dožití, kterou poté uhradí oprávněné osobě na konci pojistné doby. Sjedná-li se jakékoliv jiné riziko, pak je zhodnocení ve výši pojistně-technické úrokové míry vyčerpáno. Na konci pojistné doby je pak uhrazen jenom vklad, který je navýšen o podíly na přebytcích pojistného [5].

c) Pojištění pro případ smrti nebo dožití

V praxi se toto pojištění nejčastěji nazývá jako smíšené pojištění anebo kapitálové životní pojištění. Tento druh pojištění je kombinací pojištění pro případ smrti a pojištění pro případ dožití. Z toho plyne, že pojistnou událostí je zde dožití nebo smrt pojištěného. Pojistné plnění u smíšeného pojištění se vyplácí tehdy, když pojištěný zemře, nejpozději ale při dožití se konce sjednané pojistné doby. V tomto druhu pojištění může být přikládán větší důraz na riziko smrti či na riziko dožití. Z tohoto důvodu pak může být nastavena jiná pojistná částka pro případ dožití a jiná pro případ smrti [5].

d) Důchodové pojištění

Důchodové pojištění komerčních pojišťoven je nezbytné diferencovat od důchodového pojištění, které je nabízeno v oblasti sociálního zabezpečení, jež je placeno ze státního rozpočtu. Výdaje zde platí státní rozpočet primárně z příjmů ze sociálního pojištění, které je povinně uhrazeno zaměstnanci, zaměstnavateli a osobami samostatně výdělečně činnými. Tyto produkty důchodového pojištění poskytují nadstavbu nad státem poskytovaný starobní, plně invalidní, částečně invalidní, sirotčí, vdovecký a vdovský důchod [5].

Důchodové pojištění je pojištění na dožití se sjednaného věku s postupnou výplatou pojistné částky, tedy od sjednaného okamžiku je pojištěnému vyplácena sjednaná velikost důchodu.

Dle způsobu vymezení momentu počátku výplaty důchodu se rozeznává:

- **Pojištění ihned splatného důchodu** – nejprve musí pojistník uhradit jednorázové pojistné a až poté začíná pojišťovna obvykle platit pojištěnému důchod při postupném dožívání se jednotlivých období věku. V současné době je tato forma důchodového pojištění méně častá.
- **Pojištění odloženého důchodu** – u toho pojištění je po určitou předem vymezenou dobu zpravidla placeno pojistné a zároveň je sjednán okamžik počátku výplaty důchodu. Tato forma důchodového pojištění je v dnešní době mnohem obvyklejší, jak pojištění ihned splatného důchodu.

Za základ důchodového komerčního pojištění je vždy považováno sjednání základního důchodu, který je vymezen k zajištění potřeb ve stáří (rizika dožití, kdy lze uplatnit buď doživotní důchod, nebo důchod, který bude vyplácen po stanovenou dobu) [6].

Kromě základního důchodu je obvykle umožněno sjednat:

- **Pozůstalostní důchod** – tento důchod je splatný v případě smrti pojištěného osobě, která je uvedena v pojistné smlouvě.
- **Dočasný důchod** – tento druh důchodu je placen pojištěnému v případě jeho plné invalidity (pokud k ní dojde po určité době od uzavření pojistné smlouvy a před splatností základního důchodu).

e) Pojištění více životů

Nejčastěji je možné se setkat s pojištěním dvojice osob a nejvyužívanějším produktem je zde důchodové či smíšené životní pojištění. U důchodového pojištění pro více osob může

být pojistné plnění vypláceno například, jen pokud jsou na živu oba z dvojice, pak se jedná o důchodové pojištění dvojice osob do první smrti. Naopak u důchodového pojištění dvojice osob do druhé smrti je důchod vyplácen jedině v případě, že je na živu pouze jedna osoba z pojištěných [5].

f) Skupinové pojištění

Skupinové pojištění je charakterizováno tím, že jen jednou pojistnou smlouvou je pojištěna skupina osob. Za pojištěnou skupinu osob můžeme považovat buď kolektivy zaměstnanců, anebo členy různých skupin. Kolektivy zaměstnanců většinou pojišťuje zaměstnavatel, jenž zcela nebo zčásti hradí předepsané pojistné. Zaměstnavatel pak získá výhodu, která spočívá v nižší ceně oproti individuálnímu pojištění. Nižší cena je odvozena od nižších jednotkových nákladů na uzavření této smlouvy. Mezi uspořené náklady pak můžeme zahrnout třeba nižší administrativu. Mezi další skupiny, které využívají tento druh pojištění, můžeme označit profesní organizace, odborové svazy či zájmová sdružení [5].

g) Připojištění

K výše popsaným produktům životního pojištění je možné sjednat připojištění. Toto připojištění má ale podobu neživotního pojištění. Mezi základní druhy připojištění můžeme řadit:

- a) **Úrazové připojištění** – patří mezi nejběžnější druhy připojištění k tradičním produktům životního pojištění. Jeho největší výhodou je pak nízká cena vzhledem k pojistnému, na které jsou uzavírána životní pojištění. Hlavním důvodem nízké ceny je velmi malá pravděpodobnost vzniku pojistné události.

Pojistné plnění u úrazového připojištění se skládá:

- **Plnění za smrt úrazem** – pojistná částka je vyplacena tehdy, jestliže smrt pojištěného vznikla v důsledku úrazu. Pojistitel vyplácí pojistnou částku jak z hlavního pojištění, tak i z připojištění.
- **Plnění za trvalé následky úrazu** – na základě oceňovacích tabulek pro trvalé následky úrazu pojišťovna určí pojistné plnění ze sjednané pojistné částky pro případ trvalých následků úrazu.
- **Plnění denního odškodného** – pojišťovna vyplatí sjednanou pojistnou částku za každý den doby léčení poúrazového stavu, nejvíce však dobu, která je dána oceňovacími tabulkami pojistitele pro různé typy úrazů.

b) **Pojištění pro případ nemoci** – mezi další produkty připojištění k životnímu pojištění patří pojištění pro případ nemoci. Hlavním účelem tohoto druhu připojištění je krýt potřeby klientů, které nejsou dostatečně uspokojovány ze státního pojištění.

Nejvíce jsou poskytovány tyto produkty připojištění:

- **Připojištění denní dávky při pracovní neschopnosti** – poskytuje se buď jako doplnění k sociálnímu pojištění, anebo je určeno pro osoby, které státní pojištění nepokrývá. Nárok na pojistné plnění vzniká až po uplynutí čekací doby.
- **Připojištění stomatologických výkonů** – vzhledem k rizikovosti jsou používány limity plnění a časové franšízy.
- **Připojištění nadstandardního vybavení při pobytu v nemocnici**
- **Připojištění denní podpory při pobytu v nemocnici**

3. Moderní produkty životního pojištění

Tradiční produkty životního pojištění byly po dlouhou dobu maximem, co šlo klientům nabídnout. Jedinou možností, jak inovovat produkty, byla přijímána pouze jiná skladba v té době nabízených rizik nebo změna váhy rizik v produktu. Poklesy tempa růstu pojistných produktů v padesátých a šedesátých letech dvacátého století zvýšily tlak akcionářů i na životní pojistitele [5].

Jednou z variant, která byla možná poskytnout současným klientům, byla možnost najít doposud nepojistitelná rizika. První možností byly výrazné pokroky v medicíně, které se zužitkovaly i v pojišťovnictví a daly možnost ohodnotit doposud nepojistitelná rizika - závažná onemocnění. Další možností bylo úsilí pojistitelů omladit tradiční životní produkty. Tato snaha byla úspěšná až tehdy, když vznikl produkt, u kterého byla uvolněna dosud nezpochybnitelná vazba závislosti pojistného plnění na pojistném. Vhodné ekonomické podmínky umožnily utvořit okolnosti, které oslovily klienty penzijních a investičních fondů s úmyslem expandovat na dosud výsostná území jiných finančních institucí, a tak byl položen základ investičního životního pojištění [5].

3.1 Rozdělení moderních produktů životního pojištění

Mezi produkty moderního životního pojištění patří:

- Pojištění závažných onemocnění,
- univerzální životní pojištění,
- investiční životní pojištění,
- moderní investiční životní pojištění,
- indexově vázané životní pojištění,
- pojištění dlouhodobé péče,
- bankovní pojištění [5].

a) Pojištění závažných onemocnění

Mezi moderní produkty patří pojištění závažných onemocnění. Tento produkt je řazen mezi nové produkty hlavně kvůli novým rizikům, které umožnily krýt pojistnou ochranu. Pojištění závažných onemocnění nabídla poprvé pojišťovna Crusader Life v Jihoafrické republice. Odtud se pak tento druh pojištění rozšířil do celého světa.

Pojistnou událostí u tohoto pojištění je diagnóza závažného onemocnění, v případě že je diagnostikováno poprvé v životě. V pojistných podmínkách je lékařskou terminologií vymezeno prokázání jednotlivých sjednaných chorob. Nezkoumá se zde tedy případný rozsah onemocnění, anebo nastávající následky. Pro výplatu pojistného plnění je postačující sama diagnóza sjednaného rizika. Za hlavní čtyři rizika se považuje: rakovina, infarkt myokardu, mozková mrtvice a totální selhání ledvin. Mezi ostatní rizika patří: roztroušená skleróza, ochrnutí, popáleniny značného rozsahu, slepota atd. Pojištění závažných onemocnění umožňuje díky výplatě pojistného plnění zajistit pacientovi kvalitnější léčbu diagnostikované nemoci nebo nadstandardní podmínky léčby.

V průběhu let došlo k vylepšení tohoto produktu, kde bylo stanoveno, že pojistné plnění už není závislé jen na diagnóze, ale i na stupni závažnosti diagnózy a stádia onemocnění. Dále došlo ke zvýšení výplaty pojistného plnění.

U pojištění závažného onemocnění je nutné definovat pojmy:

- **Čekací doba** – hlavní důvod vzniku čekací doby vězí v intenzivnějším riziku výskytu diagnóz závažných onemocnění v prvních týdnech po sjednání pojištění, pokud by čekací doba nebyla využita. Slouží k antiselekcii.

- **Doba přežití** – jde o lhůtu, která musí marně uplynout od diagnózy závažného onemocnění, než vznikne oprávněné osobě právo na vyplacení pojistného plnění. Marné uplynutí znamená, že po jejím uplynutí je pojištěná osoba stále na živu.

b) Univerzální životní pojištění

Mezi další produkty moderního životního pojištění se řadí univerzální životní pojištění. Tento druh pojištění se začal poprvé poskytovat v Jižní Africe, Velké Británii, Holandsku a USA. Univerzální životní pojištění vychází ze smíšeného pojištění a je pro něj charakteristické to, že umožňuje více flexibility jako je například schopnost platit proměnlivé výše pojistného. V prvních letech dospělosti se předpokládá u klientů nízká nutnost sjednat si pojistnou ochranu, proto je klientovi navržena možnost sjednat pojistné částky v minimální výši a naopak pojistnou smlouvu více používat na vytváření úspor. Po založení rodiny vzrůstá požadavek na pojistnou ochranu, a proto toto pojištění umožňuje zvýšit pojistné částky bez možných úprav pojistného nebo zdravotní prohlídky.

Zásadním rozdílem tradičního životního pojištění od univerzálního pojištění je absence pojistně-technické rezervy, která je nahrazena kapitálovou hodnotou. V univerzálním životním pojištění je část netto pojistného vyčerpána ke krytí rizik, zbývající část netto pojistného je pak spořena v kapitálové hodnotě, ze které je možné pokrývat zvýšenou nutnost pojistné ochrany v případě, že běžné pojistné je nedostačující. Z této kapitálové hodnoty je také možné hradit pojistné, když pojistník požádá o dočasné neplacení pojistného. Doba neplacení pojistného může být tak dlouhá, dokud kapitálová hodnota postačuje. Aby pojistitel snížil své riziko, tak požaduje po klientovi, aby uhradil několik prvotních plateb pojistného, než může být započato s využíváním flexibility pojistného.

Mezi další flexibility univerzálního pojištění patří možnost mimořádného vkladu pojistného, mimořádného výběru anebo možnost zahrnout do konstrukce univerzálního životního pojištění řádné zohledňování změn úmrtnostních tabulek. Všechny tyto odlišnosti mají dopad na aktuálně strhávané netto pojistné.

c) Investiční životní pojištění

Investiční životní pojištění patří mezi nejúspěšnější pojištění v Evropě a to hlavně v anglosaských zemích. V České republice dochází k rostoucímu zájmu drobných investorů o otevřené podílové fondy, a proto se dá předpokládat, že klienti budou čím dál více využívat tento produkt.

Jedná se o smíšené pojištění pro případ smrti či dožití s jednorázovým anebo běžným pojistným, kde pojistné plnění podléhá vývoji cen podílových jednotek podílového fondu,

do kterého se vkládá část pojistného. Pohledávka pojistníka za pojistitelem není vymezena jako pevná pojistná částka plus podíly na přebytcích pojistného, nýbrž jako podíl na fondu, který je definován počtem pojistníkem zakoupených podílových jednotek k celkovému počtu prodaných jednotek.

U investičního životního pojištění pojistník sám určuje, do kterých investičních fondů bude pojistné investováno. Pojistník má na výběr mezi několika strategiemi, které závisí na jeho sklonu k riziku.

Nejběžnějším modelem tohoto druhu pojištění je konstrukce, kdy se platí konstantní běžné pojistné a jeho část je pak investována do investičních fondů. Pojistné plnění pro případ smrti je vymezeno jako maximum z pojistné částky pro případ smrti, která je vypočítávána jako u tradičního životního pojištění, a hodnoty podílových jednotek v momentu výplaty. Pojistné plnění lze u tohoto modelu definovat také jako součet hodnoty podílových jednotek a pojistné částky pro případ dožití.

d) Moderní investiční životní pojištění

Nejčastěji se toto pojištění nazývá investiční životní pojištění s garantovaným minimálním pojistným plněním. Jedná se o inovovanou formu investičního životního pojištění s jednorázovým či běžným pojistným, kde výška pojistného plnění podléhá vývoji cen podílových jednotek, ale navíc také pojišťovna zaručuje, že jak v případě smrti, tak i dožití uhradí oprávněné osobě garantovanou pojistnou částku. Jestliže je celková hodnota podílových jednotek klienta vyšší než zaručené pojistné plnění, tak je v případě pojistné události vyplacena oprávněné osobě tato vyšší hodnota. Garantované pojistné plnění umožňuje uspokojivé záruky pro klienta, který má averzi k danému riziku. Pojišťovny by měly nabízet široké spektrum fondů a to od konzervativních klientů až po ty pokročilejší.

e) Indexově vázané životní pojištění

Mezi další druhy moderního životního pojištění patří indexově vázané životní pojištění, které usiluje o oslovení klientů, kteří mají zájem investovat své dlouhodobé úspory. Výše pojistného plnění se odvíjí od zvoleného indexu, poněvadž se tento druh pojištění váže na index cenných papírů na daném kapitálovém trhu. Dojde-li k tomu, že se index za pojistnou dobu zvýší o 30 %, pak je pojistné plnění rovno 1,3 násobku sjednané pojistné částky. Pojištění pro případ smrti se sjednávalo na bázi tradičních aktuárských výpočtů. V současné době se můžeme setkat s produkty s garantovaným minimálním zúročením, kde toto zúročení odpovídá na trhu standardně poskytované pojistně-technické úrokové míře.

Primární ideou indexově vázaného životního pojištění je to, že investiční riziko pojišťovny transferujeme na pojistníka a zároveň se snažíme omezit jeho nejvyšší ztrátu.

f) Pojištění dlouhodobé péče

Jde o pojištění pro případ bezmocnosti nebo snížené schopnosti postarat se o sebe či svoji domácnost. Jde tedy o dlouhodobé invalidní pojištění s plněním ve formě sjednaného denního odškodného. Hlavním cílem tohoto pojištění je pak pokrýt všechny náklady pojištěného.

Pojistnou událostí u pojištění dlouhodobé péče je opětovná pomoc pojištěnému od jiné osoby při zajišťování základních potřeb. Jestliže nastala či nenastala pojistná událost, rozhodují nejen likvidátoři, ale také pojišťovna, která přebírá informace od státních orgánů. Bezmocnost vzniká tehdy, dojde-li ke zvýšení důchodu pro bezmocnost oprávněným orgánem státní správy.

Pojišťovna rovněž rozeznává stupně bezmocnosti:

- **Bezmocnost částečná** – je určena osobě, která potřebuje dlouhodobou pomoc od jiné osoby při některých nezbytných životních úkonech např.: (mytí, oblékání).
- **Bezmocnost převážná** – je poskytnuta osobě, která potřebuje i pravidelnou pomoc či soustavný dohled od jiné osoby při hlavních životních úkonech např.: (při chůzi).
- **Bezmocnost úplná** - je určena osobě, která potřebuje soustavné ošetřování a je odkázána trvale na pomoc od jiné osoby při všech životních úkonech.

Pojistné u tohoto pojištění se hradí po celou dobu pojištění. Jelikož součástí pojištění dlouhodobé péče je připojištění zproštění od placení pojistného, tak v případě pojistné události odpadá povinnost hradit pojistné.

Ve vyspělých zemích se jedná o velmi využívaný pojistný produkt životního pojištění. V České republice je pečovatelská služba zabezpečena zákonem a poskytují ji obce a krajské úřady. Právo na pečovatelskou službu mají těžce zdravotně postižené osoby a staré osoby, které nejsou schopny samy si zajistit základní práce v domácnosti. Činnost pečovatelské služby se poskytuje bezplatně.

g) Bankopojištění

Tento druh pojištění se týká nejen životního pojištění, ale i neživotního pojištění. Od klasického druhu životního pojištění se odlišuje tím, že provoz pojišťovny je v tomto případě vykonáván zcela nebo částečně činností určité banky. Klientela pojišťovny je tvořena

hlavně klienty banky, kterým banka prodává tzv. vázané produkty (např. životní úvěrové pojištění). Banka nejčastěji využívá přepážkový způsob prodeje [5].

4. Zmapování vybraných produktů investičního životního pojištění na českém pojistném trhu

Nabídka produktů investičního životního pojištění na českém pojistném trhu je velice rozmanitá a z tohoto důvodu si potenciální klienti mohou vybrat ze širokého spektra produktů investičního životního pojištění. Detailní přehled o vybraných produktech investičního životního pojištění v České republice je pak podrobně zobrazen v níže uvedené tabulce č. 1. Tato tabulka byla vytvořena na základě získaných materiálů od pojišťovacího makléře z finančně-poradenské firmy Fincentrum.

Tabulka 1: Přehled produktů investičního životního pojištění v ČR

Pojišťovna	Název produktu	Max. vstup. věk	Min. měs. pojistné	Min. mimoř. pojistné	Min. PČ	Min. pojist. doba	Min. mimoř. výběr	Plnění v případě smrti	Správní popl.
UNIQA	FINMAX	70 let	300 Kč	3 000 Kč	30 000 Kč	5 let	0 Kč	KH ¹ nebo PČ ²	0-0,5%
Generali	Dolce Vita*	70 let	150 Kč	1 000 Kč	10 000 Kč	5 let	0 Kč	KH nebo PČ	2,00%
Kooperativa	Perspektiva (7BN)	70 let	400 Kč	1 000 Kč	10 000 Kč	10 let	1 000 Kč	KH nebo PČ	0,00%
ČPP	Evoluce	75 let	300 Kč	1 000 Kč	5 000 Kč	10 let	3 000 Kč	KH nebo PČ	0,00%
Allianz	Rytmus	75 let	300 Kč/ 500 Kč	1 000 Kč	0 Kč	10 let	1 000 Kč	KH a PČ	0,9-1%
Aegon	Aegon Invest	75 let	600 Kč	Není limitováno	0 Kč	5 let	5 000 Kč	KH nebo PČ	0,08 %
AXA	Kumulativ Life	65 let	500 Kč	3 000 Kč	0 Kč	5 let	3 000 Kč	KH nebo PČ	1-1,7%
Česká pojišťovna	Top Invest	75 let	500 Kč	1 000 Kč	10 000 Kč	10 let	1 000 Kč	KH a PČ	1,35%
ING	SMART	65 let	400 Kč	1 000 Kč	10 000 Kč	10 let	3 000 Kč	KH nebo PČ	0,8-1,4%
ČSOB	FORTE	75 let	300 Kč	500 Kč	10 000 Kč	3 roky	3 000 Kč	KH nebo PČ	0,00%
Wüstenrot	ProInvest	65 let	500 Kč	1 000 Kč	20 000 Kč	5 let	0 Kč	KH a PČ	0,00%

Zdroj: vlastní zpracování

Takové tabulky jsou využívány pojišťovacími makléři, kteří se snaží najít pro svého klienta nejvýhodnější produkt. Tabulka s přehledem produktů investičního životního pojištění

¹ Označení KH značí kapitálovou hodnotu

² Označení PČ značí pojistnou částku

v České republice obsahuje název, pod kterým daná pojišťovna nabízí svůj produkt, dále je zde uváděn maximální vstupní věk, do kterého je možné uzavřít pojistnou smlouvu, potom obsahuje ještě minimální měsíční pojistné, minimální pojistnou dobu a výši správních nákladů atd. Určit absolutně nejvýhodnější produkt je prakticky nemožné, jelikož to záleží na konkrétní potřebě člověka a na konkrétní situaci. Z hlediska minimálního měsíčního pojistného a minimální pojistné doby dle výše uvedené tabulky č. 1 je patrné, že nevhodnějším produktem bude ten, který je nabízen pojišťovnou Generali, poněvadž minimální pojistné je zde pouhých 150 Kč měsíčně a pojistnou smlouvu je možné uzavřít minimálně na dobu pěti let.

Již zmíněné produkty investičního životního pojištění, které jsou nabízeny jednotlivými pojišťovnami v České republice, jsou porovnány z hlediska možných výhod a případných nevýhod v tabulce č. 2. Tato tabulka, která udává výhody a nevýhody vybraných produktů investičního životního pojištění na českém pojistném trhu je také využívána pojišťovacími makléři. Poté je toto porovnání výhod a nevýhod produktů investičního životního pojištění prezentováno makléřem klientovi a na základě preferencí klienta na daný produkt investičního životního pojištění je vybrán makléřem nejvhodnější produkt. Jako velmi vhodný produkt se pak jeví produkt s názvem FINMAX, který je nabízen pojišťovnou Uniqua. Tento produkt je vhodný pro klienty zejména z nejnižší rizikové skupiny, včetně zajištění rizik dětí. Vhodný je také k zajištění pracovní neschopnosti OSVČ. Hlavní nevýhodou je pak to, že tento produkt není vhodný pro zajištění rizika invalidity ve vyšší rizikové skupině. Na základě uvedených výhod a nevýhod produktu FINMAX by bylo výhodné, aby tento produkt využívaly mladé rodiny, u kterých není příliš velké riziko výskytu smrtelných nemocí, rovněž by se tento produkt mohl využít v případě rizika pracovní neschopnosti, kde by tyto rodiny byly po určitou dobu zajištěny.

Tabulka 2: Porovnání výhod a nevýhod produktů IŽP na českém pojistném trhu

Produkt	Výhoda	Nevýhoda
Allianz - Rytmus	sleva za počet připojištění	vysoké minimální pojistné na hlavní krytí
	nízké sazby pro případ pracovní neschopnosti	v případě propadu záporné KH po 6 letech možnost snížení PČ na nulu
	výhodné sazby úrazu žen nepatřící do 1. rizikové skupiny	
AXA - Life Plus	jednoduchá administrativa při mimořádných vkladech	pouze 4 předdefinované strategie drahé riziko smrti
	věrnostní bonus	při sjednání varianty Plus podmínka zvýšeného prvního pojistného
ČP - Top Invest	využívané fondy jsou zajištěny v CZK	produkt není transparentní - pojišťovna nezveřejňuje relevantní poplatky z pojistného
	levná smrt úrazem	průměrně nákladná pojistná ochrana velmi drahá klasická smrt
ČPP - Evoluce	možnost volby krytí smrti úrazem KH + PČ nebo maximum	průměrně nákladná akciová portfolia
	bonus za bezeškodní průběh	průměrné rizikové sazby
Aegon - Invest	široká nabídka investičních fondů, denní odškodné pro případ úrazu, připojištění pro diabetiky	vyšší minimální měsíční pojistné
ČSOB Poj. - FORTE	nízké sazby pro případ hospitalizace	minimálně 1/2 pojistného na spoření
	široké portfolio připojištění, individuální konec pojistné doby	nákladnější poplatková struktura
Generali - Dolce Vita	velmi nízké pojistné	velmi drahé připojištění dětí
	při měsíčním pojistném 1 000 Kč sleva 25%, 500 Kč sleva 15%	vyšší počáteční náklady
	vysoká pojistná částka pro případ smrti vzhledem k pojistnému	nemožnost sjednání zproštění od placení
ING - Smart	bonusy 10 - 50 % za bezeškodní průběh u některých připojištění	velmi vysoké počáteční náklady
	kvalitní trvalé následky úrazu s oceňovacími tabulkami přímo v podmínkách	drahé pojištění dětí
Kooperativa - Perspektiva (7BN)	nízké sazby pro případ hospitalizace	drahé pojištění invalidity a pracovní neschopnosti
	nemá přirážky za registrované sportovce	nemožnost sjednání zproštění od placení
Uniq - FINMAX	vhodný pro klienty zejména z nejnižší rizikové skupiny	nižší výběr z investičních možností
	levné připojištění dětí	zajištění rizika invalidity ve vyšší rizikové skupině
	unikátní připojištění ztráty zaměstnání	
Wüstenrot - ProInvest	fondy lze zajistit v korunách	vysoké sazby za riziko smrti
		připojištění v balíčku - nepřehledná struktura

Zdroj: vlastní zpracování

5. Historie českého pojišťovnictví do roku 1991

První česká pojišťovna byla založena v Praze roku 1827. Tato pojišťovna začala nejprve provozovat jenom požární pojištění nemovitostí. V druhé polovině devatenáctého století už byla První česká vzájemná pojišťovna tak silná instituce, že jí neohrozily ani náhrady škod po řadě velkých požárů koncem století včetně vůbec největší pojistné události v 19. století, již byl požár rozestavěného Národního divadla. Počátkem 20. století zahájila První česká vzájemná pojišťovna nabízet svým klientům také **životní pojištění**, pojištění proti vloupání a pojištění zákonné odpovědnosti a úrazu [12].

Do roku 1945 pak působilo na území Československa více než 700 pojišťoven a pojišťovacích spolků. Po roce 1945 byly tyto pojišťovny znárodněny a jejich počet se omezil na pět pojišťoven. V roce 1948 byla v Československu vytvořena pouze jedna státní pojišťovna, která měla územní monopol. Tato státní pojišťovna byla v souvislosti s federalizací v roce 1968 rozdělena na Českou státní pojišťovnu a Slovenskou státní pojišťovnu. Hlavním cílem těchto dvou pojišťoven bylo kopírovat a přetvářet do peněžních toků rozhodnutí všemocného plánovacího centra [6].

Mezi lety 1948 až 1991 měl tedy potenciální klient na výběr pouze dvě možnosti, a to buď se nechat pojistit u monopolní pojišťovny, anebo mohl riskovat a nenechat se vůbec pojistit. Prosazování monopolu bylo všeobecnou praxí a v pojišťovnictví přispělo i ke kumulaci finančních prostředků na krytí dohodnutých závazků. Tento fakt znamenal, že stát měl nejvýhodnější pozici v prosazování svých zájmů v sociální oblasti administrativním stanovením sazeb pojistného bez ohledu na ekonomické následky v pojišťovně.

Mezi další charakteristické rysy tohoto období je možné řadit následující:

- Nebylo zapotřebí státního dozoru nad pojišťovnictvím,
- pojistné podmínky pro pojištění provozovaná touto státní pojišťovnou byly schvalovány vládou,
- odpovědnost za výsledek hospodaření pojišťovny nesl stát,
- pojištění průmyslových rizik nebylo vůbec uplatňováno,
- státní pojišťovna prosazovala velmi úzký sortiment pojistných produktů,
- v zemědělství se uplatňovalo pojištění v povinné zákonné podobě,
- hospodářský výsledek státní pojišťovny byl zdaněn vysokým procentem [6].

V první etapě přechodu k tržnímu hospodářství probíhala v oblasti pojišťovnictví v podstatě flexibilní transformace, naproti tomu se světový pojišťovací trh nalézal v krizi, a proto se velké pojišťovací koncerny chovaly velmi opatrně. V této době se naše postkomunistická ekonomika jevila západním investorům do určité míry jako rizikový trh, což je odrazovalo od připravených kapitálových vstupů.

Příprava nových právních norem podnikání na Českém pojišťovacím trhu prošla velmi složitým procesem, který se vztahoval nejen na ekonomická a právní hlediska, ale také se týkal politické sféry.

Zásadním předpokladem vývojového obratu byla, po listopadové revoluci, změna legislativního rámce. Pro novodobou historii českého pojišťovnictví byl klíčovým významem ten okamžik, že v dubnu 1991 přijala Česká národní rada zákon č. 185/1991 Sb. o pojišťovnictví, který umožnil vznik nových pojišťoven a s roční ochrannou lhůtou i vstup zahraničního kapitálu do této oblasti. Tento zákon otevřel cestu k budování pojišťovacího trhu, liberalizaci, rozvoji konkurence a propojení s evropským a světovým trhem. Druhým důležitým krokem bylo vytvoření státního dozoru nad pojišťovnictvím, jakožto garanta dodržování určených rámců a pravidel podnikání. V první polovině devadesátých let také došlo k transformaci České pojišťovny, která byla v předlistopadovém režimu státním podnikem, na akciovou společnost. Tato změna státního podniku na obchodní společnost měla jak své klady, ale také i své zápory.

Mezi hlavní pozitiva patří:

- Rozsáhlá klientela,
- hustá obchodní síť.

Za možná negativa se uvádějí:

- Čtyřicet let zanedbaná vnitropodniková infrastruktura,
- staré pojistné smlouvy – které byly v minulosti hlavně u majetkových pojištěných sjednány s nevyhovujícími pojistnými podmínkami a pro nově vytvářející se kvantitativní rozměry v ekonomice s úplně nevyhovujícím pojistným.

Zákon č.185/1991 měl také nedostatky, upravoval jen velmi okrajově problematiku týkající se zprostředkovatelské činnosti. Zprostředkovatelská činnost byla vymezená jako pojišťovací činnost, ale v podstatě nebyla dotčena žádnou regulací. V § 8 odst. 2 byla formulována pouze jednoduchá podmínka, že „zprostředkovatelskou činnost směřující k uzavření pojistné

smlouvy mezi třetí osobou a pojišťovnou může vykonávat fyzická nebo právnická osoba s bydlištěm nebo sídlem na území ČSFR, která má povolení dozorčího orgánu“.

Nedostačující právní úprava zákona č. 185/1991 SB., o pojišťovnictví vyvolala nekontrolovatelný nárůst počtu osob, které se zabývaly zprostředkovatelskou činností. Velký počet makléřů znamenal snižování kvality zprostředkovatelské činnosti vůči pojišťovnám a hlavně také vůči jejich klientům.

6. Vývoj životního pojištění v ČR po roce 1991 do roku 2011

Pro lepší pochopení této kapitoly je nejprve nutné vymezit vývojové tendence na pojistných trzích. Samotný vývoj životního pojištění v České republice od roku 1991 do roku 2011 je poté rozdělen na dvě etapy (první etapou bude vývoj od roku 1991 – 1999, druhou etapou pak bude vývoj životního pojištění od roku 2000 – 2011). K zobrazení tabulek a grafů byla v této kapitole využita data z výročních zpráv České asociace pojišťoven, České národní banky a Ministerstva financí České republiky. Některé výroční zprávy, těchto institucí, nejsou zveřejňovány od roku 1991. Z toho důvodu jsou pak použity údaje z dostupných výročních zpráv. Tyto údaje jsou poté znázorněny v jednotlivých přílohách ve formě tabulek.

6.1 Vývojové tendence na pojistných trzích

Pojišťovnictví je prostředek pro řešení nepříznivých důsledků nahodilosti, které mají dopad na lidskou společnost. Situace a vývoj jednotlivých rizik, výskyt rizik a možné dopady při realizaci rizik pak mají vliv na podobu pojistných produktů a pojistných trhů, využití pojištění a struktury nabídky pojistných produktů [7].

Pro vývoj na pojistných trzích působí dále také faktory ekonomického charakteru, mezi které je možné řadit:

- Změny v obecných ekonomických podmínkách, ve kterých pojišťovnictví působí,
- vývoj na kapitálových trzích,
- měnící se podmínky škodovosti a měnící se požadavky na provozování služeb,
- globalizační tendence, která vychází z přechodu konkurence v rámci jednotlivých zemí na konkurenci mezinárodní a přechodu od konkurence v rámci pojišťovacího sektoru na konkurenci v rámci celého finančního sektoru,
- situace v systémech státního sociálního zabezpečení.

Tyto vývojové tendence se pak odrážejí ve vývoji na pojistných trzích. Ve vývoji na pojistných trzích je možné v posledním období vysledovat několik příznačných vývojových tendencí, mezi které patří:

- Vývoj pojištěnosti,
- zvyšování významu životního pojištění,
- reakce na vývoj ve výskytu pojistných událostí katastrofického rozsahu,

- uplatnění bankopojištění,
- vývoj v přístupech a metodách prodeje pojistných produktů,
- globalizace na pojistných trzích,
- zvyšování ochrany zákazníků pojišťoven.

Indikátory globální pojištěnosti poukazují na to, jak je komplexně používáno produktů komerčního pojištění při řešení potřeb ekonomických subjektů [8].

Vývoj globální pojištěnosti se pak sleduje pomocí těchto ukazatelů:

- **Objem předepsaného pojistného** – tento ukazatel určuje celkovou velikost pojistného, které odpovídá platným pojistným smlouvám za celý pojistný trh ve stanoveném roce.
- **Rozdělení předepsaného pojistného na životní či neživotní** – tento indikátor se v posledních letech chápe jako jeden z nejvýznamnějších charakteristik pro hodnocení pojistných trhů s ohledem na zvyšující se význam životního pojištění.
- **Roční nárůst předepsaného pojistného** – ukazatel ročního nárůstu předepsaného pojistného určuje procentní změnu velikosti předepsaného pojistného oproti minulému období.

Pojištěnost, která je měřena velikostí předepsaného pojistného ve vztahu k hrubému domácímu produktu – tento poslední ukazatel se dá charakterizovat jako komplexní ukazatel, pomocí kterého je možné hodnotit rozsah a úroveň pojistného trhu.

6.2 Etapa 1 – vývoj od roku 1991 - 1999

Specifickou vlastností českého pojišťovnictví mezi roky 1991 – 1999 bylo to, že na pojistném trhu dominovala Česká pojišťovna. V tomto období již byla uskutečněna demonopolizace České pojišťovny, a proto byl umožněn vstup na pojistný trh i jiným pojišťovnám [3].

Nejdůležitějším problémem konkurentů České pojišťovny byla ta skutečnost, že museli vytvořit obchodní síť a jejím prostřednictvím získat svou klientelu. Tito konkurenti měli na druhou stranu také výhody, že již mohli začít na technicky vyspělejší úrovni a pojistné mohli určovat dle aktuálních kvantitativních poměrů na pojistném trhu. Pro všechny na trh nově vstoupivší pojišťovny platilo ze začátku jedno heslo, které bylo opatrnost. Pobočky zahraničních pojišťoven vstoupily na český pojistný trh nejprve pomocí životních produktů, které znamenaly pro dcery zahraničních pojišťoven minimální riziko i v tom případě, že v české transmisní ekonomice dojde k nezvládnuté inflační destrukci ekonomiky.

Pro životní pojištění totiž platí, že kvantitativní vztah mezi inkasovaným pojistným a sjednanou pojistnou částkou setrvává po celou pojistnou dobu neměnný a kterákoli hyperinflace na něm nemůže nic přeměnit, pojišťovny tedy ekonomicky nic neriskují. Jediným problémem je to, že v silně inflační ekonomice je životní pojištění pro klienty velmi neatraktivní [4].

Nad celým pojistným trhem v České republice začala v roce 1994 působit Česká asociace pojišťoven, která se od roku 1998 stala řádným členem Evropské pojišťovací a zajišťovací federace. V této asociaci je zaregistrována více jak polovina pojišťoven, které působí na českém pojistném trhu [11].

Mezi poslání České asociace pojišťoven patří:

- Zastupovat, hájit a prosazovat zájmy členských pojišťoven a jejich klientů ve vztahu k orgánům státní správy, legislativě a dalším subjektům,
- podporovat zájmy českého pojistného trhu vůči EU, spolupracovat se zahraničními asociacemi a institucemi a podporovat rozvoj pojišťovnictví a pojistného trhu v České republice.

Mezi hlavní úkoly České asociace pojišťoven se pak řadí:

- Zpracovávat připomínky k právním předpisům, které se týkají pojišťovnictví, pojištění nebo jiných zájmů pojišťoven a prosazovat nezbytné úpravy, české i evropské legislativy,
- vytvářet nástroje zábrany škod a pojistných podvodů,
- sjednocovat pravidla a postupy členů v oblasti technické, informační i statistické,
- vytvářet informační nástroje pro veřejnost a objektivně a srozumitelně informovat o vývoji pojistného trhu, pojistných produktech a novinkách,
- přispívat k odborné informovanosti členů a zabezpečovat vzdělávání,
- vytvářet pravidla etického chování v pojišťovnictví,
- působit při odstraňování rozporů mezi členy asociace, dbát na dodržování zásad [11].

Vývoj počtu komerčních pojišťoven od roku 1991 - 1999

Po přijetí nového zákona o pojišťovnictví byla první vzniklou pojišťovnou družstevní pojišťovna Kooperativa, která se ze začátku zaměřila na pojišťování podnikatelských a průmyslových rizik. Co se týče životních pojišťoven, tak v roce 1993 vznikly na novém českém pojistném trhu dvě nové instituce. První institucí byla IPB pojišťovna, která prošla velmi obtížným vývojem. Po velmi energetickém nástupu na trh a velmi úspěšném prodeji produktů životního pojištění, byla tato pojišťovna zbrzděna problémy své mateřské banky. Druhou institucí pak byla pojišťovna Nationale Nederlanden, která se už od počátku orientovala na náročnější klientelu v oblasti životního pojištění. Do oblasti nabízených produktů životního pojištění je nezbytné také zahrnout Českou pojišťovnu „Zdraví“ a. s. která nabízela produkty typu pojištění denní podpory při pobytu v nemocnici, pojištění nadstandardního vybavení při pobytu v nemocnici atd.

Mezi další životní pojišťovny, které vstoupily v tomto období na české pojistné trhy, patří americká společnost AIG, ČSOB pojišťovna, životní pojišťovna Comercial Union a Wüstenrot. Údaje o počtu komerčních pojišťoven uvádí tabulka č. 3.

Tabulka 3: Počet komerčních pojišťoven od roku 1991 – 1999

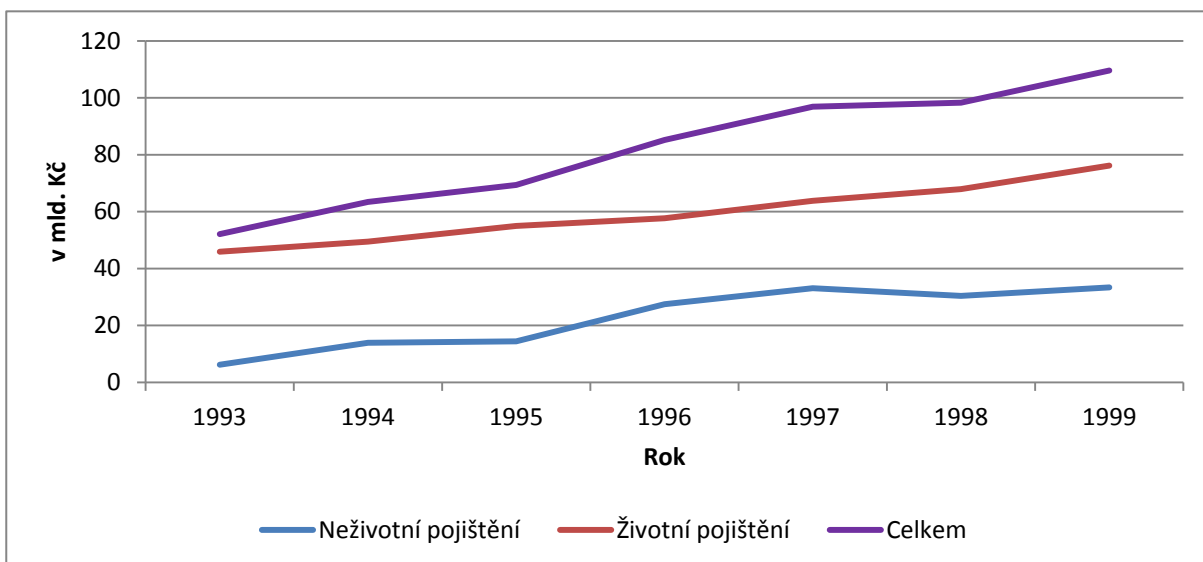
	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Pojišťovny celkem	3	12	20	27	35	35	40	41	42
Životní	-	-	5	4	5	2	4	5	3
Neživotní	-	-	7	10	15	14	18	19	21
Univerzální	-	-	8	13	15	19	18	17	18

Zdroj: upraveno podle [6]

Z uvedené tabulky je patrné, že na konci roku 1999 bylo v České republice celkem dvaadvacet pojišťoven. V tomto období se pojišťovny více orientovaly na neživotní pojištění. Ke konci roku 1999 byly na českém pojistném trhu jen tři klasické životní pojišťovny.

Vývoj technických rezerv v České republice od roku 1993 – 1999

Finanční stabilita pojistného trhu je znázorněná například vývojem technických rezerv pojišťoven. V následujícím obrázku č. 1 je znázorněn graf zobrazující vývoj technických rezerv v České republice od roku 1993 – 1999.

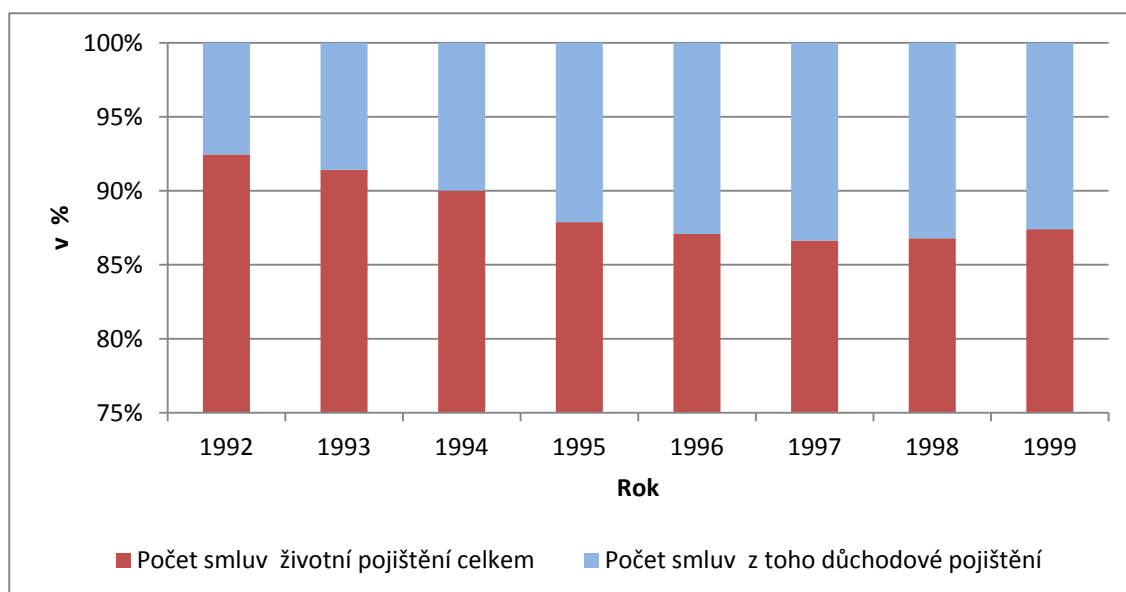
Obrázek 1: Vývoj technických rezerv v České republice od roku 1993 – 1999

Zdroj: upraveno podle [19]

Ze zmíněného grafu je patrné, že v roce 1993 činily celkové rezervy členů České asociace pojišťoven cca 52 mld. Kč a v roce 1998 to bylo již cca 98 mld. Kč. Rozhodující podíl přísluší na technické rezervy životního pojištění, jež vlastně znázorňují úspory klientů pojišťoven. Technické rezervy životního pojištění se v roce 1999 zvýšily oproti roku 1998 o 12,2 % [19].

Počet dlouhodobých smluv životního pojištění v České republice

Na obrázku č. 2 je znázorněn graf, který zobrazuje údaje o počtu dlouhodobých smluv životního pojištění v České republice.

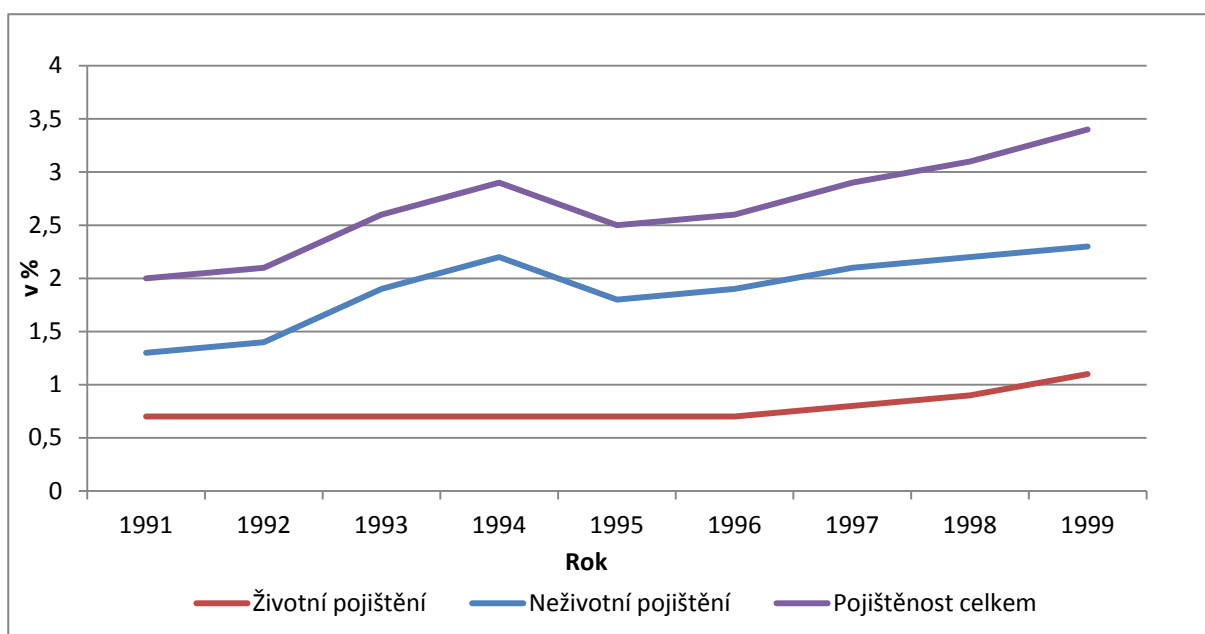
Obrázek 2: Počet dlouhodobých smluv životního pojištění v ČR v letech 1992 - 1999

Zdroj: upraveno podle [6]

Tento graf znázorňuje podíl smluv důchodového pojištění vzhledem k celkovému počtu smluv v životním pojištění. Tento jev je způsobený tím, že většina lidí v produktivním věku se začala obávat o špatnou finanční situaci v důchodovém věku, a z tohoto důvodu se zvýšila poptávka po produktech důchodového pojištění.

Pojištěnost v České republice od roku 1991 – 1999

České pojišťovnictví posilovalo mezi roky 1991 – 1999 svoji pozici v národním hospodářství. Obrázek č. 3 zobrazuje graf, který ukazuje vývoj celkové pojištěnosti od roku 1991 – 1999.

Obrázek 3: Pojištěnost v České republice od roku 1991 – 1999 (vzhledem k HDP)

Zdroj: upraveno podle [19]

Celková pojištěnost se od roku 1991, kdy dosahovala svého minima 2 %, postupně zvyšovala až do roku 1994, kdy dosáhla 2,9 %. V roce 1995 došlo k mírnému poklesu celkové pojištěnosti a to na úroveň 2,5 %. Tento jev byl způsobený rychlejším růstem hrubého domácího produktu (17 % v běžných cenách), než předepsaného pojistného (celkem 16 %). V roce 1998 přesáhnul ukazatel pojištěnosti tříprocentní hranice [3].

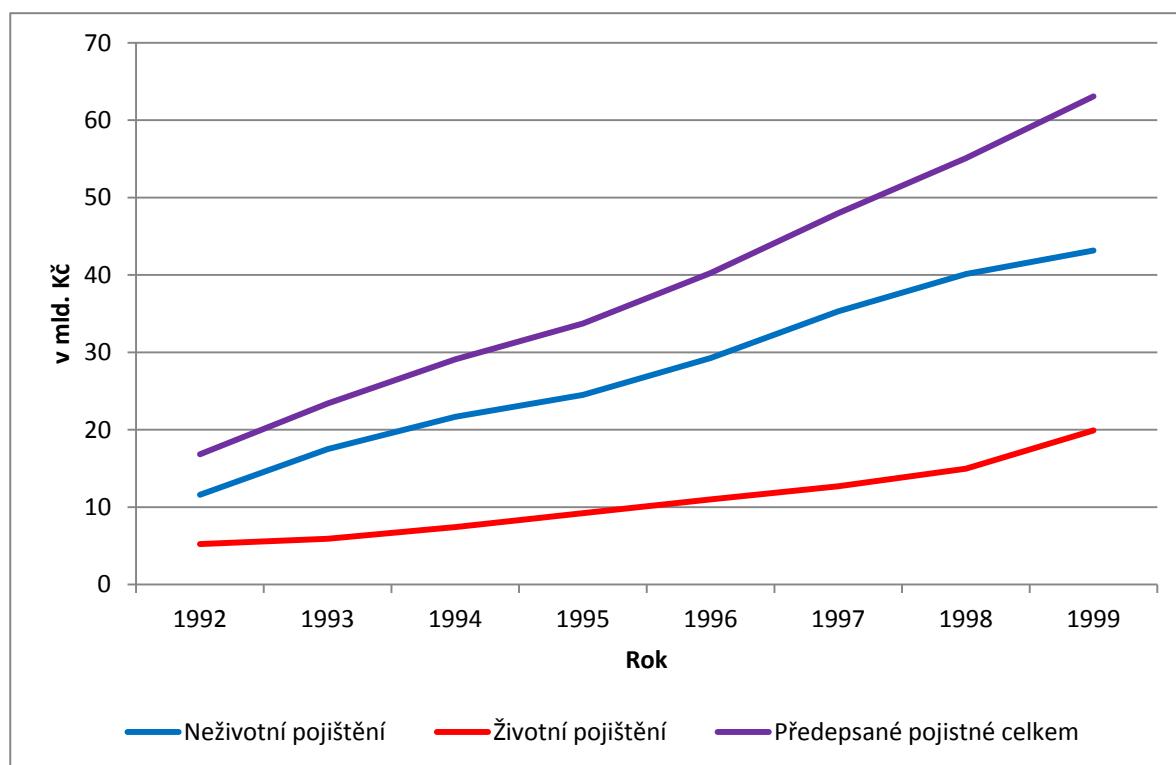
Přes růst celkové pojištěnosti v devadesátých letech, kdy se v roce 1999 zastavil tento ukazatel na 3,4 %, zaostává Česká republika oproti zemím Evropské unie, kde tento ukazatel dosahuje v průměru 7,9 % [11].

Podíl pojistného u životního pojištění na HDP měl v 90. letech mírnou tendenci růstu. V roce 1991 činil tento podíl pouhých 0,7 %. Tento trend trval až do roku 1996. V roce 1997 došlo k mírnému nárůstu tohoto podílu a koncem roku 1999 činil podíl

předepsaného pojistného u životního pojištění k hrubému domácímu produktu v běžných cenách 1,1 %.

Vývoj předepsaného pojistného v ČR od roku 1992 - 1999

Pro český pojistný trh od demonopolizace na počátku devadesátých let je charakteristický nadprůměrný nárůst předepsaného pojistného, což je zobrazeno v níže uvedeném obrázku č. 4. Tento růst byl zaznamenán ve všech zemích střední a východní Evropy. Růst předepsaného pojistného v životním pojištění byl způsoben jednak změnami v přístupu k životnímu pojištění v porovnání s předcházejícím rozvojem, dále pak uplatněním daňových zvýhodnění v rámci životních pojištění se spořicí složkou a postupného přizpůsobování role životního pojištění, a jednak také vývojem v oblasti neživotního pojištění. Zájem veřejnosti o produkty životního pojištění akceleroval též v souvislosti s poklesem úrokových sazeb z vkladu v bankách i díky aktivní prodejní politice pojišťoven [7].

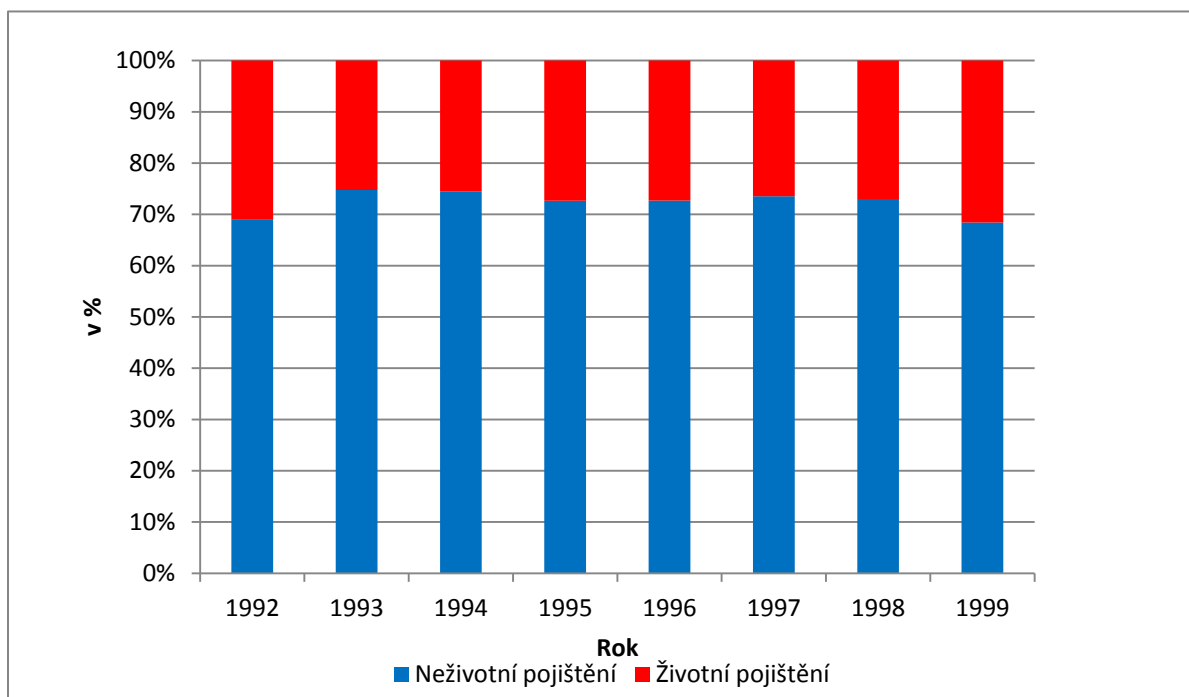

Obrázek 4: Vývoj objemu předepsaného pojistného v letech 1992 - 1999 v ČR

Zdroj: upraveno podle [19]

Z daného grafu je patrné, že předepsané pojistné mezi roky 1992 – 1999 postupně rostlo, jak u životního pojištění, tak i u neživotního pojištění.

V následujícím obrázku č. 5 je uveden graf, který znázorňuje podíl předepsaného pojistného životního a neživotního pojištění mezi roky 1992 – 1999.

Obrázek 5: Podíl předepsaného pojistného Ž. P. a NŽ.P. mezi roky 1992 - 1999

Zdroj: upraveno podle [19]

Z výše uvedeného grafu je patrné, že se mírným způsobem od demonopolizace pojistného trhu zvyšoval podíl předepsaného pojistného u životního pojištění vzhledem k neživotnímu pojištění.

Předepsané pojistné v České republice dosáhlo v roce 1999 výše 62,8 mld. Kč, a tedy vzrostlo vzhledem k roku 1998 o 14 %, což značí mírný pokles tempa růstu. V roce 1997 dosáhl přírůstek předepsaného pojistného 19,2 % a v roce 1998 téměř 16 %. V tomto období rostlo rychleji životní pojištění než pojištění neživotní. Tato tendence byla již zaznamenána v roce 1998, ale v roce 1999 se diference v růstu výrazně zvýšila. Předepsané pojistné u životního pojištění vzrostlo o 33,1 %, ale u neživotního pojištění jen o 6,9 % [19].

6.3 Etapa 2. – Vývoj od roku 2000 - 2011

Na přelomu století byl už český pojistný trh dostatečně diverzifikován. Český pojistný trh byl v tomto období ovládán zhruba pěti největšími pojišťovnami, které zaujímaly téměř tři čtvrtiny trhu. V porovnání s vyspělejšími ekonomikami západních států nebyla nabídka pojistných produktů zcela kompletní. Existovaly zde pouze takové pojistné produkty, které uspokojovaly základní poptávku jak do kvantity, tak také do určité míry kvality [4].

Zásadní právní normou bylo přijetí zákona č. 363/1999 Sb., o pojišťovnictví a o změně některých souvisejících zákonů, který nabyl účinnosti dne 1. 4. 2000. Tento zákon upravil

provozování činností v pojišťovnictví, státní dozor v pojišťovnictví, výši základního kapitálu, tvorbu technických rezerv atd. Například tento zákon ukládal do deseti let rozdělit stávající univerzální pojišťovny na životní a neživotní ode dne nabytí účinnosti. Z klasifikace odvětví životního a neživotního pojištění dle přílohy k zákonu č. 363/1999 Sb., o pojišťovnictví, byl vydán přehled produktů Ž. P. (uvádí tabulka č. 4), které nabízely členské pojišťovny ČAP.

Tabulka č. 4: Produkty Ž. P. nabízené členskými pojišťovnami ČAP za rok 1999 a 2001

Rok	1999	2001
Životní pojištění pro případ smrti nebo dožití	17	19
Investiční životní pojištění	4	7
Důchodové pojištění	11	11
Pojištění vážných chorob	10	12

Zdroj: upraveno podle [19]

Z výše znázorněné tabulky je patrné, že se zvýšil počet pojišťoven, které začaly nabízet produkty životního pojištění například u investičního životního pojištění nebo u životního pojištění pro případ smrti nebo dožití. To znamená, že si klienti mohou vybrat ze širší škály nabízených pojistných produktů životního pojištění a mohou si lépe zvolit takový produkt, který jim bude nejvíce vyhovovat.

Zásadní vliv na vývoj životního pojištění bylo přijetí zákona č. 492/2000 Sb., kterým se změnil zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů. Na základě tohoto zákona získalo daňovou podporu životní pojištění, respektive ty produkty životního pojištění, které mají charakter „sporení na stáří“.

Mezi tyto produkty můžeme řadit:

- Pojištění pro případ dožití,
- pojištění pro případ smrti nebo dožití,
- důchodové pojištění.

Byly uvedeny dvě oblasti daňových stimulací:

- a) Pro zaměstnavatele/zaměstnance
- b) Pro individuálního pojištěného/poplatníka

a) Pro zaměstnavatele/zaměstnance

Pokud bude platit nebo přispívat na životní pojištění svým zaměstnancům zaměstnavatel, bude moci zahrnout do daňově uznatelných nákladů pojistné zaplacené na daňově zvýhodněné životní pojištění až do částky 8 tisíc Kč ročně na jednoho zaměstnance. Toto pojistné pak nebude u zaměstnance podléhat dani z příjmů. U zaměstnance, za něhož platí pojistné na soukromé pojištění pojišťovně zaměstnavatel, jsou od daně z příjmů zproštěny částky pojistného do výše 12 tis. Kč ročně od téhož zaměstnavatele. To může platit pouze v těch případech, kdy má právo na plnění z těchto pojistných smluv pojištěný zaměstnanec, a je-li pojistnou událostí smrt pojištěného, který platí pojistné. Pojistné, které je hrazeno zaměstnavatelem na soukromé životní pojištění se nezapočítává do vyměřovacího základu pro výpočet pojistného na sociální zabezpečení a všeobecné zdravotní pojištění [19].

b) Pro individuálního pojištěného/poplatníka

U fyzické osoby, která si hradí pojistné na soukromé životní pojištění sama je možné od základu daně za zdaňovací období odečíst pojistné, které je zaplacené poplatníkem na zdaňovací období a to až do výše 12 tis. Kč ročně [19].

Počet komerčních pojišťoven od roku 2000 – 2011

K 31. 12. 2011 provozovalo pojišťovací činnost na území České republiky celkem třiapadesát pojišťoven (viz. tabulka č. 5).

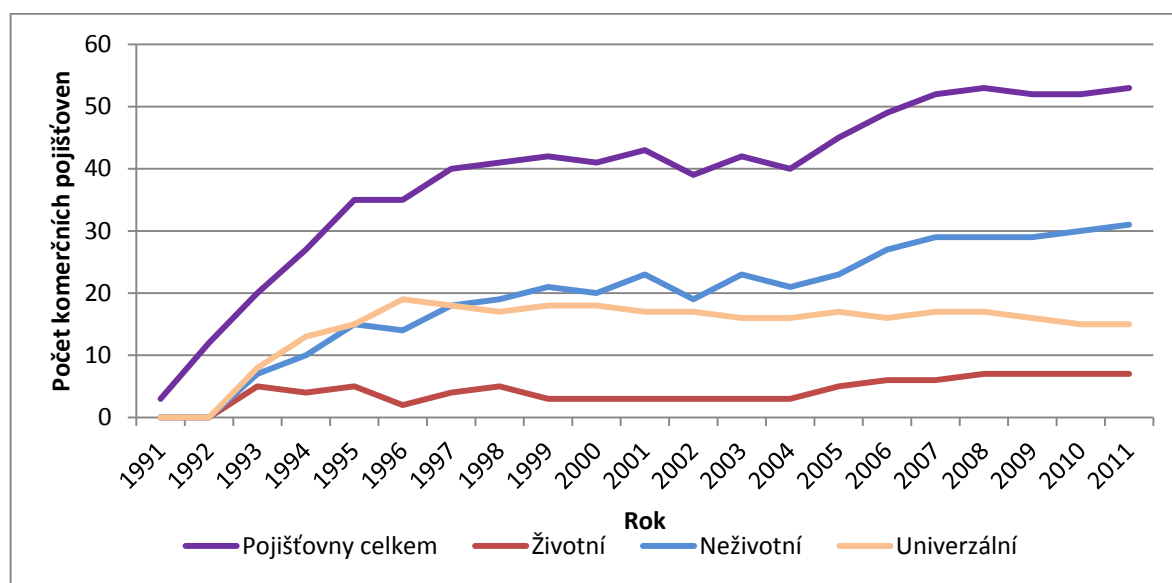
Tabulka 5: Počet komerčních pojišťoven od roku 2000 – 2011 v České republice

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Pojišťovny celkem	41	43	39	42	40	45	49	52	53	52	52	53
Životní	3	3	3	3	3	5	6	6	7	7	7	7
Neživotní	20	23	19	23	21	23	27	29	29	29	30	31
Univerzální	18	17	17	16	16	17	16	17	17	16	15	15

Zdroj: upraveno podle [19]

Z těchto třiapadesáti pojišťoven lze sedm označit jako životní pojišťovny, to jsou takové, které provozovaly činnost pouze v jednom nebo ve více odvětvích životního pojištění.

Třicet jedna pojišťoven lze označit jako neživotní pojišťovny, tj. provozovaly činnost v jednom nebo více odvětvích neživotního pojištění. Patnáct pojišťoven bylo univerzálních, tj. provozovaly souběžně jedno nebo více odvětví životního pojištění a jedno nebo více odvětví neživotního pojištění. Ve většině těchto pojišťoven převažuje zahraniční kapitál. Údaje z výše zmíněné tabulky jsou uvedené včetně poboček z EU, které provozují pojišťovací činnost v České republice. Na obrázku č. 6 je zobrazen graf, který znázorňuje celkový vývoj počtu komerčních pojišťoven od roku 1991 – 2011.

Obrázek 6: Počet komerčních pojišťoven od roku 1991 – 2011 v ČR

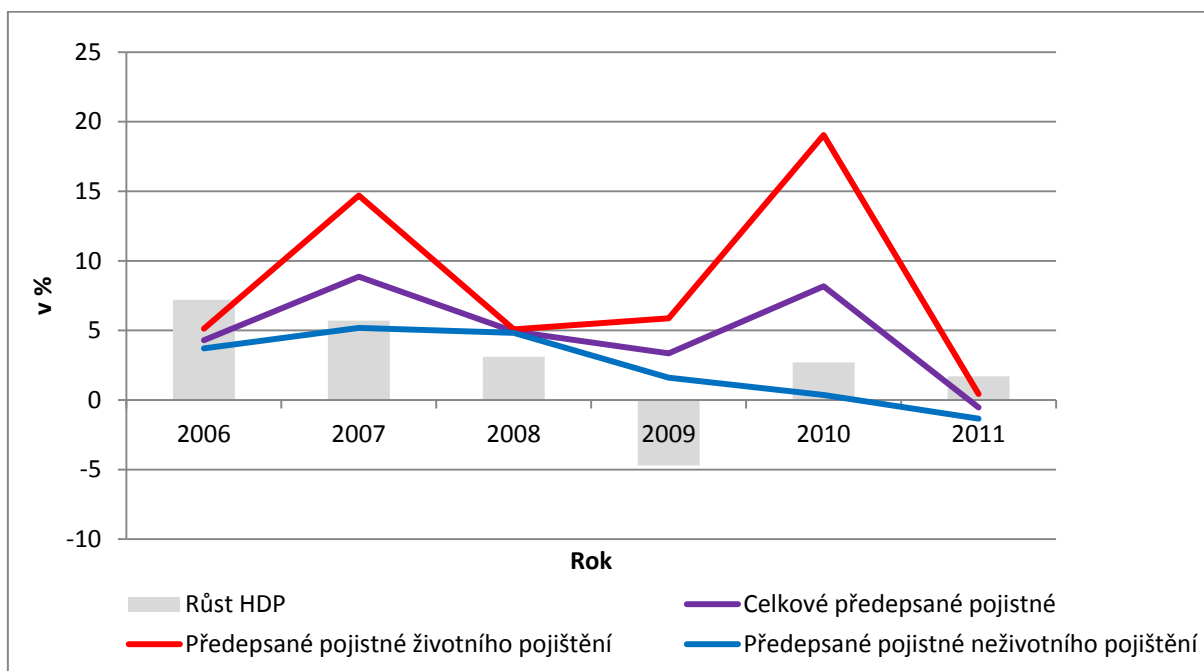
Zdroj: upraveno podle [6]

Vývoj pojistného trhu je možné charakterizovat z mnoha pohledů a také pomocí řady ukazatelů. Hodnotíme-li dlouhodobé trendy v období 2000 – 2011, je praktické pozorovat v první řadě dynamiku růstu předepsaného pojistného, dále pak také vývoj technických rezerv.

Vývoj předepsaného pojistného od roku 2000 - 2011

V letech 2000 – 2003 došlo k tomu, že tempo celkového předepsaného pojistného bylo vždy vyšší, jak 10 %. Růst celkového předepsaného pojistného byl způsoben hlavně největší dynamikou růstu v oblasti životního pojištění především u pojištění spojeným s investičním fondem a pojištění pro případ smrti. Mezi hlavní důvody nadprůměrného růstu předepsaného pojistného pak patří to, že se zvýšil celkový zájem o nové pojistné produkty a zájem o jednorázové placení v oblasti životního pojištění. Nicméně mezi roky 2004 – 2006 došlo k situaci, že tempo celkového předepsaného pojistného, kleslo pod 10 %. Tento jev byl způsoben poklesem dynamiky růstu v oblasti životního pojištění. Způsobilo to více faktorů, mezi které můžeme řadit např.: snížení technické úrokové míry, snížení výnosů z investic, zvýšená konkurence jiných finančních produktů atd. Po obdobích nižší dynamiky růstu došlo

v roce 2007 k částečnému oživení. Obrázek č. 7 znázorňuje graf, který určuje vývoj růstu předepsaného pojistného ve srovnání s meziročním reálným růstem HDP [19].

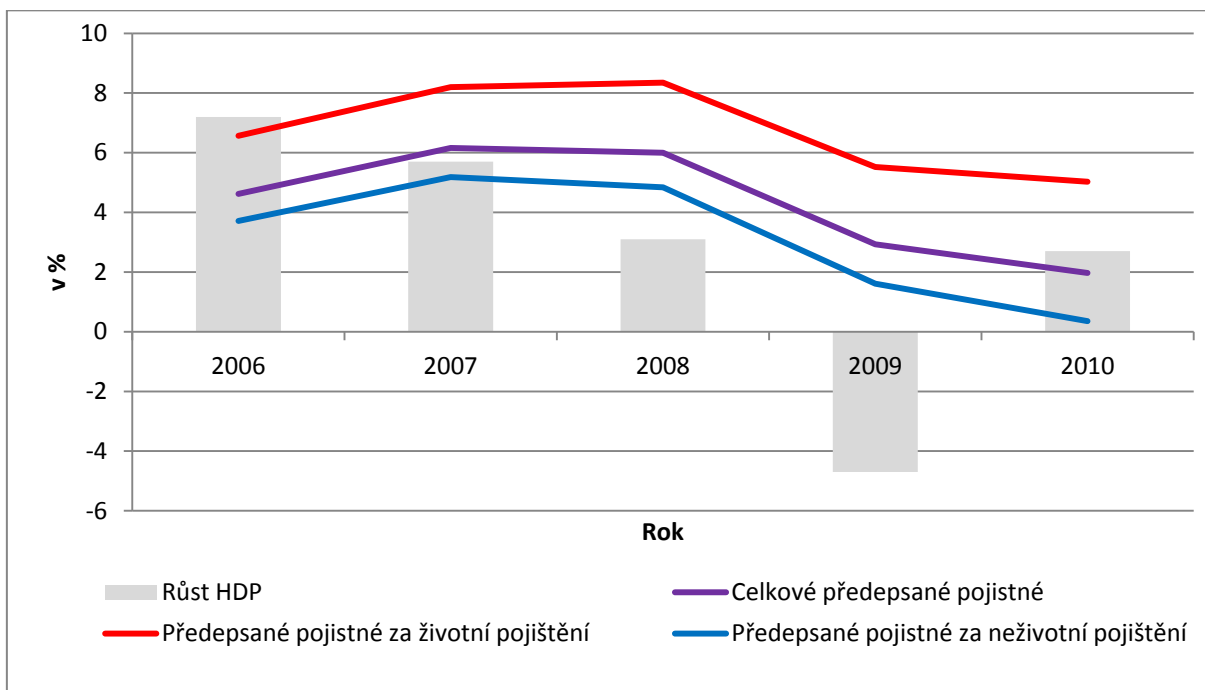
Obrázek 7: Tempo růstu předepsaného pojistného ve srovnání s meziročním reálným růstem HDP v ČR dle staré metodiky

Zdroj: upraveno podle [20]

Pozitivní trend vývoje předepsaného pojistného je zapříčiněn hlavně vysokou dynamikou růstu v oblasti životního pojištění, kde v roce 2007 tempo růstu činilo 14,7 % oproti roku 2006, kde to bylo pouhých 5,12 %. Trh životního pojištění se rozvíjel pozitivně na základě zvyšující se ekonomické úrovně České republiky a dále také rostla obliba produktů investičního životního pojištění. Po roce 2007 došlo k výraznému poklesu předepsaného pojistného u životního pojištění. Tento jev byl způsoben snížením jednorázově placeného pojistného díky zvyšující se finanční krizi v celé Evropě. Po roce 2009 dochází na českém pojistném trhu k výraznému oživení, kdy rostlo hlavně předepsané pojistné životního pojištění. Tempo růstu předepsaného pojistného životního pojištění se zvýšilo z 5,9 % v roce 2009 na 19,04 % v roce 2010. Tento růst se projevil především výrazným nárůstem jednorázově placeného pojistného. V souvislosti s mírným růstem HDP v roce 2011 zaznamenal český pojistný trh, na rozdíl od předchozích let, pokles celkového předepsaného pojistného. Velké zpomalení během roku 2011 téměř až na úroveň stagnace zaznamenal segment trhu životního pojištění. Tempo růstu předepsaného pojistného životního pojištění bylo pouhých 0,43 % oproti roku 2010, kde to bylo 19,04 %. Hlavní příčinou tohoto zpomalení je absence růstu jednorázových produktů životního pojištění. Dle staré metodiky

se tempo růstu předepsaného pojistného životního pojištění počítá z celkové hodnoty předepsaného pojistného životního pojištění pro daný rok [20].

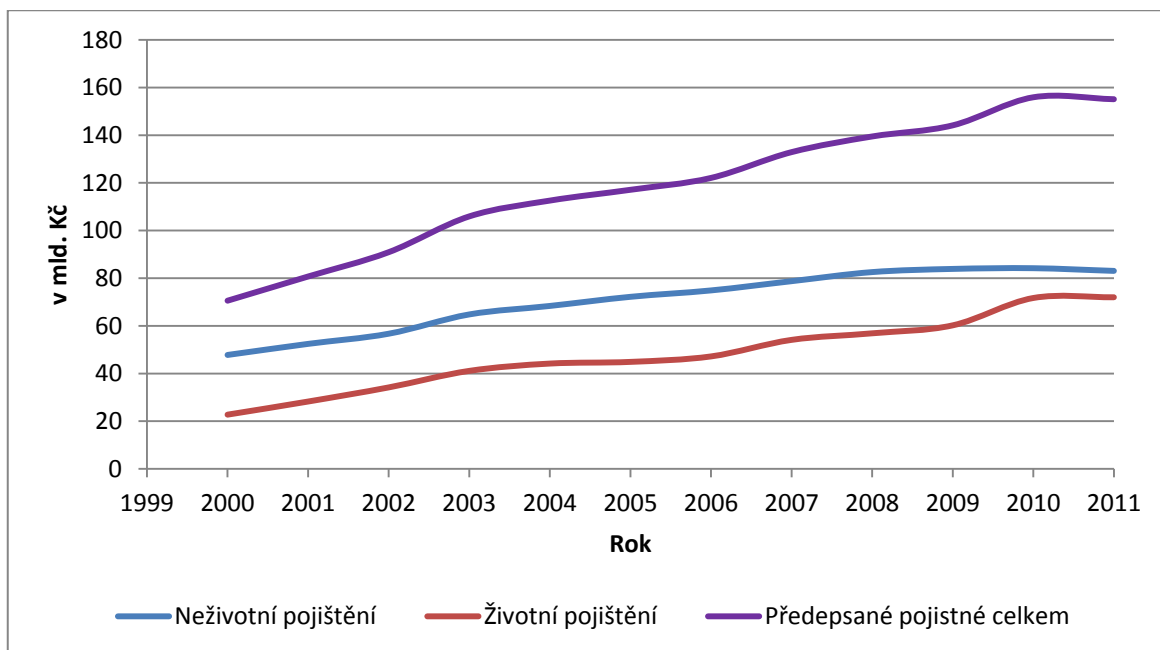
Podle níže uvedeného obrázku č. 8, kde je znázorněn graf, můžeme tvrdit, že neklesá nejen tempo růstu předepsaného pojistného v neživotním pojištění, ale také dochází k mírnému poklesu předepsaného pojistného v oblasti životního pojištění.

Obrázek 8: Tempo růstu předeps. poj. ve srovnání s mezitřídňovým reálným růstem HDP v ČR dle nové metodiky

Zdroj: upraveno podle [19]

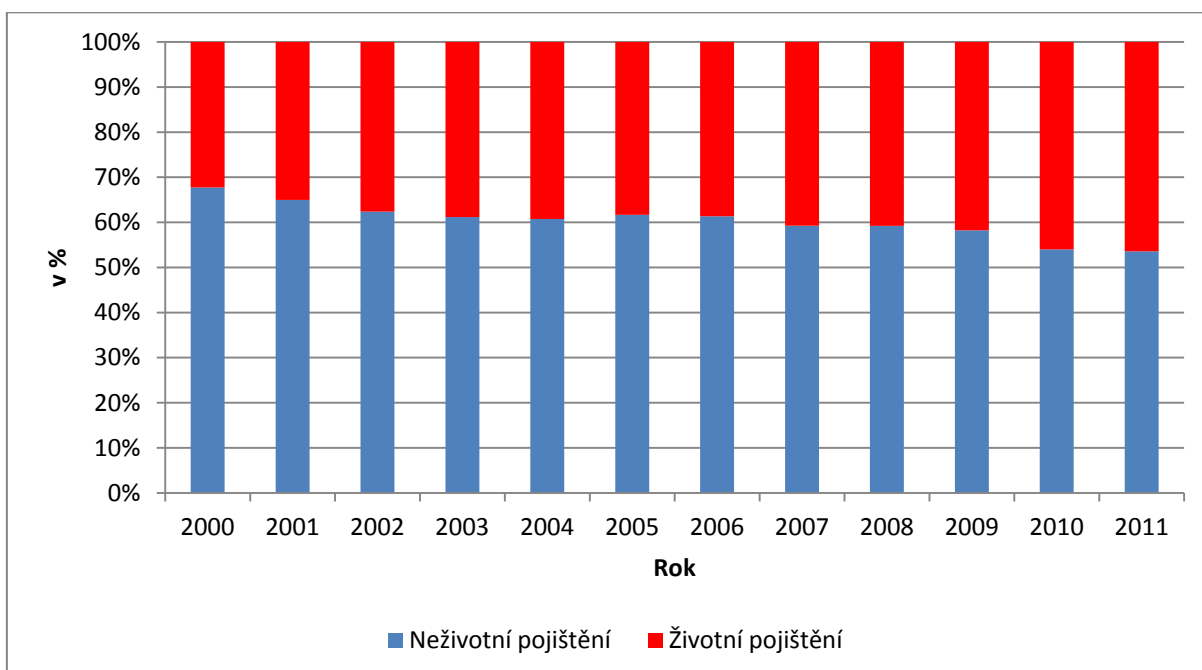
Dle nové metodiky je v odvětví životního pojištění kalkulováno jenom s 10 procenty z celkové hodnoty předpisu jednorázového pojistného. Tato metoda je zvolena s ohledem na průměrnou délku trvání smlouvy s jednorázově placeným pojistným (10 let). Předepsané pojistné životního pojištění je tedy složeno z běžně placeného pojistného a z 10 procent z celkové hodnoty předpisu jednorázového pojistného. Z toho je pak vypočteno tempo růstu předepsaného pojistného životního pojištění. Tato metoda je počítána z předepsaného pojistného členů české asociace pojišťoven. Není zde započítáno předepsané pojistné za rok 2011, jelikož ještě Česká asociace pojišťoven nevydala výroční zprávu za rok 2011. Tabulky s výpočty jsou pak znázorněny v přílohách J a K. V obrázku č. 9 je zobrazen graf, který znázorňuje celkový vývoj předepsaného pojistného.

Obrázek 9: Vývoj předepsaného pojistného od roku 2000 – 2011 v ČR

Zdroj: upraveno podle [19]

Z obrázku č. 9 plyne to, že mezi roky 2000 – 2011 došlo k výraznému nárůstu předepsaného pojistného u životního pojištění oproti neživotnímu pojištění, který byl zapříčiněn vyšším zájmem zejména o investiční životní pojištění a rovněž také o pojištění pro případ smrti. Na obrázku č. 10 je zobrazen graf, který znázorňuje podíl životního pojištění na celkovém předepsaném pojistném.

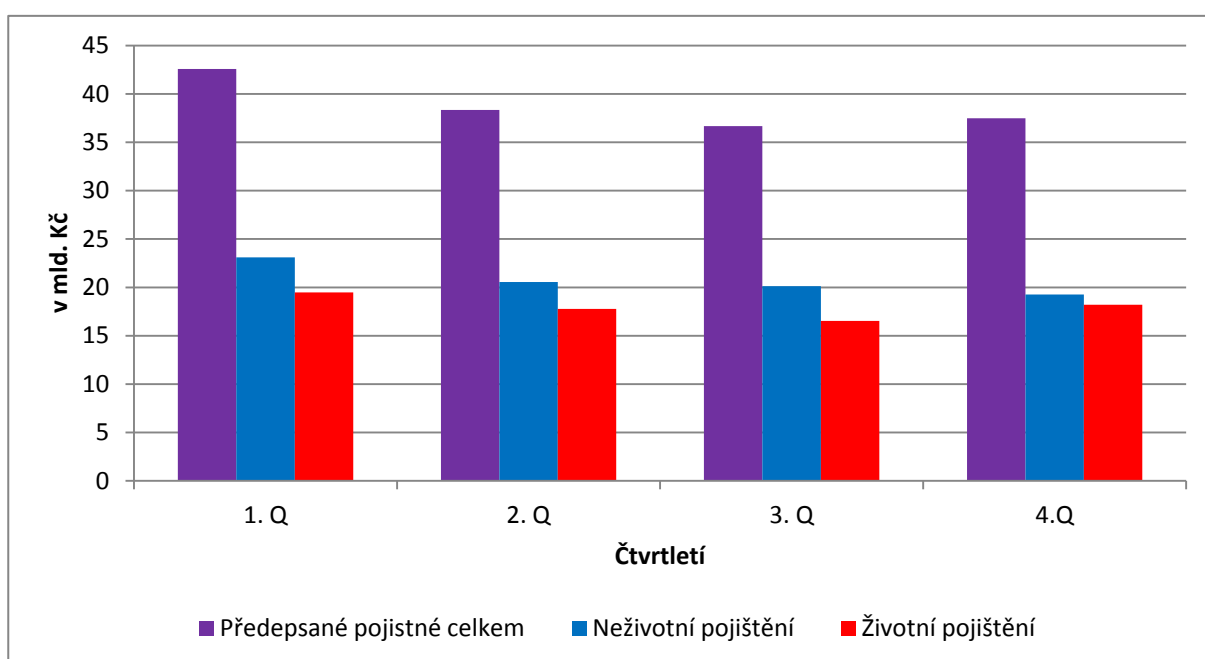
Obrázek 10: Podíl předepsaného pojistného Ž. P. a NŽ.P. mezi roky 2000 – 2011 v ČR

Zdroj: upraveno podle [19]

Z výše uvedeného grafu vyplývá, že se zvyšoval podíl předepsaného pojistného u životního pojištění vzhledem k celkovému hrubému předepsanému pojistnému. V roce 2007 se zvýšil podíl životního pojištění na předepsaném pojistném o 2 % na 40,7 %. V roce 2010 se podíl životního pojištění na celkovém předepsaném pojistném zvýšil o 4,2 % na 46 %. Podíl životního pojištění na celkovém předepsaném pojistném v roce 2011 vzrostl na svou historicky nejvyšší úroveň, ve srovnání s předchozím obdobím se zvýšil o 0,4 procentního bodu na 46,4 %. Navzdory pozitivnímu trendu je však tento podíl v porovnání s vyspělými pojistnými trhy zemí EU stále na nízké úrovni [20].

Vývoj předepsaného pojistného v jednotlivých čtvrtletích v roce 2011 v ČR

Na obrázku č. 11 je zobrazen graf, který určuje vývoj předepsaného pojistného za jednotlivá čtvrtletí v roce 2011.

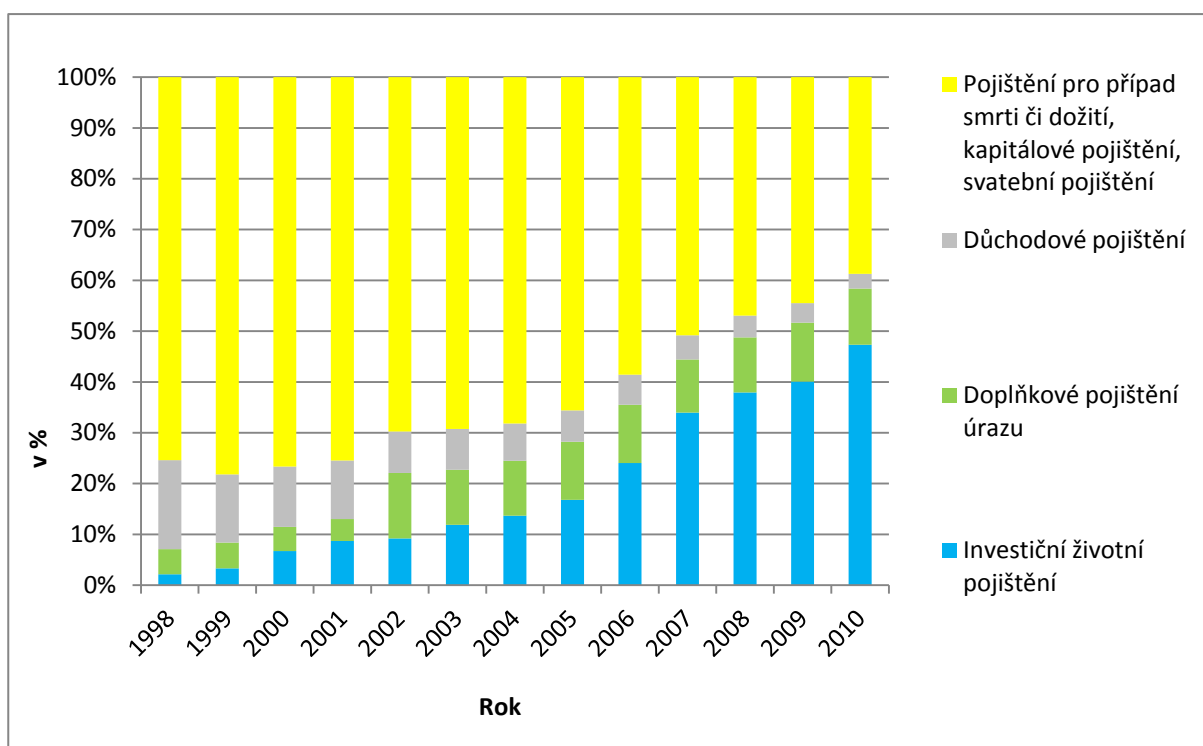
Obrázek 11: Vývoj předepsaného pojistného v jednotlivých čtvrtletích v roce 2011 v ČR

Zdroj: upraveno podle [18]

Graf týkající se vývoje předepsaného pojistného za jednotlivá čtvrtletí v roce 2011 poukazuje na to, že na celkovém hrubém předepsaném pojistném se podílelo z větší části neživotní pojištění v porovnání s životním pojištěním. V posledním čtvrtletí pak byl téměř vyrovnaný podíl předepsaného pojistného v životním a neživotním pojištění na celkovém předepsaném pojistném. Ke konci roku 2011 dosáhl celkový předpis pojistného v oblasti životního pojištění 72 mld. Kč. Hrubé předepsané pojistné v neživotním pojištění pak bylo 83,1 mld. Kč [11].

Postupný přechod od tradičních produktů k investičním

Po roce 2000 dochází k postupnému přechodu od tradičních produktů životního pojištění k produktům investičního pojištění. Tento nový trend byl zejména způsoben vysokou propagací produktů investičního životního pojištění ze strany pojistitelů, ale také vyšší motivací ze strany zprostředkovatelů, kteří byli motivováni vyšší provizí z prodeje těchto produktů. Klienti tedy byli v posledních letech motivováni možností k umístění vložených prostředků a vyšším potenciálním výnosem a to i za cenu vyššího rizika. Naneštěstí metoda prodeje tohoto druhu pojištění byla příčinou zklamání ze strany klientů z nedosaženého očekávaného výnosu. Stále tedy existuje velké procento klientů, kteří dávají přednost tradičnímu kapitálovému životnímu pojištění s pevnou garancí zhodnocení. Na obrázku č. 12 je zobrazen graf, který znázorňuje podíl odvětví životního pojištění na celkovém hrubém předepsaném pojistném [15].

Obrázek 12: Podíl odvětví Ž. P. na předepsaném pojistném v letech 1998 – 2010 v ČR

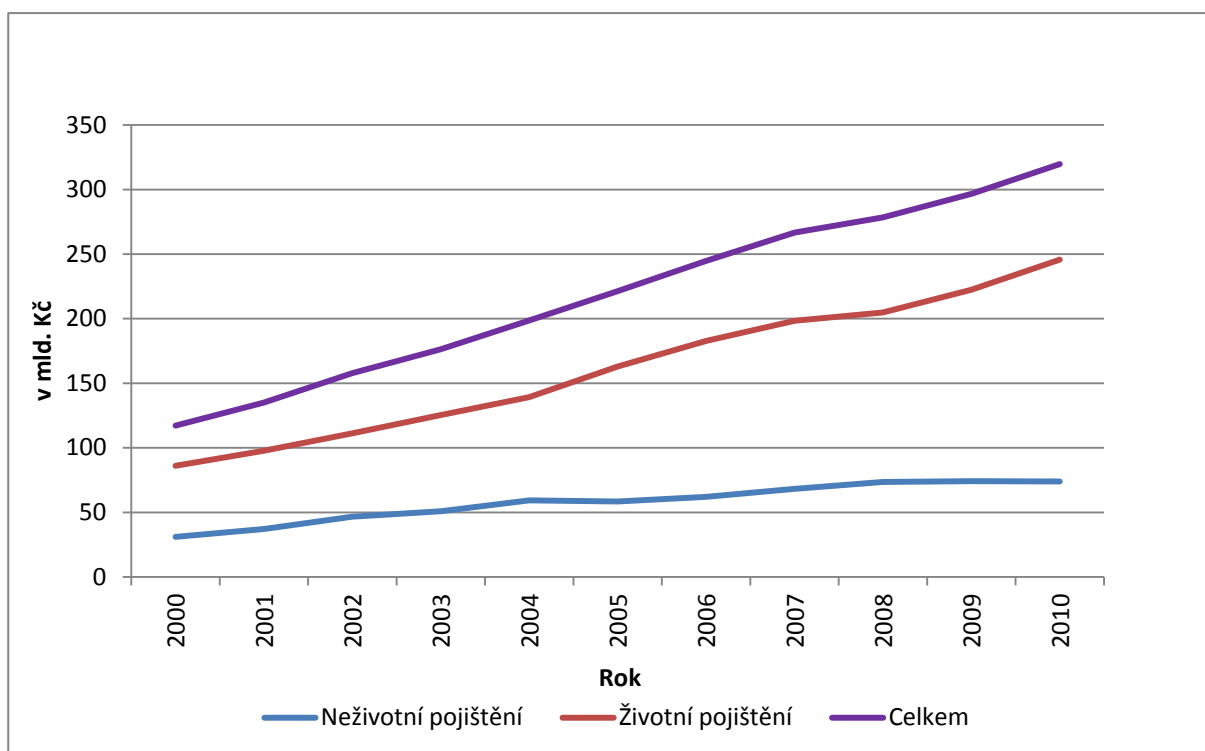
Zdroj: upraveno podle [19]

Z uvedeného grafu je možné vyčíst, že v poslední dekádě došlo ke snížení podílu tradičních produktů životního pojištění na celkovém předepsaném pojistném. Naopak se zvýšil podíl investičního životního pojištění. V roce 2006 se zvýšil podíl investičního životního pojištění na předepsaném pojistném o více jak 10 % na celkových 24 % vzhledem k tradičním produktům životního pojištění. V roce 2010 došlo ke zvýšení podílu investičního životního pojištění na celkovém předepsaném pojistném životního pojištění o 7,2 %

a to na 47,3 %. Podíl pojištění pro případ smrti nebo dožití, svatebního pojištění a kapitálového pojištění poklesl o 5,8 % na celkových 38,7 %. Na rozdíl od těchto produktů si u investičního životního pojištění může klient vybrat, kam bude investována spořicí část pojistného, nevýhodou však je to, že investiční riziko u tohoto druhu pojištění nese pojistník, nikoliv pojišťovna. Není zde započítáno předepsané pojistné za rok 2011, jelikož ještě Česká asociace pojišťoven nevydala výroční zprávu za rok 2011 [20].

Vývoj technických rezerv od roku 2000 - 2010

V soustavě pasiv pojišťoven jsou nejdůležitější položkou technické rezervy, které představují finanční stabilitu pojistného trhu. V následujícím obrázku č. 13 je zobrazen graf určující vývoj výše technických rezerv od roku 2000 - 2010. Nejsou zde započteny technické rezervy za rok 2011, jelikož ještě Česká asociace pojišťoven nevydala výroční zprávu za rok 2011.

Obrázek 13: Vývoj technických rezerv od roku 2000 – 2010 v ČR

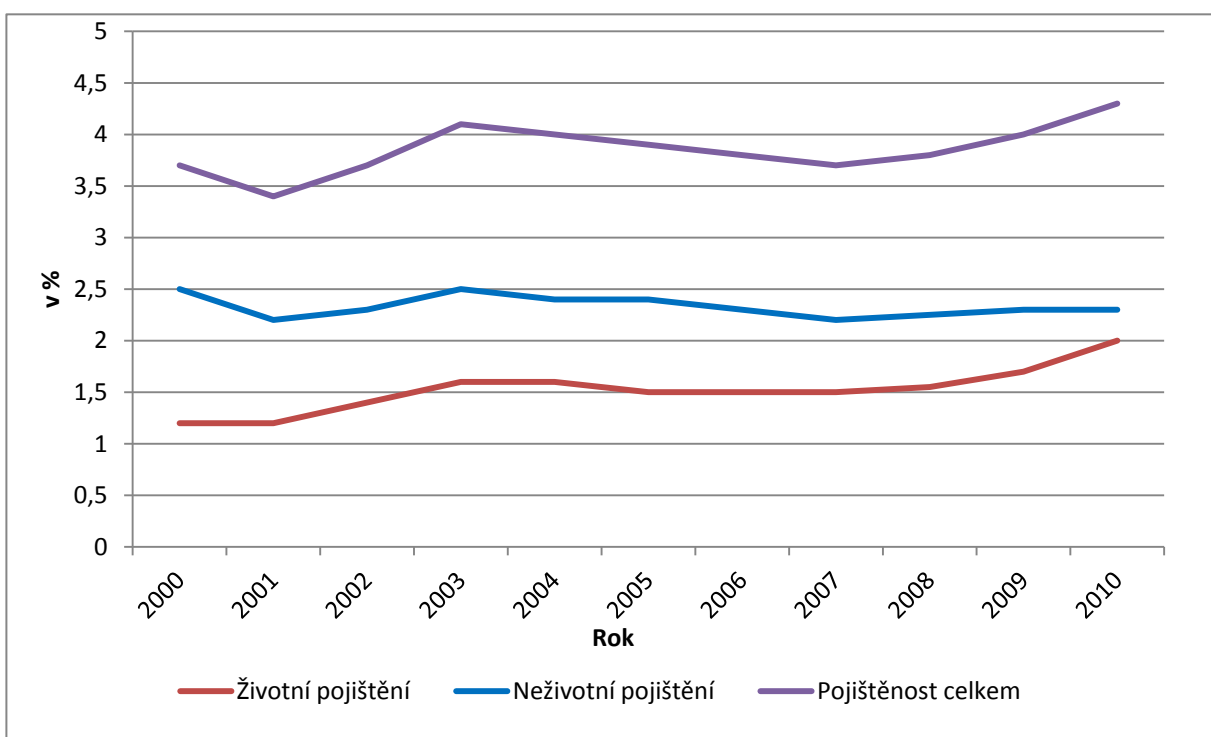
Zdroj: upraveno podle [19]

Tyto technické rezervy mají významnou roli v hospodaření jednotlivých členů asociace pojišťoven především z pohledu schopnosti plnit závazky z pojišťovací činnosti. Rozhodující podíl v průběhu let 2000 – 2010 připadá na technické rezervy u životního pojištění. V roce 2000 dosáhly celkové technické rezervy částky 117,2 mld. a z toho byly technické rezervy životního pojištění 86,1 mld. V roce 2010 se celkové technické rezervy zvýšily o 7,8 %

na 319,8 mld. Stále zde však převažuje větší podíl technických rezerv životního pojištění, kde se tento podíl zvýšil ze 75 % na 76,9 % [19].

Pojištěnost v ČR od roku 2000 - 2010

Z pohledu ukazatele pojištěnosti vykazuje český pojistný trh v průběhu let 2000 - 2010 rostoucí tendenci. Na obrázku č. 14 je uveden graf, který určuje vývoj pojištěnosti od roku 2000 - 2010. Avšak celková pojištěnost na českém pojistném trhu výrazně zaostává oproti zemím západní Evropy. Nejsou zde započítány údaje pro rok 2011, jelikož ještě Česká asociace pojišťoven nevydala výroční zprávu za rok 2011.

Obrázek 14: Pojištěnost v ČR od roku 2000 - 2010

Zdroj: upraveno podle [19]

Uvedený graf poukazuje na vývoj pojištěnosti v České republice mezi roky 2000 – 2010. Pro tento ukazatel pojištěnosti v průběhu let 2000 – 2010 je charakteristické, že se lidé více zaměřují na produkty neživotního pojištění, avšak v posledních letech dochází k určitému vyrovnání (hodnota pojištěnosti v roce 2010 pro oblast neživotního pojištění činila 2,3 % a pro životní pojištění to bylo 2 %), kde je velmi pravděpodobné, že pojištěnost v oblasti životního pojištění bude v průběhu dalších let růst, v důsledku rostoucího zájmu právě o produkty životního pojištění. Tento fakt je způsoben hlavně tím, že se čím dál více lidí v produktivním věku začíná obávat možné budoucí platební insolvence, a proto jsou čím dál častěji využívány produkty životního pojištění, které umožní alespoň částečně pokrýt vzniklé

újmou. Na základě daného grafu bude oblast pojištěnosti neživotního pojištění s velkou pravděpodobností mírně klesat nebo stagnovat.

7. Vývoj životního pojištění v Evropě

Vyspělé ekonomiky hrají na světovém pojistném trhu hlavní roli. Jejich podíl na světovém pojistném činí zhruba kolem 90 %. Mezi tři nejdůležitější centra světového pojišťovnictví z celosvětového pohledu patří právě evropský pojistný trh, který pojímá kolem 32 % světového pojistného trhu. V některých zemích západní Evropy kontroluje pojišťovnictví dokonce větší kapitál než bankovní sektor. Mezi tyto země pak patří: Velká Británie, Švýcarsko anebo Švédsko. Prosperita a růst pojišťovacího sektoru pak značně souvisí s celkovým hospodářským vývojem jednotlivých států. V zemích Evropské unie je struktura produktů mezi jednotlivými zeměmi odlišná. Například v Německu převládá neživotní pojištění naopak ve Francii anebo ve Velké Británii převažují produkty životního pojištění, jelikož se životní pojištění dá chápat také jako soukromá forma spoření na stáří [6].

Mezi největší pojistitele na evropském kontinentu se řadí německá pojišťovna Allianz, francouzská pojišťovna AXA, italská Generali, švýcarská Zürich a Winterthur, nizozemská pojišťovna Nederlanden group a dále pak britské pojišťovny Commercial union a Prudential [3].

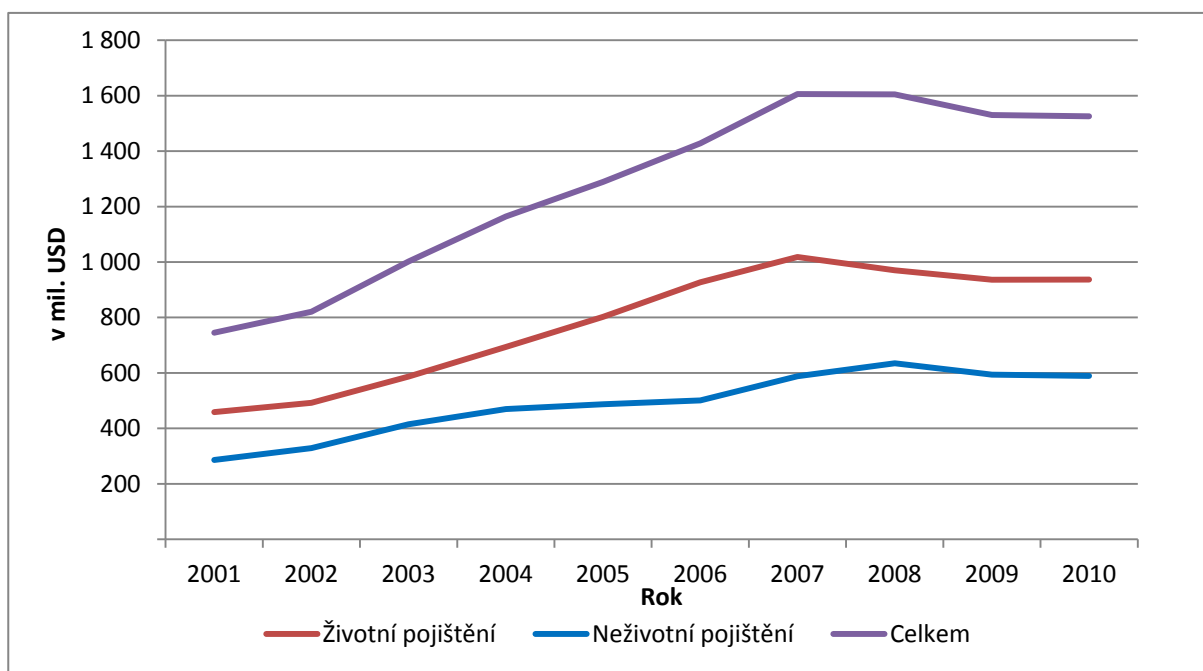
V celosvětovém měřítku se v posledních letech posiluje postavení životního pojištění. Přesto mezi jednotlivými evropskými zeměmi je možné nalézt značné rozdíly v jejich vzájemném poměru. Dá se říci, že rostoucí podíl životního pojištění na národním pojistném trhu je určitým ukazatelem vyspělosti dané ekonomiky.

V následující části sedmé kapitoly jsou znázorněny grafy, které byly vytvořeny na základě získaných údajů z internetového serveru Swissre.com. Tyto údaje jsou pak zobrazeny v jednotlivých přílohách ve formě tabulek. Vývoj je v této kapitole zaznamenán do roku 2010, jelikož internetový server Swissre.com nezveřejnil údaje pro rok 2011.

Vývoj předepsaného pojistného v Evropě

Růst předepsaného pojistného v západní, střední a východní Evropě byl v posledních letech způsoben zejména ekonomickým růstem. Růstové trendy jsou očividné z dlouhodobého hlediska, nicméně v jednotlivých letech byl vývoj ovlivněn řadou činitelů, které odlišně ovlivnily vývoj životního a neživotního pojištění. Předepsané pojistné v zemích západní Evropy rapidně vzrostlo, kdy v roce 2001 činilo 744 669 mil. USD a v roce

2010 to bylo již 1 524 728 mil. USD. Následující obrázek č. 15, kde je zobrazen graf, určuje vývoj předepsaného pojistného v západní Evropě v letech 2001 – 2010.

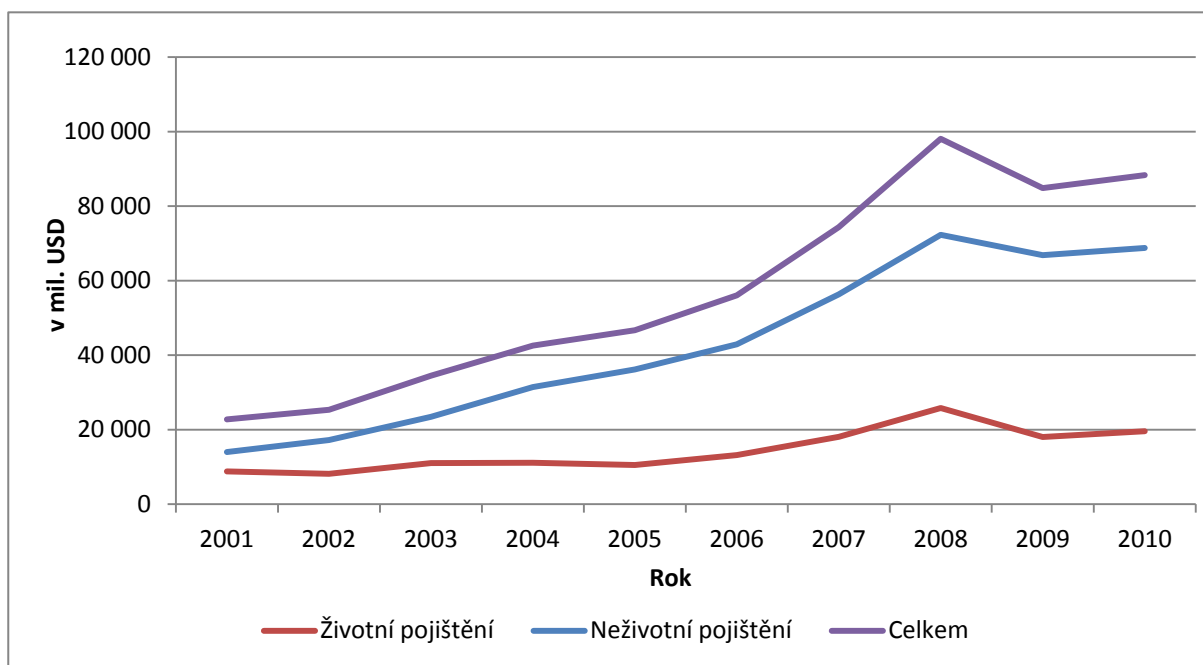

Obrázek 15: Vývoj předepsaného pojistného v západní Evropě mezi roky 2001 – 2010

Zdroj: upraveno podle [17]

Z grafu vyplývá, že od počátku roku 2001 byl zaznamenán mírný nárůst předepsaného pojistného v oblasti životního pojištění. Naproti tomu předepsané pojistné neživotního pojištění rostlo nepatrně rychleji. Tento vývoj byl ovlivněn na jedné straně okolnostmi na finančních trzích, což negativně ovlivnilo vývoj v životním pojištění, na druhé straně intenzivnějším výskytem velkých až katastrofických pojistných událostí, jež měly výrazný účinek na trh neživotního pojištění. V oblasti neživotního pojištění došlo ke zvýšenému růstu cen pojistných produktů, především u majetkového pojištění, a také ke zvýšení poptávky po produktech neživotního pojištění jako následek většího výskytu velkých pojistných událostí. Po roce 2003 mnohem intenzivněji roste předepsané pojistné životního pojištění, na rozdíl od neživotního pojištění, které stagnuje. V roce 2007 došlo k nárůstu předepsaného pojistného u životního pojištění v západních zemích Evropy vlivem výrazného růstu na akciových trzích, dále pak také zvyšujícím se prodejem produktů penzijního připojištění. V letech 2008 a 2009 vývoj životního i neživotního pojištění ovlivnila finanční krize, která měla výraznější dopad na země západní Evropy. Finanční krize se projevila výrazným poklesem předepsaného pojistného v životním pojištění, kdy byl v roce 2008 zaznamenán pokles o 4,7 % a v následujícím roce to bylo o 3,6 %. Sektor neživotního pojištění rovněž zaznamenal pokles a to o 6,5 % v roce 2008. V roce 2010 zaregistrovala oblast životního pojištění nepatrný růst, kdy předepsané pojistné životního pojištění rostlo o 0,02 %.

V zemích východní a střední Evropy se předepsané pojistné pohybovalo na začátku roku 2001 kolem 22 762 mil. USD a v roce 2010 došlo k výraznému navýšení a to na 88 345 mil. USD. Na obrázku č. 16 je znázorněn graf, který uvádí vývoj předepsaného pojistného ve střední a východní Evropě v letech 2001 - 2010.

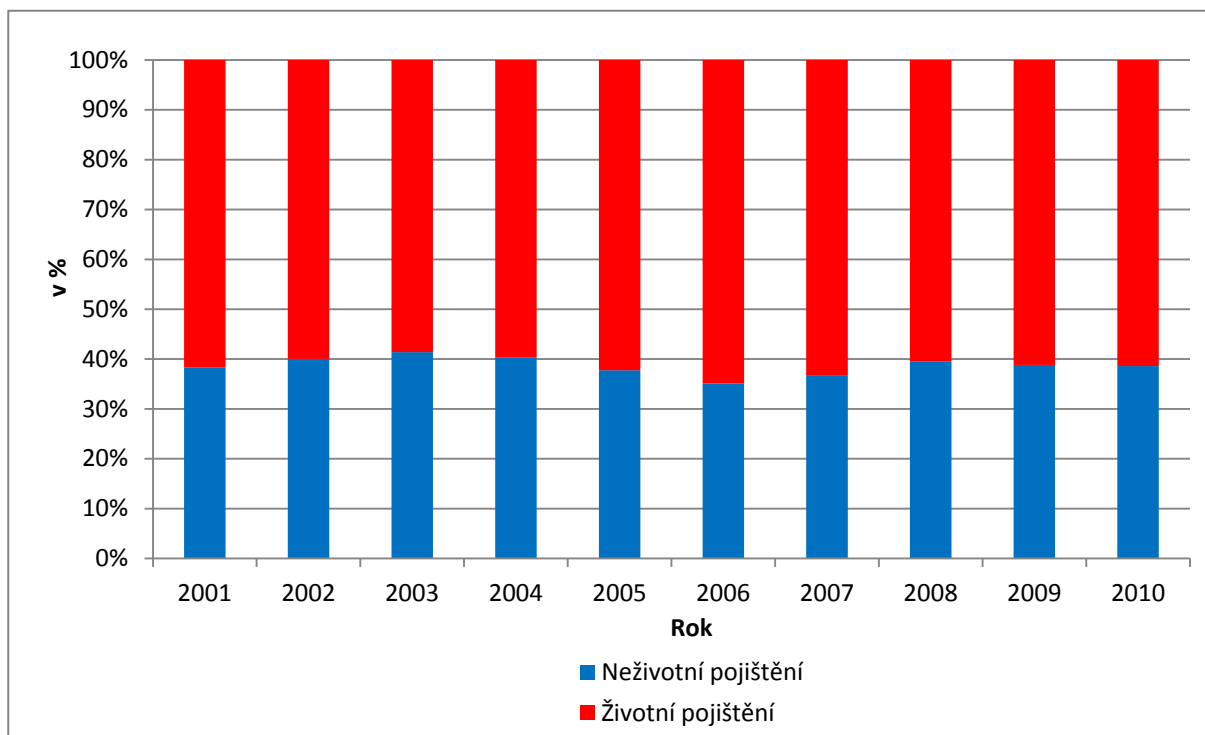
Obrázek 16: Vývoj předepsaného poj. ve střední a východní Evropě v letech 2001 - 2010

Zdroj: upraveno podle [17]

Pro země střední a východní Evropy je od počátku roku 2001 charakteristický růst produktů v oblasti neživotního pojištění. Z čehož můžeme soudit, že ekonomiky bývalého východního bloku jsou oproti zemím západní Evropy značně nevyspělé. Naopak odvětví životního pojištění stagnuje víceméně až do roku 2007. Od této doby pak zaznamenává celkové předepsané pojistné v zemích střední a východní Evropy rapidní nárůst díky robustnímu ekonomickému prostředí a vyšší poptávce po produktech životního pojištění. Zároveň se také obnovil i ruský trh, nabízející produkty životního pojištění, který v posledních letech upadal. Po roce 2008, díky finanční krizi v celé Evropě, došlo k poklesu předepsaného pojistného, jak v oblasti životního pojištění, tak i v neživotním pojištění. Globální hospodářský pokles měl však větší dopad v ekonomicky vyspělejších průmyslových zemích. Zpomalení pojistného trhu bylo ve střední Evropě a východní Evropě způsobeno nejvíce tím, že jsou tyto ekonomiky svázány s vývojem v západní Evropě. V průběhu roku 2010 se, dle výše zmíněného grafu, ekonomika východní a střední Evropy znovu oživuje jak v oblasti životního, tak i neživotního pojištění.

Odlišnosti ve vývoji předepsaného pojistného v oblasti životního pojištění a také v odvětví neživotního pojištění v západní Evropě a rovněž ve východní a střední Evropě se samozřejmě

projevují i ve vývoji podílu životního a neživotního pojištění na celkovém předepsaném pojistném. Na obrázcích č. 17 a 18 jsou znázorněny grafy, které určují vývoj podílů životního a neživotního pojištění na celkovém předepsaném pojistném v západní, střední a východní Evropě. V zemích západní Evropy se od začátku devadesátých let projevovalo zvyšování podílu životního pojištění na celkovém předepsaném pojistném v důsledku krytí potřeb lidí ve stáří [7].

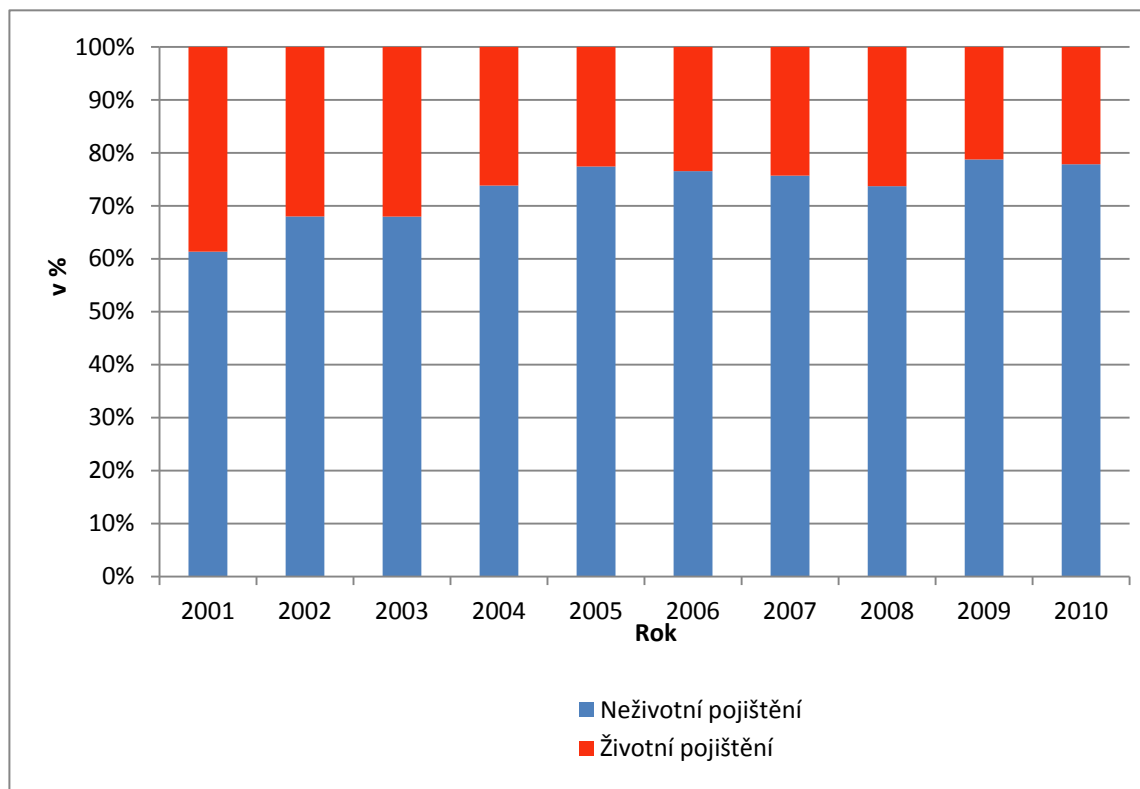
Obrázek 17: Podíl předeps. pojistného v Ž. P. a NŽ. P. v západní Evropě v letech 2001 - 2010

Zdroj: upraveno podle [17]

Výše uváděný obrázek poukazuje na to, že v roce 2001 činil podíl životního pojištění na celkovém předepsaném pojistném 61,64 %. V letech 2002 – 2003 dochází k mírnému poklesu v předepsaném pojistném u životního pojištění, a tedy se snižuje podíl životního pojištění na celkovém předepsaném pojistném. V roce 2006 byl vykázán doposud nejvyšší podíl životního pojištění na celkovém předepsaném pojistném, a to 64,9 %. Tento fakt způsobil neobvyklý zájem o produkty penzijního připojištění zejména ve Velké Británii, kde se zvýšilo předepsané pojistné životního pojištění o 30 % oproti minulému roku, mezi další země, které zapříčinily růst odvětví životního pojištění, patří Německo a také Francie, kde se zvýšilo předepsané pojistné životního pojištění o 15 %. Největší podíl na tomto růstu měl zvýšený zájem o produkty investičního životního pojištění. Kvůli finanční krizi, která vypukla v západní Evropě v roce 2008, klesl podíl předepsaného pojistného životního

pojištění na celkovém předepsaném pojistném. V současné době se podíl životního pojištění pohybuje těsně nad úrovni 60 %.

Na obrázku č. 18 je zobrazen podíl předepsaného pojistného životního a neživotního pojištění ve střední a východní Evropě.

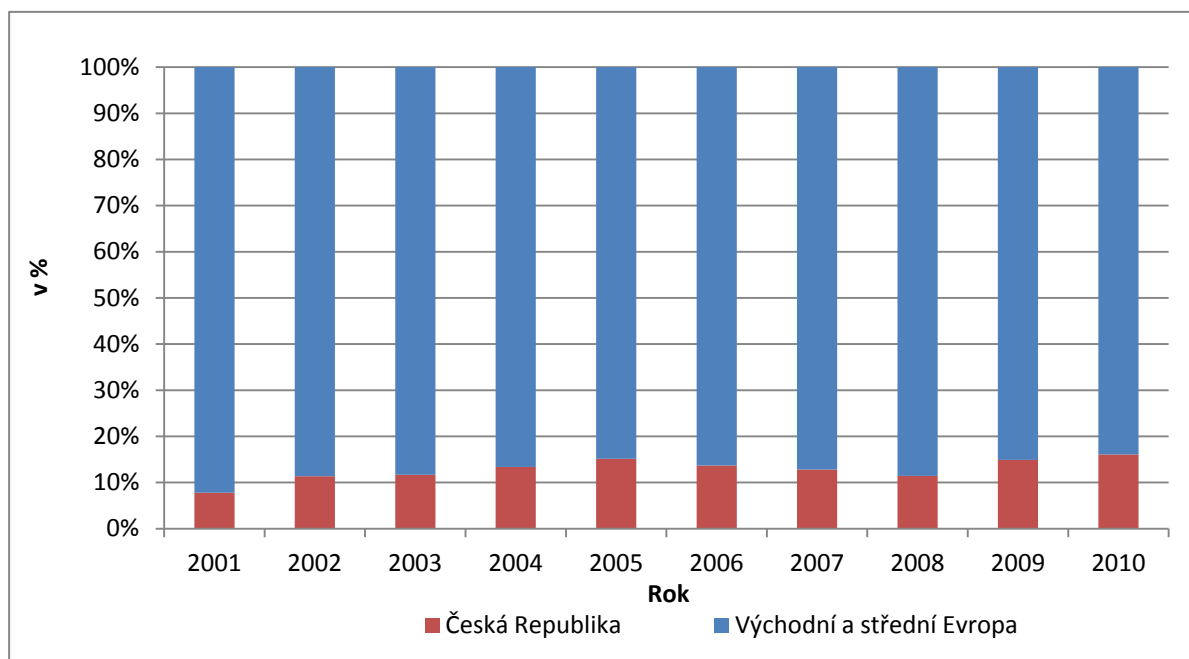

Obrázek 18: Podíl předeps. poj. v Ž. P. a NŽ. P. ve střed. a vých. Evropě v letech 2001 - 2010

Zdroj: upraveno podle [17]

Největšího podílu předepsaného pojistného v životním pojištění na celkovém předepsaném pojistném bylo dosaženo hned v roce 2001, a to 38,6 %. V následujících letech byl ve střední Evropě zaznamenán růst předepsaného pojistného životního pojištění o 10,1 %. Tento nárůst byl však v konečné fázi ovlivněn problémy v Rusku, kde došlo k poklesu předepsaného pojistného v životním pojištění. Předepsané pojistné v životním pojištění kleslo až o 35,9 % v důsledku legislativních transformací a reakcí trhů na tyto transformace. Stejně tomu bylo i mezi lety 2005– 2006, kdy střední Evropa zaznamenala růst předepsaného pojistného v oblasti životního pojištění (v tomto období mělo největší příspěvek na růstu hlavně Polsko, Slovensko a Maďarsko, kde tyto země zaregistrovaly dvojnásobný růst produktů investičního životního pojištění), ale kvůli legislativním problémům v Rusku došlo k celkovému snížení předepsaného pojistného v životním pojištění. Výhodou zemí střední a východní Evropy bylo to, že se zde finanční krize projevila až v roce 2009. V tomto roce se pak se snížil zájem o produkty životního pojištění.

Obrázek č. 19 znázorňuje graf, který uvádí podíl předepsaného pojistného životního pojištění na celkovém pojistném mezi Českou republikou a zeměmi ve střední a východní Evropě [7].

Obrázek 19: Podíl předep. poj. v Ž. P. mezi ČR a střední a východní Evropou v letech 2001 - 2010

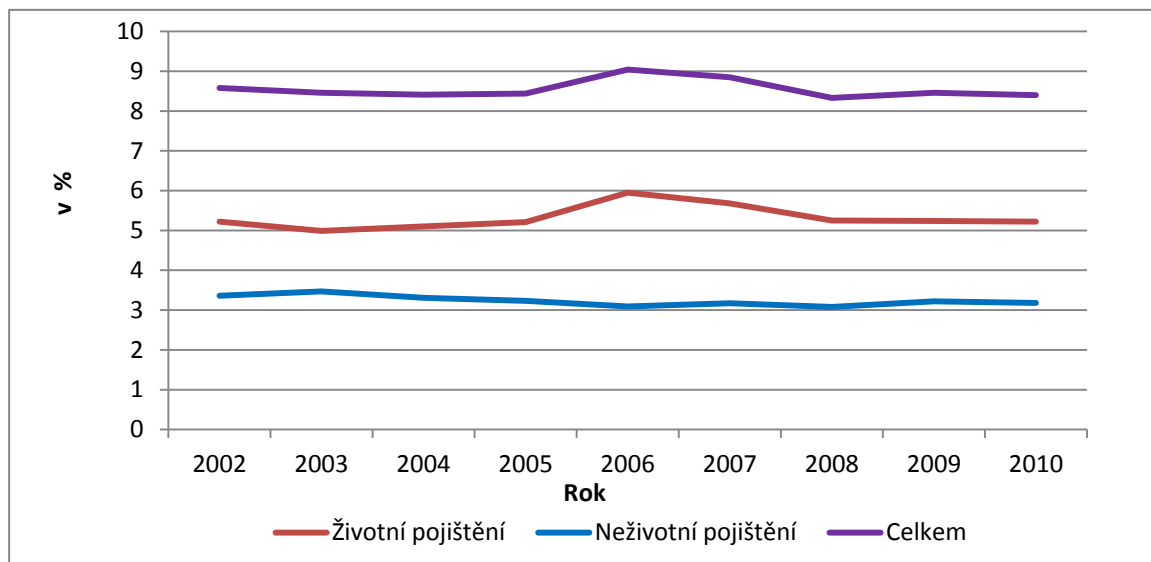
Zdroj: upraveno podle [17]

Počátkem roku 2001 dosáhl podíl předepsaného pojistného životního pojištění na předepsaném pojistném v České republice svého minima. V průběhu dalších 4 let je zaregistrován mírný růst produktů životního pojištění. V roce 2003 byl zachycen v České republice dvojciferný růst produktů životního pojištění. Výrazný pokles podílů byl zaregistrován v roce 2008, kdy v západní Evropě probíhala finanční krize, ale český pojistný trh nebyl tímto faktorem zasažen. Hlavní vliv byl ve vyšším růstu předepsaného pojistného u produktů životního pojištění v zemích, jako je Polsko a Slovensko. Koncem roku 2010 došlo ke zvýšení podílů v důsledcích větší prodejnosti produktů, které se týkají investičního životního pojištění.

V porovnání s evropským trhem je na českém pojistném trhu stále nízký podíl životního pojištění na celkovém předepsaném pojistném. Toto nízké uplatnění vyplývá z ekonomické úrovně, především z úrovně příjmů obyvatelstva, z přístupu státu k řešení sociálních otázek obzvláště důchodového systému, z přístupu větší části obyvatelstva, které pořád spoléhá při krytí potřeb ve stáří na státní sociální systém. Dalšími faktory mohou být určité tradice obyvatelstva ve spoření, kdy obyvatelstvo dává přednost tradičním spořicími nástrojům, obzvláště termínovaným vkladům, stavebnímu spoření nebo také penzijnímu připojištění [7].

Vývoj pojištěnosti životního pojištění v Evropě

Souhrnné ukazatele pojištěnosti v zemích západní Evropy dosahují stupně, který se řadí z celosvětového hlediska k nejvyšším. Dokazuje to hodnota indikátoru velikosti předepsaného pojistného/HDP, kdy se tento indikátor častěji označuje jako indikátor pojištěnosti. Nejvyšší hodnoty pojištěnosti bylo dosaženo již v roce 2006, kdy se pojištěnost u životního pojištění pohybovala kolem 6 % v zemích západní Evropy. Na obrázku č. 20 je zobrazen graf, který určuje vývoj pojištěnosti v životním a neživotním pojištění v západní Evropě.

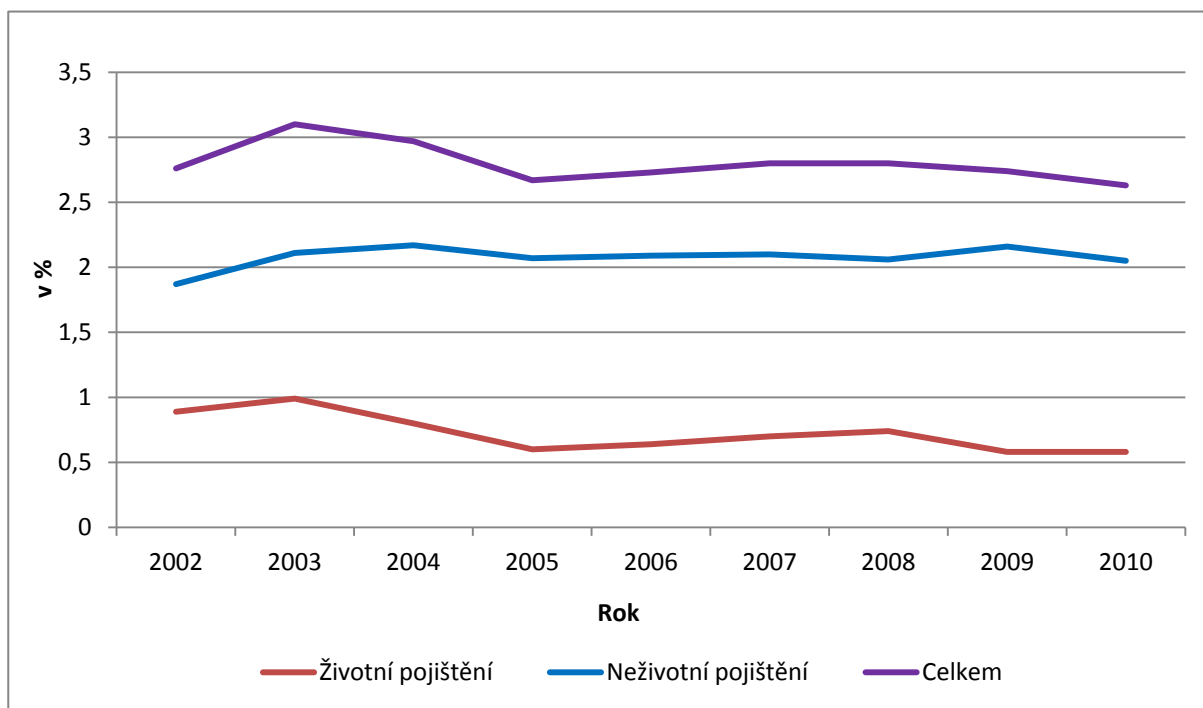

Obrázek 20: Vývoj pojištěnosti v Ž. P. a NŽ. P v západní Evropě v letech 2002 - 2010

Zdroj: upraveno podle [17]

Obrázek č. 20 nám tedy naznačuje, že v zemích západní Evropy převažuje vyšší pojištěnost u životního pojištění, než u pojištění neživotního. Tento jev byl způsoben hlavně tím, že již počátkem devadesátých let rostl ve vyspělejších zemích západní Evropy zájem po produktech životního pojištění v důsledku krytí potřeb lidí ve stáří. Po roce 2002 dochází k mírnému poklesu celkové pojištěnosti v důsledku nepatrného poklesu předepsaného pojistného životního pojištění. Finanční krize se začala projevovat v západních zemích již v roce 2007, kdy došlo k poklesu celkové pojištěnosti o 0,19 % oproti předešlému roku. V dalším roce se finanční krize prohlubovala a celková pojištěnost klesla v roce 2008 o 0,52 %. Situace se obrátila až v roce 2009, kdy byl zaznamenán růst, a tak celková pojištěnost k tomuto roku činí 8,46 %. Nejvýznamnější podíl na celkové pojištěnosti mají pak tradiční pojišťovací země západní Evropy, kam se obvykle řadí: Velká Británie, Francie, Německo, Irsko, Švýcarsko a Nizozemsko. Nízkých hodnot je na druhou stranu dosahováno například v Řecku.

Hodnoty indikátoru souhrnné pojištěnosti dosahují v zemích střední a také východní Evropy v porovnání s vyspělejšími zeměmi západní Evropy nízkých hodnot. Pochopitelně je nezbytné zohlednit vývojové tendence při pozorování tohoto indikátoru z dlouhodobějšího pohledu. V následujícím obrázku č. 21 je zobrazen graf, který určuje vývoj pojištěnosti v životním a neživotním pojištění ve střední a východní Evropě.

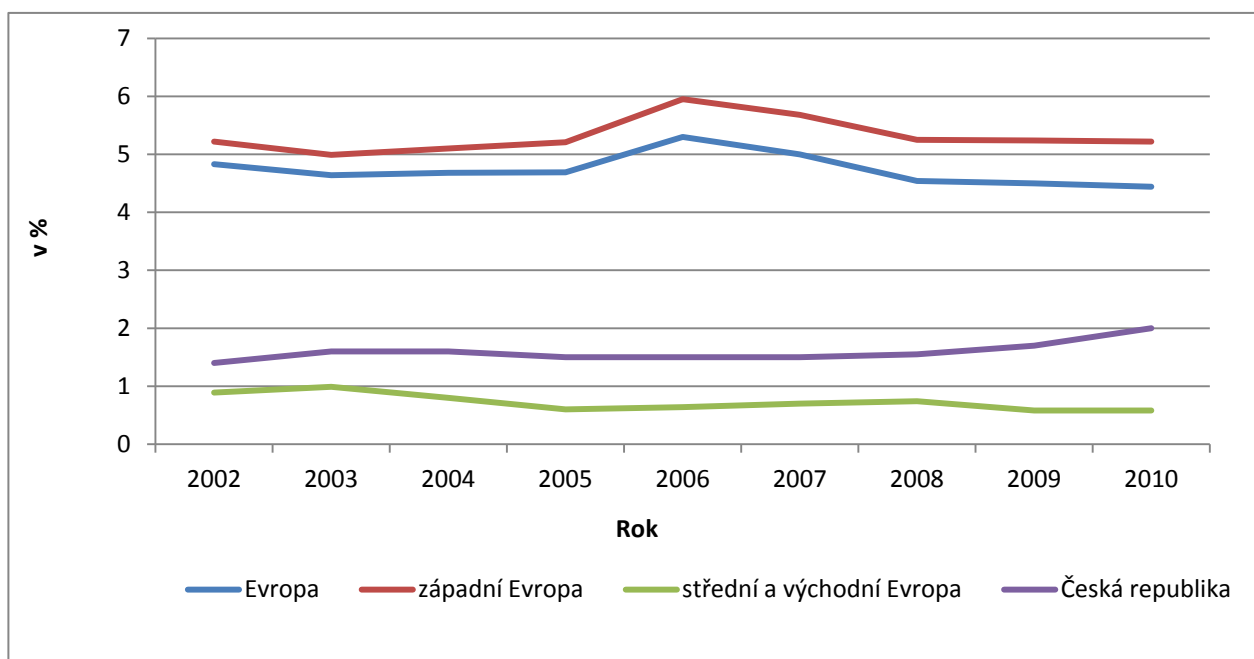
Obrázek 21: Vývoj pojištěnosti v Ž. P. a NŽ. P. ve střední a východní Evropě v letech 2002 -2010

Zdroj: upraveno podle [17]

Tento graf poukazuje na vývoj celkové pojištěnosti v oblasti životního a neživotního pojištění ve střední a východní Evropě. Celková pojištěnost v zemích střední a východní Evropy se na konci roku 2010 pohybovala v průměru kolem 2,63 %. Jak už nám v předešlé kapitole uvedl obrázek č. 14, kde se celková pojištěnost v České republice pohybovala kolem 4,3 %, což ukazuje, že Česká republika je na tom o hodně lépe než celkový průměr pojištěnosti životního pojištění zemí střední a východní Evropy. Avšak v rámci zemí střední Evropy byla Česká republika předstihnuta Slovinskem, kde celková pojištěnost za rok 2010 činila 5,88 % [17].

Odlišnost ve výši celkové pojištěnosti mezi zeměmi východní a střední Evropy (kde se celková pojištěnost v roce 2010 pohybovala kolem 2,63 %) a zeměmi západní Evropy (kde celková pojištěnosti činila v roce 2010 přes 8 %) nelze řešit v krátkodobém horizontu, protože má strukturální profil. Zaplňování mezer předpokládá další flexibilní rozvoj ekonomik východní a střední Evropy, nárůst reálných příjmů, zapojení pojišťovnictví

do důchodové reformy či vícezdrojového financování zdravotnictví apod. Na obrázku č. 22 je uveden graf, který znázorňuje vývoj pojištěnosti v životním pojištění v celé Evropě.

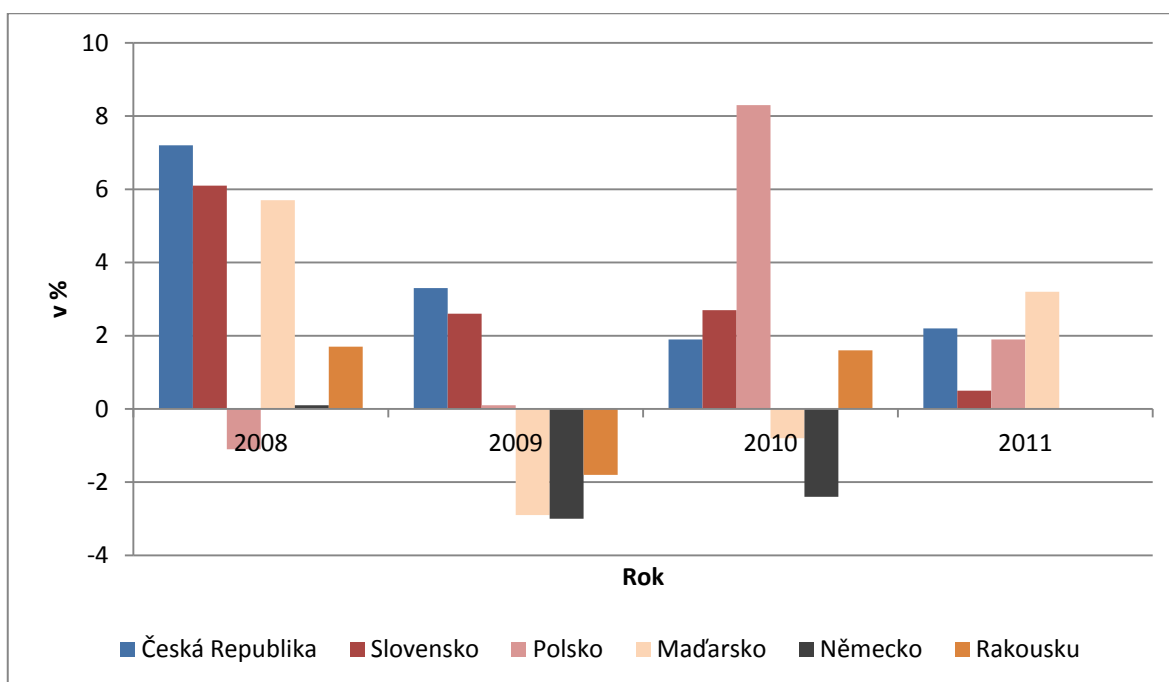

Obrázek 22: Vývoj pojištěnosti v Ž. P. v Evropě v letech 2002 - 2010

Zdroj: upraveno podle [19]

Z daného grafu je možné určit, že pojištěnost v životním pojištění v České republice se stále pohybuje pod průměrem oproti zemím západní Evropy. Hlavním faktorem nízké pojištěnosti v zemích východní a střední Evropy je to, že je zde stále vyšší podíl neživotního pojištění na celkovém předepsaném pojistném. Ukazuje se však, že Česká republika je na tom o hodně lépe než celkový průměr pojištěnosti životního pojištění zemí střední a východní Evropy. Od roku 2002 do roku 2010 se pojištěnost životního pojištění zvýšila ze 1,4 % na 2,0 %. Avšak pojištěnost v oblasti životního pojištění se ve východní a střední Evropě v průběhu let 2002 – 2010 pohybuje stále pod 1 % [19].

V níže uváděném obrázku č. 23 je znázorněn graf, který určuje růstový trend životního pojištění na území střední Evropy a Německa.

Obrázek 23: Růstový trend Ž. P. na území střední Evropy a Německa v letech 2008 - 2011

Zdroj: upraveno podle [14]

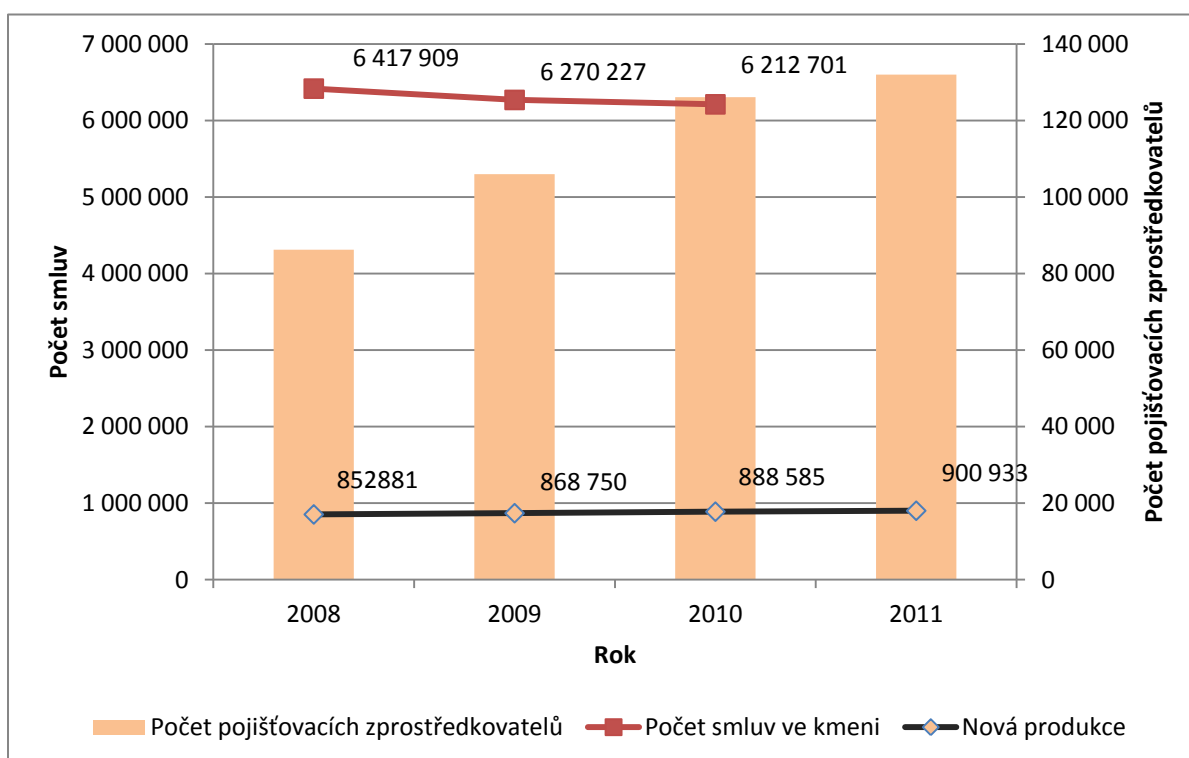
Na základě uvedeného grafu je možné tvrdit, že Česká republika stále udržuje růstový trend v oblasti životního pojištění, ale v posledních letech dochází k mírnému zpomalování tohoto trendu. V roce 2008 byl růstový trend v České republice kolem 7,2 %, avšak v následujícím roce kvůli finanční krizi, která v České republice nastala až v roce 2009, se snížil zájem o produkty životního pojištění, a proto životní pojištění rostlo pouze o 3,3 %. V následujícím roce se tato situace ještě zhoršila a životní pojištění rostlo jen o 1,9 %. Až rok 2011 zaznamenal navýšení o 0,3 % na celkových 2,2 %. Nejhorší propad do záporných hodnot byl zaregistrován v Německu, kde se v roce 2009 propadlo životní pojištění na -3 %. Ostatní země střední Evropy mají podobnou tendenci vývoje jako Česká republika, s výjimkou Maďarska.

8. Trendy budoucího vývoje

Za poslední tři roky díky vlivům finanční krize byl zaznamenán pokles předepsaného pojistného u produktů neživotního pojištění. U produktů životního pojištění se za poslední rok sice projevuje růst, ale tento nárůst předepsaného pojistného už není tak markantní, jako tomu bylo v letech před rokem 2008, kdy ještě žádná finanční krize nebyla. Díky růstu pojistného životního pojištění se čím dál více zvyšuje podíl předepsaného pojistného životního pojištění oproti pojistnému v neživotním pojištění.

8.1 Přetáčení smluv životního pojištění

Největším současným problémem na pojistném trhu v oblasti životního pojištění je problém přetáčení neboli přesjednávání smluv životního pojištění. Zprostředkovatelé nesjednávají nové pojistné smlouvy, ale ruší staré a přesjednávají je na nové. Tento jev lze charakterizovat tak, že počet smluv v kmeni klesá, avšak projevuje se růst nové produkce smluv. Na obrázku č. 24 je zobrazen graf, který znázorňuje přetáčení smluv v oblasti životního pojištění. Na hlavní svislé ose je zobrazen počet smluv v kmeni a vedlejší svislá osa pak znázorňuje počet pojišťovacích zprostředkovatelů.

Obrázek 24: Přetáčení smluv v oblasti životního pojištění

Zdroj: upraveno podle [20]

Z níže uvedeného grafu je tedy patrné, že také roste počet pojišťovacích zprostředkovatelů, a aby se těchto 130 000 tisíc zprostředkovatelů uživilo a uzavírali právě 900 000 nových pojistných smluv, řeší tuto situaci právě tzv. přepojišťováním smluv v kmeni na nové smlouvy.

To znamená, že se zprostředkovatelé nesnaží poskytovat klientům dlouholetou pojistnou ochranu, nýbrž usilují o to, aby daný obchod po 3-4 letech znovu uzavřeli a zajistili si tak znovu ziskatelskou provizi.

Možnými východisky ze současného fenoménu přetáčení smluv v oblasti životního pojištění by mohly být následující způsoby řešení:

- **Větší aktivita ze strany pojistitelů** – jelikož se pojišťovny v posledních letech staly rukojmími externích pojišťovacích sítí, vznikl pro ně problém nedostatečného rozvoje vlastní distribuce pojistných produktů. Východiskem by mohlo být, aby se pojišťovny zaměřily na vlastní distribuci pojistných produktů za pomoci vlastní sítě exkluzivních zprostředkovatelů, vlastních poboček atd. Toto řešení by mělo zásadní výhodu v tom, že by ušetřily nemalé částky na tzv. zprostředkovatelských provizích.
- **Větší rozvoj bankopojištění** – tento způsob prodeje se jeví jako možná další alternativa způsobu prodeje pojistných produktů, zejména prostřednictvím dceřiných či mateřských bankovních institucí, bez pomoci pojišťovacích zprostředkovatelů. Tímto způsobem prodeje by bylo rovněž možné ušetřit část provozních nákladů. Při prodeji pojistných produktů by pojišťovny a banky mohly využívat stejné informační databáze o svých klientech, pojistných produktech atd. Tyto instituce by se však měly zaměřit na zvýšenou ochranu těchto údajů, jinak by mohlo dojít ke zneužití interních informací. Velkou výhodou pro zákazníka by pak bylo nepochybné pohodlí klienta, který by zařizoval své záležitosti v rámci jedné instituce.
- **Prodej produktů přes Internet** – tohoto způsobu prodeje se již využívá u produktů neživotního pojištění, avšak v odvětví životního pojištění je tento druh prodeje pojistných produktů problematičtější, jelikož při přijetí klienta do pojištění se musí provést zdravotní underwriting, což je posouzení zdravotního stavu klienta. V budoucím období je však pravděpodobné, že budou nabízeny jednodušší produkty a produkty s nižší pojistnou částkou. Pojistné smlouvy pak bude možné uzavřít i přes internet po vyplnění dotazníku o zdravotním stavu. Uvede-li pak klient nesprávné informace o svém zdravotním stavu, bude možná výpověď pojistné smlouvy ze strany pojistitele pro nepravdivé uvedení údajů při sjednání pojištění.

8.2 Regresní analýza

Pro odhad budoucího vývoje předepsaného pojistného a technických rezerv životního a neživotního pojištění na českém pojistném trhu bude v následujících podkapitolách použita regresní analýza.

Regresní analýza je statistická metoda, prostřednictvím které je možné předpovídat, jaké hodnoty nabude jedna náhodná veličina, když známe hodnotu druhé náhodné veličiny. Nemluvíme pak o závislosti funkční, kdy jedna proměnná je závislá na té druhé, ale o tzv. stochastické závislosti. Při této stochastické závislosti působí na sledovanou veličinu více neznámých faktorů. Regresní funkce vyjadřuje změny podmíněné střední hodnoty jedné náhodné veličiny při změně hodnot druhé náhodné veličiny. Prostřednictvím této regresní funkce je pak možné předpovědět, jaké hodnoty nabude jedna náhodná veličina, když známe hodnotu druhé náhodné veličiny [8].

Index determinace

Index determinace určuje, jakou část variability sledovaných hodnot je možné vysvětlit daným modelem. Nabývá hodnot z intervalu $\langle 0,1 \rangle$. Index determinace I^2 je vyjádřen podílem vysvětlené části rozptylu k celkovému rozptylu:

$$I^2 = \frac{S_t}{S_y} \quad (1)$$

Celkový součet čtverců odchylek je pak vyjádřen vztahem:

$$S_y = S_t + S_e \quad (2)$$

V případě lineární regrese se používá název koeficient determinace R^2 . Odmocnina tohoto koeficientu determinace se označuje jako koeficient korelace R . Vhodnější je funkce, kde index determinace dosahuje vyšší hodnoty. Je třeba ale vzít v úvahu, že hodnota indexu determinace bývá vyšší pro regresní funkce s větším počtem získaných hodnot.

Typy regresních funkcí

V této diplomové práci byly použity následující typy regresních funkcí [8]:

- **Lineární funkce** – tato lineární funkce pak má tvar:

$$y = \alpha + \beta x \quad (3)$$

- **Mocninná funkce** – tato funkce má tvar:

$$y = \alpha x^\beta \quad (4)$$

Transformací této mocninné funkce dostaneme rovnici v lineárním tvaru:

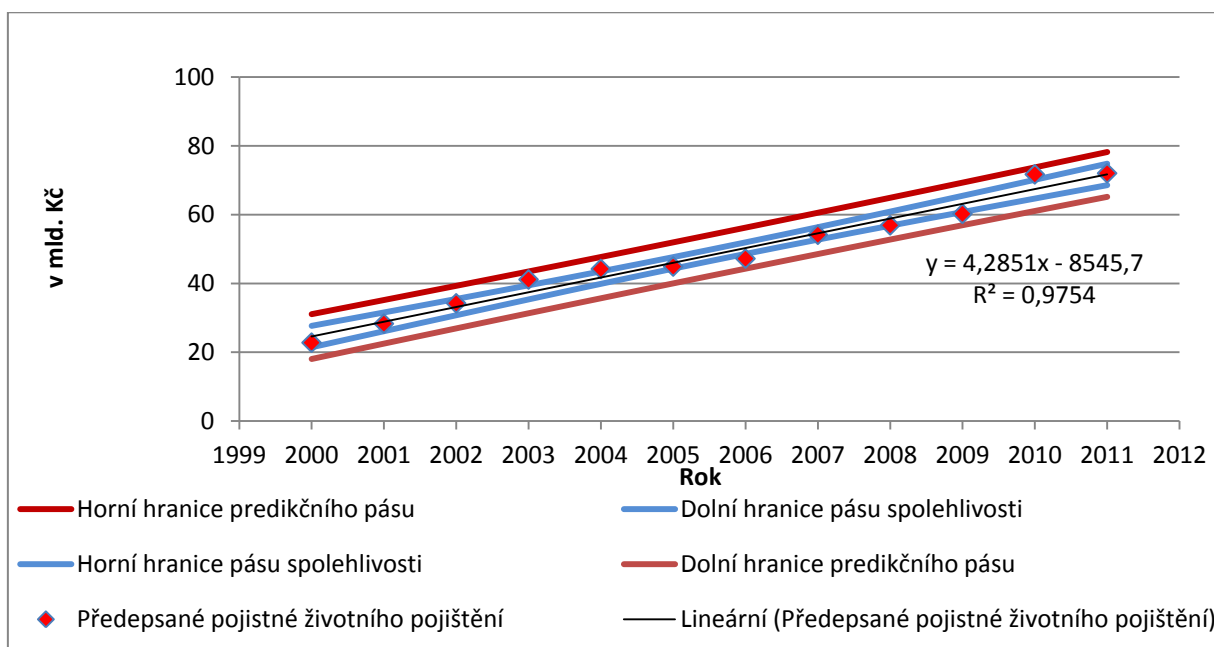
$$\ln y = \ln \alpha + \beta \ln x \quad (5)$$

8.3 Aplikace regresní analýzy

V závěrečné části této podkapitoly jsou pomocí regresní analýzy zpracována zjištěná data o vývoji předepsaného pojistného, technických rezerv a předepsaného pojistného v jednotlivých odvětvích životního pojištění na Českém pojistném trhu. Tato zjištěná data jsou pak zobrazena v přílohách B, C a E. Prostřednictvím této regresní analýzy se následně pokusím předpovědět možný krátkodobý vývoj předepsaného pojistného, technických rezerv a předepsaného pojistného v jednotlivých odvětvích životního pojištění. Pro výpočet regresních funkcí včetně koeficientů determinace byl využit MS Excel. K výpočtu predikčních pásů a pásů spolehlivosti byl využit softwarový program Statistica. Pás spolehlivosti udává to, kde s danou pravděpodobností leží pro dané X střední hodnoty Y . Predikční pás udává intervalový odhad vysvětlované proměnné pro individuální pozorování.

Aplikace regresní analýzy u předepts. poj. v životním a neživotním pojištění

Následující obrázek č. 25 znázorňuje proložení trendu předepsaného pojistného životního pojištění lineární regresní funkcí. Rovněž jsou zde také znázorněny predikční pásy a pásy spolehlivosti. Kvůli možnému zkreslení, byly pro odhad regresních funkcí použity údaje o předepsaném pojistném životního a neživotního pojištění v České republice a to od roku 2000 po rok 2011.

Obrázek 25: Proložení trendu předepsaného pojistného Ž. P. v ČR lineární regresní funkcí

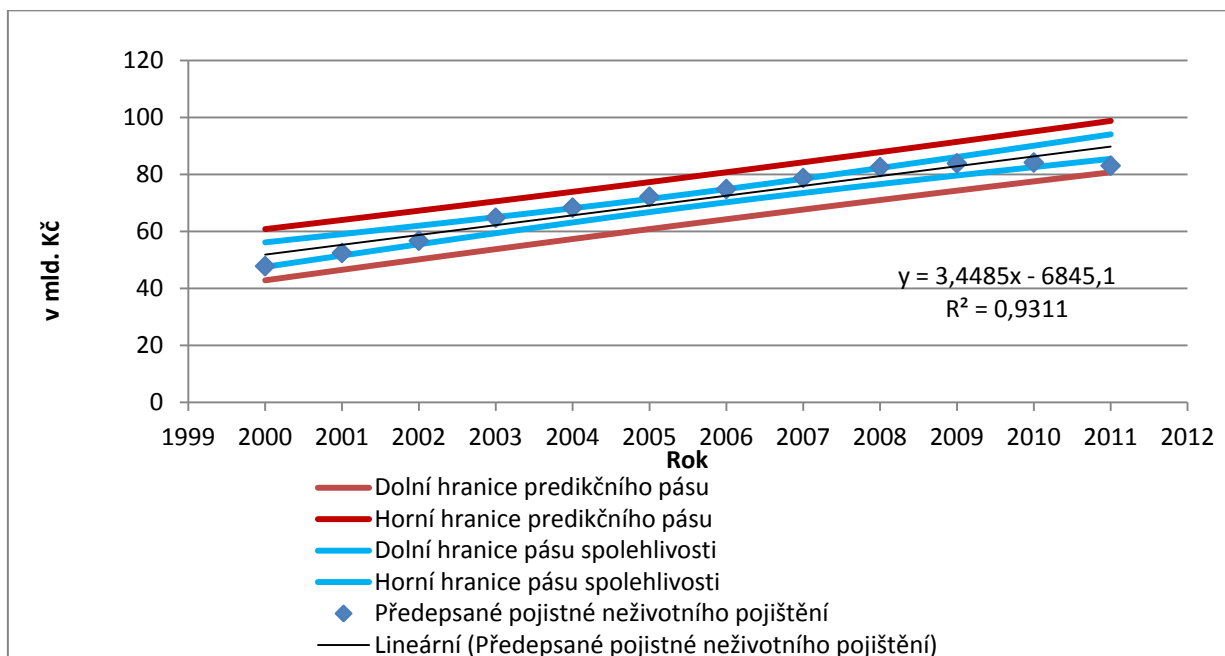
Zdroj: vlastní zpracování

Zjištěná rovnice: $f: y = 4,2851x - 8\,545,7$

Koeficient determinace: $R^2 = 0,9754$

Zjištěná lineární regresní funkce popisuje závislost y na x , která je pak z 97,54 % vysvětlena regresním modelem, zbylých 2,46 % je poté způsobeno náhodnými odchylkami.

Na dalším obrázku č. 26 je zobrazeno proložení trendu předepsaného pojistného neživotního pojištění lineární regresní funkcí. Opět jako v předchozím grafu jsou zde znázorněny predikční pásy a pásy spolehlivosti.

Obrázek 26: Proložení trendu předepsaného pojistného NŽ. P. v ČR lineární regresní funkcí

Zdroj: vlastní zpracování

Zjištěná rovnice: $f: y = 3,4485x - 6845,1$

Koeficient determinace: $R^2 = 0,9311$

Zjištěná lineární regresní funkce vystihuje závislost y na x , která je pak z 93,11 % vysvětlena regresním modelem, zbylých 6,89 % je potom způsobeno náhodnými odchylkami.

Oba koeficienty determinace dosahují vysokých hodnot, z toho je možné tvrdit, že dané lineární regresní funkce dobře prokládají data. Trend vývoje předepsaného pojistného životního a neživotního pojištění byl proložen lineární regresní funkcí za roky 2000 – 2011 tedy po dobu jedenácti let.

Oba obrázky rovněž udávají predikční pásy a pásy spolehlivosti, které se pohybují kolem trendu. Byl tedy vypočten 95% pás spolehlivosti, který udává to, kde s danou 95% pravděpodobností leží pro dané X střední hodnoty Y . Vzdálenější křivky, které jsou umístěné nad a pod regresní křivkou vyjadřují hranice 95% predikčního pásu nebo se někdy tento pás

nazývá také toleranční pás. Tento predikční pás udává intervalový odhad vysvětlované proměnné pro individuální pozorování.

Tabulka č. 6 a č. 7 pak znázorňuje vygenerované predikční pásy a pásy spolehlivosti předepsaného pojistného v životním a neživotním pojištění.

Tabulka 6: Predikční pásy a pásy spolehlivosti předepsaného pojistného Ž. P. (v mld. Kč)

Rok	-95%IP ³	+95%IP	-95%IS ⁴	+95%IS
2000	18,06	31,08	21,46	27,68
2001	22,52	35,19	26,14	31,57
2002	26,95	39,33	30,79	35,49
2003	31,35	43,50	35,39	39,47
2004	35,71	47,71	39,91	43,51
2005	40,03	51,96	44,33	47,67
2006	44,32	56,25	48,61	51,95
2007	48,57	60,57	52,77	56,37
2008	52,78	64,93	56,81	60,89
2009	56,95	69,33	60,79	65,49
2010	61,09	73,76	64,71	70,14
2011	65,20	78,22	68,60	74,82

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka 7: Predikční pásy a pásy spolehlivosti předepsaného pojistného NŽ. P. (v mld. Kč)

Rok	-95%IP	+95%IP	-95%IS	+95%IS
2000	42,85	60,84	47,55	56,14
2001	46,55	64,05	51,55	59,05
2002	50,20	67,29	55,49	61,99
2003	53,80	70,59	59,37	65,01
2004	57,35	73,93	63,15	68,13
2005	60,85	77,33	66,78	71,40
2006	64,30	80,77	70,23	74,84
2007	67,70	84,28	73,50	78,48
2008	71,04	87,83	76,62	82,25
2009	74,34	91,43	79,63	86,13
2010	77,58	95,08	82,58	90,08
2011	80,78	98,78	85,49	94,07

Zdroj: vlastní zpracování

³ IP značí interval predikce

⁴ IS značí interval spolehlivosti

Na základě vypočítaných lineárních regresních funkcí předepsaného pojistného v neživotním a životním pojištění v České republice je poté možné odhadnout vývoj předepsaného pojistného pro roky 2012 – 2013. Tento vývoj společně s intervaly predikce je znázorněn v tabulce č. 8.

Tabulka 8: Odhad vývoje předep. poj. Ž. P. a NŽ.P. v ČR v letech 2012 – 2013 (v mld. Kč)

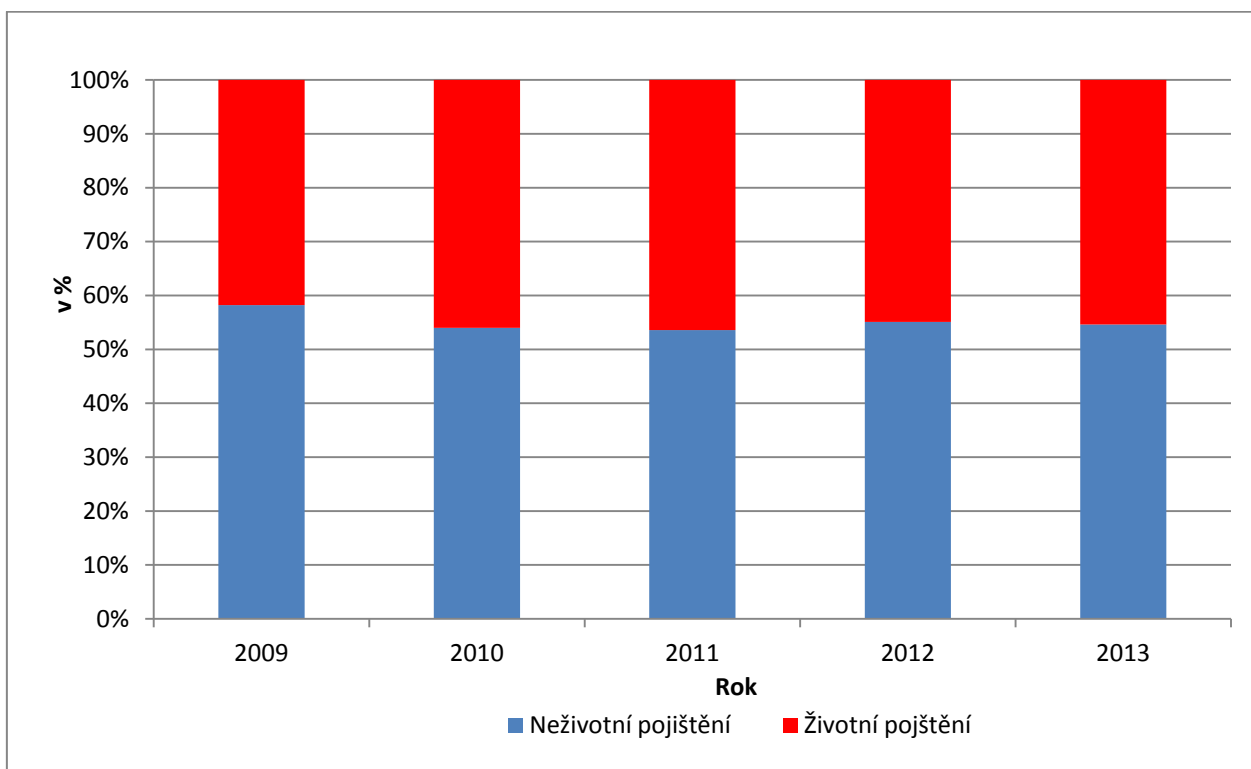
Rok	Životní pojištění			Neživotní pojištění		
	Dolní interval predikce	Predikce pojistného	Horní interval predikce	Dolní interval predikce	Predikce pojistného	Horní interval predikce
2012	70,4	76,0	81,6	85,5	93,2	101,0
2013	74,5	80,3	86,0	88,8	96,7	104,6

Zdroj: vlastní zpracování

Na základě daného výpočtu je možné předpokládat, že do roku 2013 bude předepsané pojistné v neživotním pojištění rychle růst. Na již zmíněném obrázku č. 9 však bylo zjištěno, že v posledních letech předepsané pojistné neživotního pojištění stagnovalo a v roce 2011 se pak předepsané pojistné neživotního pojištění pohybovalo kolem 83 miliard Kč. Z tohoto důvodu se pak dá usuzovat, že se předepsané pojistné neživotního pojištění bude držet v dolní hranici intervalu predikce. Naopak předepsané pojistné životního pojištění by mělo v období mezi roky 2012 – 2013 mírně růst. Aby však mohlo předepsané pojistné v životním pojištění růst je nutné, aby pojistitelé více inovovali pojistné produkty životního pojištění, které budou oslovovat širší skupiny potenciálních klientů. V roce 2012 bude příležitost růstu předepsaného pojistného v životním pojištění u žen, které budou, ještě v tomto roce, platit nižší pojistné, jelikož se koncem roku začnou používat univerzální úmrtnostní tabulky pro muže i ženy. Pro další roky bude naproti tomu možnost růstu předepsaného pojistného v životním pojištění u mužů, kteří budou, vlivem zavedení univerzálních úmrtnostních tabulek, platit „nižší pojistné“. Největší potenciál však je ve zdravotním pojištění. V současné době totiž pojišťovny začínají zavádět tyto produkty životního pojištění mezi které patří například pojištění pracovní neschopnosti anebo pojištění pobytu v nemocnici. Očekává se, že bude o ně v budoucím období zájem, protože pojistné plnění z těchto pojištění bude moci doplňovat státem poskytované nemocenské dávky, či pokrývat poplatky za pobyt ve zdravotnických zařízeních.

Pomocí statistických výpočtů byl vypočítán odhad vývoje předepsaného pojistného v životním a neživotním pojištění v České republice pro roky 2012 – 2013. Níže uvedený

obrázek č. 27 znázorňuje graf, který uvádí podíl předepsaného pojistného v životním a neživotním pojištění do roku 2013.

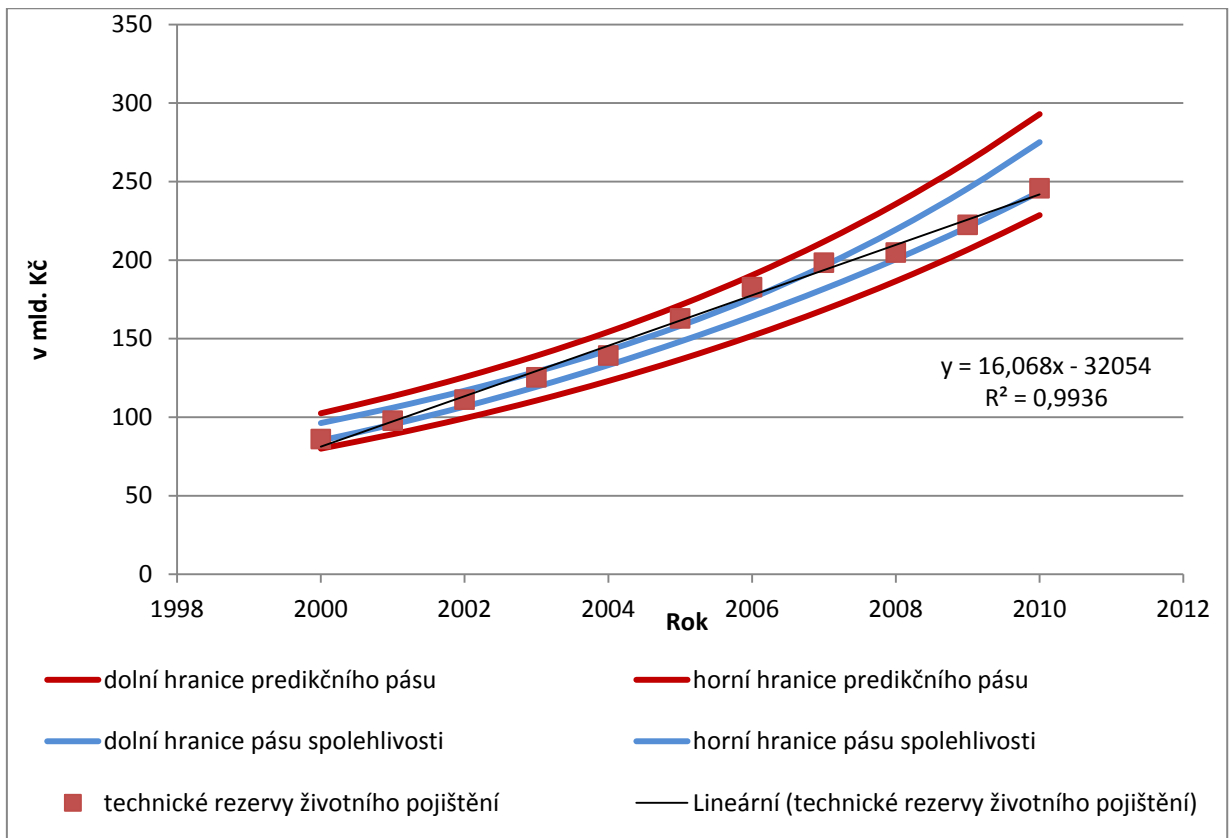
Obrázek 27: Podíl předepsaného pojistného v Ž. P. a NŽ.P. do roku 2013 v České republice

Zdroj: vlastní zpracování

Je tedy možné tvrdit, že do roku 2013 se předepsané pojistné životního a neživotního pojištění bude podílet na celkovém předepsaném pojistném stejným dílem. Životní pojištění se v roce 2013 bude podílet na celkovém předepsaném pojistném více jak 45 procenty. Porovnáme-li Českou republiku a země západní Evropy, tak bude Česká republika stále pod úrovní, jelikož podíl životního pojištění na celkovém předepsaném pojistném přesáhl v roce 2010 v zemích západní Evropy 60 % (viz. obrázek č. 17).

Aplikace regresní analýzy u tech. rezerv v životním a neživotním pojištění

Obrázek č. 28 znázorňuje proložení trendu vývoje technických rezerv životního pojištění lineární regresní funkcí. Rovněž jsou zde také znázorněny predikční pásy a pásy spolehlivosti. Kvůli případnému zkreslení, byly pro odhad lineární regresní funkce využity údaje o technických rezervách životního a neživotního pojištění v České republice a to od roku 2000 po rok 2010.

Obrázek 28: Proložení trendu vývoje tech. rezerv Ž. P. v ČR lineární regresní funkcí

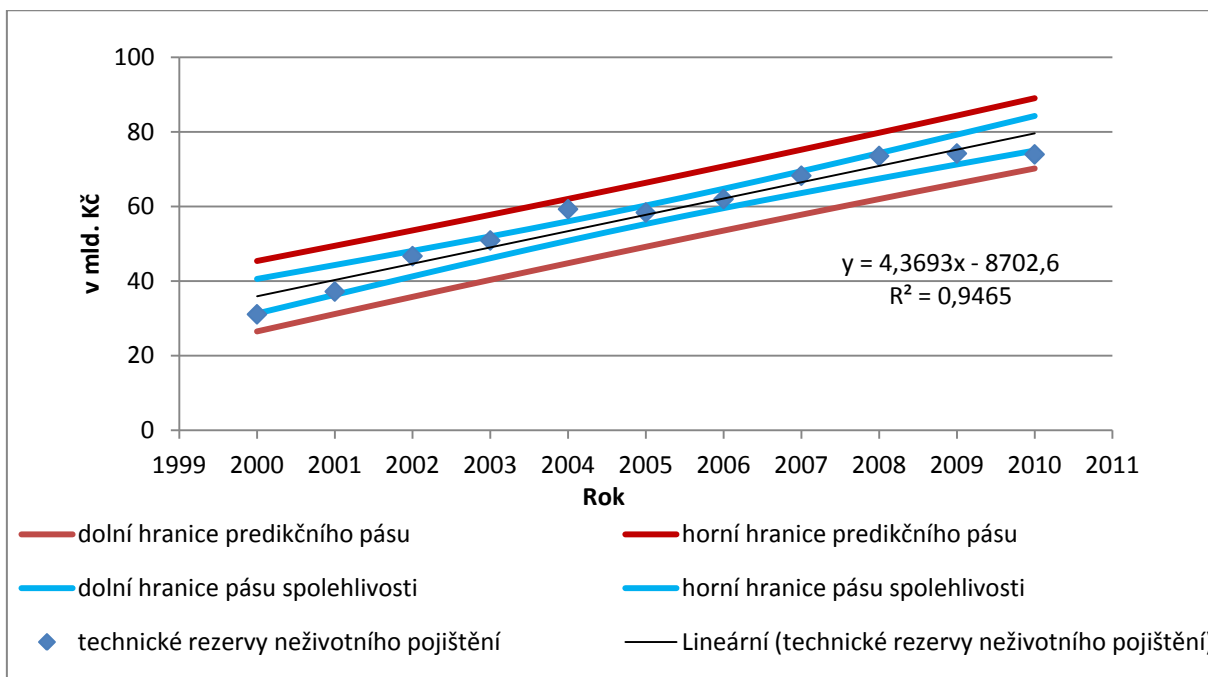
Zdroj: vlastní zpracování

Zjištěná rovnice: $f: y = 16,068x - 32054$

Koeficient determinace: $R^2 = 0,9936$

Zjištěná lineární regresní funkce vystihuje závislost y na x , která je pak z 99,36 % vysvětlena regresním modelem, zbylých 0,64 % je posléze zapříčiněno náhodnými odchylkami.

Na dalším obrázku č. 29 je zobrazeno proložení trendu vývoje technických rezerv neživotního pojištění lineární regresní funkcí. Opět jako v předchozím grafu jsou zde zobrazeny predikční pásy a pásy spolehlivosti.

Obrázek 29: Proložení trendu vývoje technických rezerv NŽ. P. v ČR lineární regresní funkcí

Zdroj: vlastní zpracování

Zjištěná rovnice: $f: y = 4,3693x - 8702,6$

Koeficient determinace: $R^2 = 0,9465$

Zjištěná lineární regresní funkce vystihuje závislost y na x , která je pak z 94,65 % vysvětlena regresním modelem, zbylých 5,35 % je posléze zapříčiněno náhodnými odchylkami.

Oba koeficienty determinace dosahují vysokých hodnot, z toho je možné tvrdit, že obě regresní funkce dobře prokládají data. Trend vývoje technických rezerv životního a neživotního pojištění byl proložen lineárními regresními funkcemi za roky 2000 – 2010 tedy po dobu deseti let.

Již připomenuté obrázky č. 28 a č. 29 udávají predikční pásy a pásy spolehlivosti technických rezerv životního a neživotního pojištění, kde se tyto pásy pohybují kolem trendu. Byl tedy vypočten 95% pás spolehlivosti, který udává to, kde s danou 95% pravděpodobností leží pro dané X střední hodnoty Y . Vzdálenější křivky, které jsou umístěné nad a pod regresní křivkou vyjadřují hranice 95% predikčního pásu nebo se někdy tento pás nazývá také toleranční pás. Tento predikční pás udává intervalový odhad vysvětlované proměnné pro individuální pozorování.

Tabulka č. 9 a č. 10 pak znázorňuje vygenerované predikční pásy a pásy spolehlivosti technických rezerv životního a neživotního pojištění, které jsou graficky zobrazeny v předešlých obrázcích č. 28 a č. 29.

Tabulka 9: Predikční pásy a pásy spolehlivosti technických rezerv Ž. P. (v mld. Kč)

	-95%IP	+95%IP	-95%IS	+95%IS
2000	79,997	102,480	85,199	96,224
2001	89,204	113,387	95,433	105,986
2002	99,394	125,551	106,812	116,831
2003	110,655	139,137	119,397	128,949
2004	123,081	154,331	133,201	142,605
2005	136,776	171,343	148,188	158,148
2006	151,853	190,409	164,339	175,942
2007	168,436	211,791	181,744	196,283
2008	186,663	235,786	200,594	219,410
2009	206,688	262,719	221,121	245,572
2010	228,684	292,957	243,554	275,071

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka 10: Predikční pásy a pásy spolehlivosti technických rezerv NŽ. P. (v mld. Kč)

	-95%IP	+95%IP	-95%IS	+95%IS
2000	26,50736	45,37446	31,30617	40,57565
2001	31,17409	49,44628	36,31554	44,30482
2002	35,78158	53,57732	41,26463	48,09428
2003	40,32500	57,77245	46,11746	51,97999
2004	44,80045	62,03555	50,81971	56,01629
2005	49,20541	66,36914	55,30990	60,26464
2006	53,53899	70,77410	59,55826	64,75483
2007	57,80209	75,24954	63,59455	69,45708
2008	61,99722	79,79296	67,48027	74,30991
2009	66,12827	84,40046	71,26972	79,25901
2010	70,20009	89,06719	74,99890	84,26837

Zdroj: vlastní zpracování

Na základě vypočítaných regresních funkcí technických rezerv v neživotním a životním pojištění v České republice je možné odhadnout vývoj technických rezerv pro roky 2011 – 2013. Tento vývoj společně s intervaly predikce je znázorněn v tabulce č. 11. Odhad je stanovený již pro rok 2011, jelikož Česká asociace pojišťoven nezveřejnila výroční zprávu pro rok 2011.

Tabulka 11: Odhad vývoje technických rezerv Ž. P. a NŽ.P. v ČR v letech 2011 – 2013
(v mld. Kč)

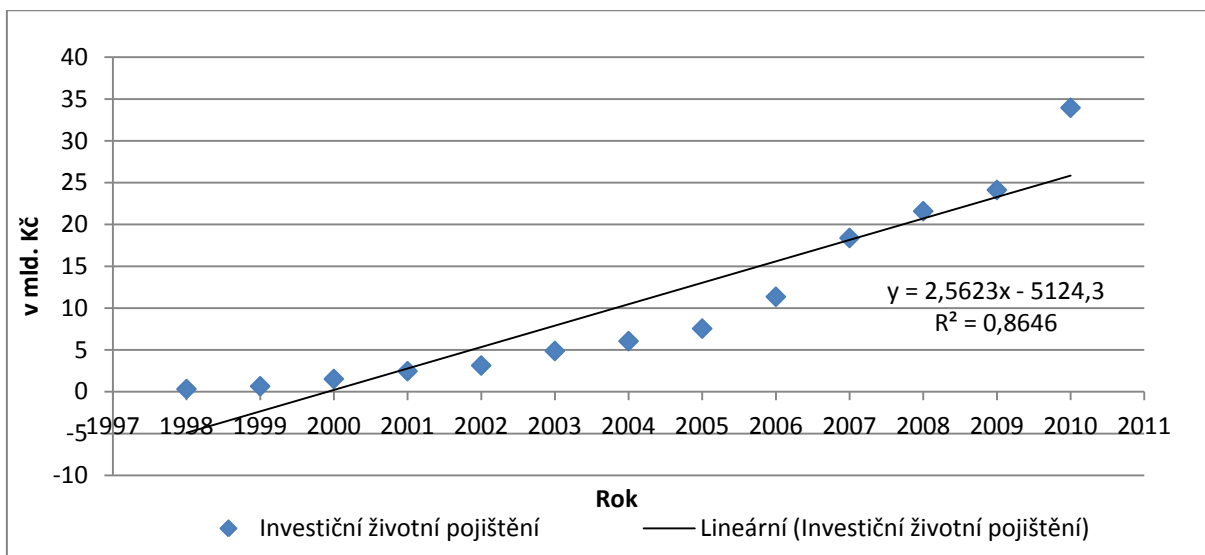
Rok	Technické rezervy					
	Životní pojištění			Neživotní pojištění		
	Dolní interval predikce	Predikce	Horní interval predikce	Dolní interval predikce	Predikce	Horní interval predikce
2011	248,8	257,9	267,1	76,6	84,0	91,4
2012	264,6	274,0	283,4	80,9	88,4	95,9
2013	280,5	290,1	299,7	85,1	92,7	100,4

Zdroj: vlastní zpracování

Velmi významnou roli z pohledu schopnosti plnit závazky z pojišťovací činnosti hrají technické rezervy, jejichž plnění je pravděpodobné anebo jisté, avšak nejistá je jejich výše anebo okamžik, ke kterému vzniknou. Tyto technické rezervy patří mezi velmi významné položky ve struktuře pasiv pojišťoven. Dle statistického výpočtu se dá usuzovat, že v letech 2011 - 2013 budou technické rezervy neživotního pojištění růst a ke konci roku 2013 se budou pohybovat kolem 92,7 miliard Korun. Na již zmíněném obrázku č. 13 však bylo zjištěno, že v posledních letech technické rezervy neživotního pojištění stagnovaly a v roce 2011 se pak technické rezervy neživotního pojištění pohybovaly kolem 74 miliard Kč. Z tohoto důvodu se pak dá usuzovat, že se technické rezervy neživotního pojištění budou držet v dolní hranici intervalu predikce. U životního pojištění se dá očekávat to, že technické rezervy by měly rapidně růst. Předpokládá se, že se v roce 2013 tyto technické rezervy zvýší o necelých 20 % oproti roku 2010. Celkové technické rezervy by pak měly rovněž růst, kde by měl být tento růst zásadně ovlivněn pozitivním vývojem technických rezerv v oblasti životního pojištění.

Aplikace regresní analýzy u předep. poj. v jednotlivých odvětvích Ž. P.

V následujícím obrázku č. 30 je zobrazeno proložení trendu předepsaného pojistného investičního životního pojištění lineární regresní funkcí. Kvůli možnému zkreslení, byly pro odhad regresních funkcí využity údaje o předepsaném pojistném jednotlivých odvětví životního pojištění v České republice a to od roku 1998 po rok 2010.

Obrázek 30: Proložení trendu vývoje předep. poj. investičního Ž. P. lineární regresní funkcí

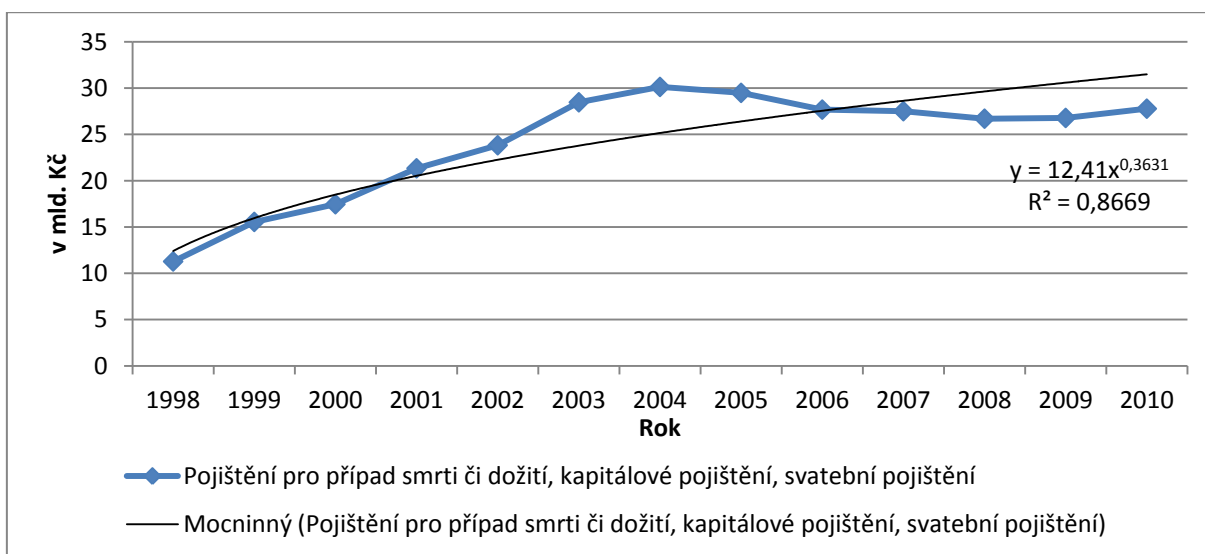
Zdroj: vlastní zpracování

Zjištěná rovnice: $f: y = 2,5623x - 5124,3$

Koeficient determinace: $R^2 = 0,8646$

Zjištěná lineární regresní funkce vystihuje závislost y na x , která je pak z 86,46 % vysvětlena regresním modelem, zbylých 13,54 % je posléze zapříčiněno náhodnými odchylkami.

Na dalším obrázku č. 31 je zobrazeno proložení trendu vývoje předepsaného pojistného pojištění pro případ smrti, pro případ dožití, smíšeného pojištění, kapitálového pojištění a svatebního pojištění v rámci životního pojištění mocninnou regresní funkcí.

Obrázek 31: Proložení trendu vývoje předep. poj. tradičních produktů Ž. P. mocninnou regresní funkcí

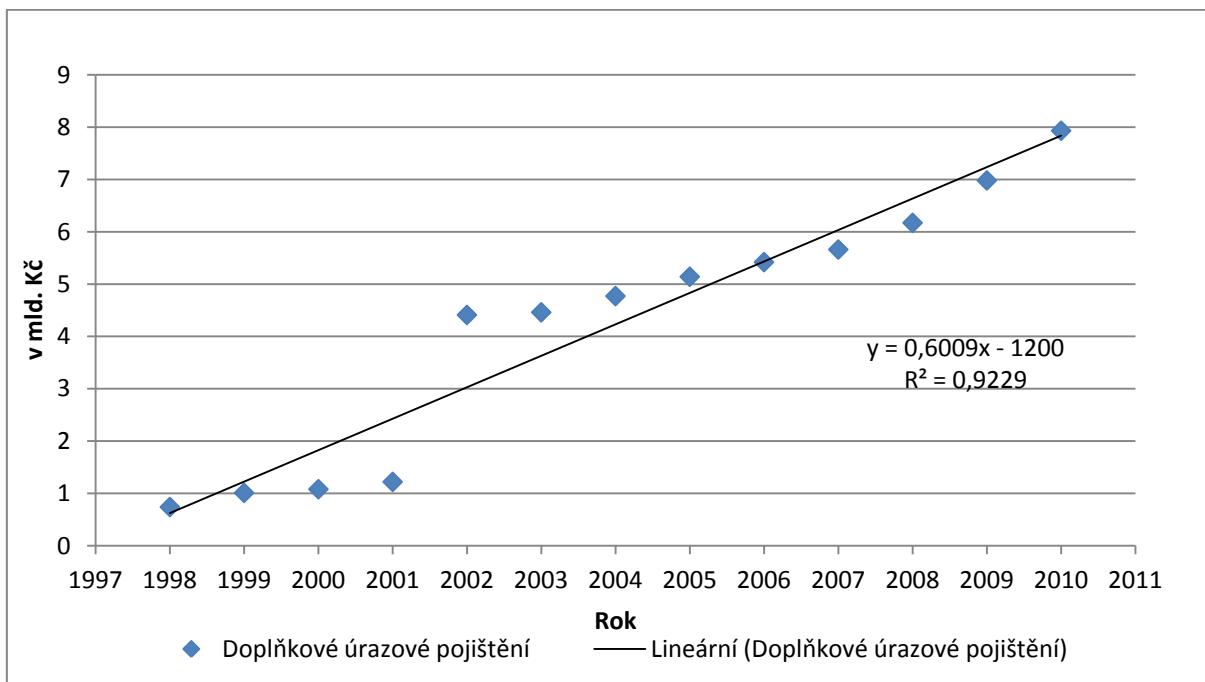
Zdroj: vlastní zpracování

Zjištěná rovnice: $f: y = 12,41x^{0,3631}$

Koeficient determinace: $R^2 = 0,8669$

Zjištěná mocninná regresní funkce vystihuje závislost y na x , která je pak z 86,69 % vysvětlena regresním modelem, zbylých 13,31 % je posléze zapříčiněno náhodnými odchylkami.

Obrázek č. 32 zobrazuje proložení trendu vývoje předepsaného pojistného doplňkového úrazového pojištění lineární regresní funkcí.

Obrázek 32: Proložení trendu vývoje předeps. poj. doplňkového úrazového pojištění lineární regresní funkcí

Zdroj: vlastní zpracování

Zjištěná rovnice: $f: y = 0,6009x - 1200$

Koeficient determinace: $R^2 = 0,9229$

Zjištěná lineární regresní funkce vystihuje závislost y na x , která je pak z 92,29 % vysvětlena regresním modelem, zbylých 7,71 % je posléze zapříčiněno náhodnými odchylkami.

Koeficienty determinace dosahují vysokých hodnot, z toho je možné tvrdit, že regresní funkce dobře prokládají data. Trend vývoje předepsaného pojistného jednotlivých produktů životního pojištění byl proložen lineárními regresními funkcemi a mocninnou regresní funkcí za roky 1998 – 2010 tedy po dobu dvanácti let.

Na základě vypočtených regresních funkcí předepsaného pojistného jednotlivých odvětví životního pojištění v České republice je možné odhadnout budoucí vývoj předepsaného pojistného v jednotlivých odvětvích životního pojištění pro roky 2011 – 2013. Vývoj byl stanovený již pro rok 2011, jelikož Česká asociace pojišťoven nevydala výroční zprávu za rok 2011. Tabulky č. 12, č. 13 a č. 14. znázorňují odhad vývoje předepsaného pojistného v jednotlivých odvětvích životního pojištění pro roky 2011 - 2013. Rovněž jsou zde také určeny intervaly predikce.

Tabulka 12: Odhad vývoje předepsaného pojistného pojištění pro případ smrti, či dožití, kapitálového pojištění a svatebního pojištění v ČR v letech 2011 – 2013 (v mld. Kč)

Rok	Pojištění pro případ smrti, či dožití, kapitálové pojištění, svatební pojištění		
	Dolní interval predikce	Predikce pojistného	Horní interval predikce
2011	23,14	30,34	39,24
2012	24,06	31,04	40,41
2013	24,96	31,75	41,60

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka 13: Odhad vývoje předepsaného pojistného IŽP v ČR v letech 2011 – 2013 (v mld. Kč)

Rok	Investiční životní pojištění		
	Dolní interval predikce	Predikce pojistného	Horní interval predikce
2011	21,15	30,63	38,42
2012	23,74	33,69	41,28
2013	26,31	36,75	44,15

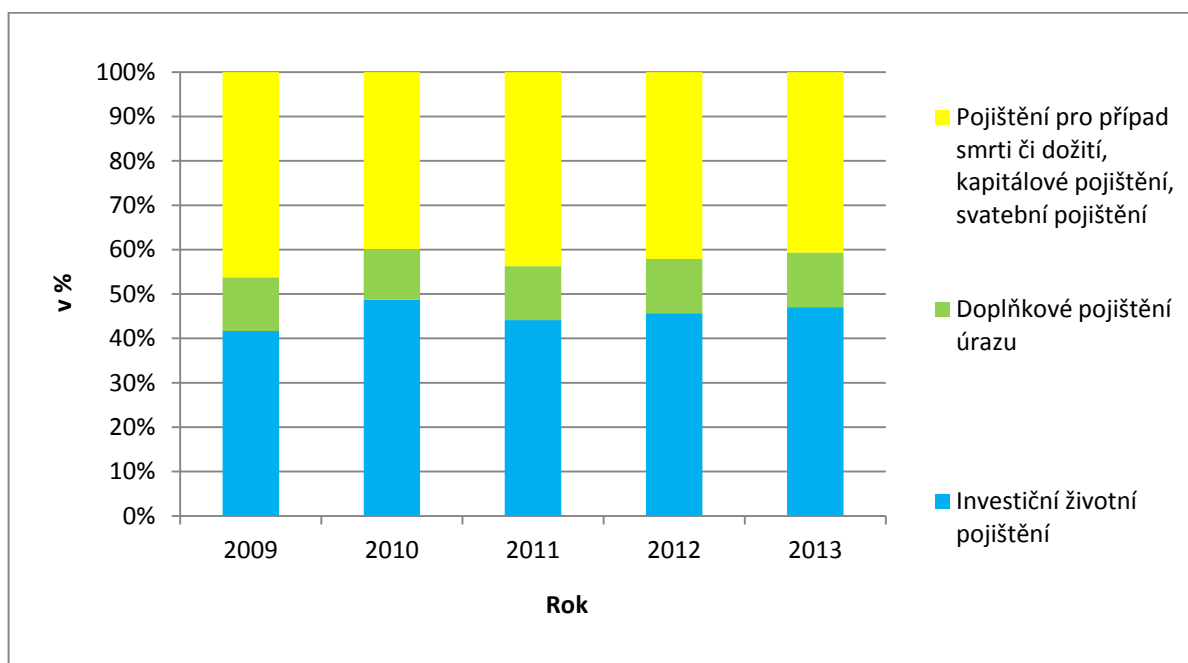
Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka 14: Odhad vývoje předepsaného pojistného doplňkového pojištění úrazu v ČR v letech 2011 – 2013 (v mld. Kč)

Rok	Doplňkové pojištění úrazu		
	Dolní interval predikce	Predikce pojistného	Horní interval predikce
2011	6,98	8,42	9,87
2012	7,56	9,02	10,49
2013	8,14	9,61	11,11

Zdroj: vlastní zpracování

Tyto zjištěné predikované odhady předepsaného pojistného jednotlivých odvětví životního pojištění v České republice jsou znázorněny v následujícím obrázku. Obrázek č. 33 tedy určuje podíl jednotlivých odvětví životního pojištění na celkovém předepsaném pojistném za životního pojištění.

Obrázek 33: Predikce vývoje předepsaného pojistného v jednotlivých odvětvích Ž. P.

Zdroj: vlastní zpracování

Pomocí statistických výpočtů bylo zjištěno, že na trhu životního pojištění nadále pokračoval trend dynamického rozvoje investičního životního pojištění, kde podíl investičního životního pojištění na celkovém předepsaném pojistném překonal tradiční produkty, mezi které je možné řadit: pojištění pro případ smrti či dožití, kapitálové životní pojištění anebo svatební

pojištění nebo doplňkové pojištění úrazu. Nadále tedy docházelo k přechodu od tradičních produktů k produktům investičním. Nejprve však došlo k mírnému poklesu předepsaného pojistného u investičního životního pojištění. Tento fakt může být způsoben doznívajícími účinky finanční krize, kdy lidé museli omezovat výdej svých peněz, avšak v průběhu dalších let je zaznamenán růst předepsaného pojistného u produktů investičního životního pojištění. Patrně je to způsobeno zvýšeným zájmem klientů o tyto produkty vlivem rostoucích obav ve stáří, proto klienti využívají těchto produktů, jelikož se chtějí zabezpečit v případě dožití se určitého věku. Investiční životní pojištění má však svá rizika, která spočívají v tom, že je výše plnění vázána na hodnotu podílových jednotek. Může se tedy stát, že za určité zaplacené pojistné je možné obdržet více či méně pojistného plnění, kdy záleží na tom, jak se právě povede námi zvolenému investičnímu portfoliu. Investiční riziko tedy nenese pojišťovna, ale pojistník.

Závěr

Pro lepší pochopení problematiky, které se tato diplomová práce týká, byly nejdříve definovány: základní pojmy v pojišťovnictví a v životním pojištění, typy rizik v životním pojištění, funkce životního pojištění, účastníci pojištění osob životního pojištění a členění životního pojištění.

Životní pojištění se člení podle druhu krytých rizik na dva základní druhy komerčního pojištění, které jsou nabízeny na pojistném trhu. Slouží ke krytí dvou hlavních rizik, kterým je riziko úmrtí a riziko dožití. Životní pojištění má své individuální a makroekonomické funkce. Současnou zásadní individuální funkcí je schopnost produktů životního pojištění krýt potřeby lidí ve stáří. Instrument finančního trhu je z pohledu pojišťovny nejvýznamnější makroekonomickou funkcí, která díky reinvesticím inkasovaného pojistného do různých druhů investic obstarává lepší finanční stabilitu pojišťoven.

Ke splnění jednoho ze dvou hlavních cílů této práce bylo rovněž nutné rozdělit tradiční produkty životního a důchodového životního pojištění a moderní produkty životního pojištění. Bylo zjištěno, že tradiční produkty byly po dlouhou dobu maximem, co šlo klientům nabídnout. Vlivem sníženého zájmu o produkty životního pojištění bylo nezbytné tyto produkty inovovat a najít doposud nepojistitelná rizika, která by bylo možné poskytnout současným klientům.

Prvním ze dvou hlavních cílů bylo zmapovat vybrané produkty životního pojištění na českém pojistném trhu. Pro zmapování vybraných produktů investičního životního pojištění jsem využil konzultaci s pojišťovacím makléřem z finančně poradenské firmy Fincentrum. Bylo shledáno, že nabídka produktů investičního životního pojištění je na českém pojistném trhu značně rozmanitá, a proto si klienti mohou vybrat ze širokého spektra těchto produktů. U každého produktu investičního životního pojištění byly určeny výhody i nevýhody. Dle této analýzy se pak může potenciální klient rozhodnout, jaký produkt bude pro něj nejvýhodnější.

Pátá kapitola se věnuje formování pojistného trhu od založení první pojišťovny v roce 1827, která začala poskytovat pouze požární pojištění. Po roce 1948 se zmonopolizoval český pojistný trh a klient se tak mohl pojistit jen u státní pojišťovny. V roce 1991 byl přijat zákon č. 185/1991 Sb. o pojišťovnictví, který otevřel cestu k budování českého pojistného trhu a umožnil vznik konkurence v tomto odvětví.

Šestá kapitola je nejprve zaměřena na vývojové tendence na pojistných trzích, kde bylo zjištěno, že v současné době lze vysledovat několik vývojových tendencí, které ovlivňují

pojistný trh. Mezi tyto tendence patří vývoj pojištěnosti, uplatnění bankopojištění a zvyšování významu životního pojištění. Dále se pak tato kapitola orientovala na vývoj životního pojištění od demonopolizace České pojišťovny až po rok 2011. Tato kapitola je rozdělena do dvou částí, a to na etapu vývoje od roku 1991 – 1999 a na etapu od roku 2000 – 2011. V první etapě dominovala na českém pojistném trhu Česká pojišťovna, která již měla vybudovanou svoji klientelu, a proto bylo obtížné pro pobočky zahraničních pojišťoven vstupujících na český pojistný trh získat nové klienty a z tohoto důvodu se pojišťovny zaměřily na produkty životního pojištění, které znamenaly menší riziko. Po demonopolizaci se zvyšoval počet pojišťoven a nadprůměrně rostlo předepsané pojistné a technické rezervy, zvláště pak u životního pojištění vlivem daňového zvýhodnění životního pojištění a také rostoucím zájmem o tyto produkty. Neživotní pojištění však stále mělo větší podíl na předepsaném pojistném než životní pojištění, avšak v průběhu této etapy se tento podíl zmenšoval a to až na 70 % v roce 1999. V průběhu těchto let se také zvyšovala celková pojištěnost, která v roce 1999 činila 3,5 %. Ve druhé etapě byl již český pojistný trh zcela diverzifikován a ovládan zhruba pěti největšími pojišťovnami, avšak počet pojišťoven stále rostl. Během této etapy docházelo k postupnému přechodu od tradičních produktů k investičním díky větší propagaci produktů investičního životního pojištění ze strany pojistitele a rovněž zvýšenou motivací zprostředkovatelů z důvodu vyšší provize a zvýšenými obavami lidí o budoucnost. Vlivem zavedení nových produktů životního pojištění rostlo předepsané pojistné životního pojištění mnohem intenzivněji než u neživotního pojištění, avšak vzniklá finanční krize v roce 2008 – 2009 zapříčinila výrazný pokles předepsaného pojistného životního pojištění. V následujícím roce pak došlo k oživení pojistného trhu díky rostoucímu zájmu o produkty životního pojištění. Růst předepsaného pojistného životního pojištění zapříčinil zvyšování technických rezerv životního pojištění. Z těchto důvodů se zvyšoval podíl předepsaného pojistného v životním pojištění oproti pojištění neživotnímu, kdy tento podíl činil již 46 %. Nadále se také zvyšovala celková pojištěnost, která dosáhla 4,5 % v roce 2010. V roce 2011 činil podíl předepsaného pojistného životního pojištění na celkovém předepsaném pojistném 46,4 %.

V předposlední kapitole bylo porovnáno životní pojištění mezi Českou republikou a západní a východní Evropou. Ukázalo se, že Česká republika, která se řadí k východní Evropě, výrazně zaostává ve výši předepsaného pojistného životního a neživotního pojištění za západní Evropou, naopak ostatní země východní Evropy předstihuje. Pro země západní Evropy je dále typické, že je zde větší podíl životního pojištění na celkovém předepsaném pojistném oproti neživotnímu pojištění. Tento fakt je způsoben rostoucím zájmem o produkty penzijního připojištění z důvodu obav o nedostatečné finanční prostředky ve stáří. Vzniklá

finanční krize v roce 2008 způsobila v zemích západní Evropy pokles na pojistných trzích, avšak na země východní Evropy dopadl vliv finanční krize až o rok později z důvodu závislosti východní Evropy na západní Evropě. V roce 2010 byl opět zaznamenán mírný růst životního pojištění. Vyšší pojištěnost znamená větší vyspělost ekonomiky, proto je v západní Evropě tato pojištěnost mnohem větší, jak ve východní Evropě.

Největším současným problémem v životním pojištění v České republice je přesjednávaní pojistných smluv, to znamená, že pojišťovací zprostředkovatelé ruší staré smlouvy a přesjednávají je na nové. Rostoucí počet zprostředkovatelů tak řeší tímto způsobem opětovné získávání provizí ze znovu sjednaných pojistných smluv. Dalším problémem je také stále rostoucí závislost pojišťoven na zprostředkovatelích. Východiskem z tohoto problému by mohla být větší aktivita pojistitelů ve snaze prodávat a nabízet pojistné produkty prostřednictvím vlastních exkluzivních zprostředkovatelských sítí či nabízet produkty formou bankopojištění, to je prostřednictvím mateřských či dceřiných bankovních společností. Dalšími možnými řešeními je potom rozvoj elektronických obchodů životního pojištění prostřednictvím internetu.

Ke splnění druhého hlavního cíle diplomové práce byl pomocí regresní analýzy v poslední kapitole predikován vývoj předepsaného pojistného životního a neživotního pojištění, technických rezerv v životním a neživotním pojištění a rovněž byl také stanoven podíl jednotlivých odvětví životního pojištění na předepsaném pojistném životního pojištění. K predikci budoucích hodnot byl použit statistický program Statistica. Dle použitých modelových výpočtů, jejichž základem byl skutečný vývoj předepsaného pojistného a vývoj pojistně-technických rezerv je tedy možné očekávat, že předepsané pojistné životního pojištění a technické rezervy by měly do roku 2013 mírně růst. Samotný vývoj však bude dále ovlivňovat i celková ekonomická situace a především vývoj životní úrovně obyvatelstva.

Předpokladem růstu předepsaného pojistného životního pojištění je samozřejmě neustálá inovace pojistných produktů a přizpůsobování stále se měnícím potřebám obyvatel. V současné době se největším potenciálem jeví zdravotní pojištění, které může doplnit či nahradit státem poskytované nemocenské dávky. I nadále by měl trvat zájem o investiční životní pojištění.

Použité statistické výpočty v oblasti neživotního pojištění ukazují, že předepsané pojistné a technické rezervy v neživotním pojištění budou výrazně růst. V posledních letech však docházelo pouze k mírnému nárůstu, a proto by neměl být tento růst až tak velký, jak bylo zjištěno.

Použitá literatura

Monografie

- [1] BLAND, David. *Pojištění: Principy a praxe*. 1. vyd. Praha: Česká asociace pojišťoven, 1997.
- [2] CIPRA, Tomáš. *Pojistná matematika: Teorie a praxe*. 2. vyd. Praha: EKOPRESS, 2006, 411 s. ISBN 80-86929-11-6.
- [3] ČEJKOVÁ, Viktória. *Pojistný trh*. 1. vyd. Praha: Grada, 2002, 120 s. ISBN 80-247-0137-5.
- [4] DAŇHEL, Jaroslav. *Kapitoly z pojistné teorie*. 1. vyd. Praha: Oeconomica, 2002. 139 s. ISBN 80-245-0306-9.
- [5] DAŇHEL, J. a kol. *Pojistná teorie*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2005. 332 s. ISBN 80-86419-84-3.
- [6] DUCHÁČKOVÁ, E. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. 2. vyd. Praha: Ekopress, 2005. 178 s. ISBN 80-86119-92-0.
- [7] DUCHÁČKOVÁ, Eva a Jaroslav DAŇHEL. *Teorie pojistných trhů*. 1. vyd. Praha: Professional publishing, 2010, 216 s. ISBN 978-80-7431-015-7.
- [8] KUBANOVÁ, Jana. *Statistické metody pro ekonomickou a technickou praxi*. 3. vyd. Bratislava: Statis, 2008, 247 s. ISBN 978-80-85659-47-4.
- [9] MAJTÁNOVÁ, A., DAŇHEL, J., DUCHÁČKOVÁ, E., KAFKOVÁ, E. *Teorie a praxe pojišťovnictví*. 1. vyd. Praha: Ekopress, 2006. 288 s. ISBN 80-86929-19-1.
- [10] VOSTATEK, J. *Sociální a soukromé pojištění*. 1. vyd. Praha: Codex Bohemia, 1996. 601 s. ISBN 80-85963-21-3.

Internetové stránky

- [11] Česká asociace pojišťoven [online]. Dostupné na WWW: <<http://www.cap.cz>>.
- [12] Historie a vývoj České pojišťovny. *Pojišťovací poradce* [online]. © 2009 [cit. 2012-04-11]. Dostupné z: <http://www.pojistovaci-poradce.cz/blog/43-Ceska-pojistovna-a-s-/39-Historie-a-vyvoj-CP>

- [13] Ministerstvo financí České republiky: Výroční zprávy. *Ministerstvo financí* [online]. Praha: Ministerstvo financí ČR, © 2005 [cit. 2012-04-03]. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/pojistovnictvi_7861.html?year=2006
- [14] Můžeme zastavit pokles na českém pojišťovacím trhu. *Poly media* [online]. 2012 [cit. 2012-04-11]. Dostupné z: http://82.208.17.172/EduArt/KONFERENCE_DIRECT_VYSTOUPENI/
- [15] Pojištění. *Finance* [online]. 2010 [cit. 2012-04-11]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/zpravy/finance/252077-sikora-lide-nespravne-chapou-hlavni-principy-zivotniho-pojisteni/>
- [16] Předepsané pojistné. *Pojištění* [online]. © 2012 [cit. 2012-04-11]. Dostupné z: <http://www.pojisteni.cz/clanky/a/100/predepsane-pojistne.html>
- [17] Sigma. *Swiss Re* [online]. © 2012 [cit. 2012-04-03]. Dostupné z: <http://www.swissre.com/sigma/>
- [18] Souhrnné informace o finančním sektoru. *Česká národní banka* [online]. 2003-2012 [cit. 2012-04-11]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/dohled_financi_trh/souhrnne_informace_fin_trhy
- [19] Výroční zprávy. *Česká asociace pojišťoven* [online]. ČAP, © 2010 [cit. 2012-04-03]. Dostupné z: www.cap.cz/ItemF.aspx?list=DOKUMENTY_01&view=pro+web+Výroční+zprávy
- [20] Výroční zprávy České národní banky. *Česká národní banka* [online]. Česká národní banka, © 2003-2012 [cit. 2012-04-03]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/o_cnb/hospodareni/vyrocni_zpravy/index.html

Prameny práva

- [21] Zákon č. 363/1999 Sb., o pojišťovnictví a o změně některých souvisejících zákonů.
- [22] Zákon č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě a o změně souvisejících zákonů

Seznam příloh

Příloha A: Počet dlouhodobých smluv životního pojištění v ČR

Příloha B: Vývoj technických rezerv v letech 1993 – 2010 v ČR

Příloha C: Vývoj předepsaného pojistného v letech 1992 – 2011 v ČR

Příloha D: Vývoj pojištěnosti v letech 1991 – 2010 v ČR

Příloha E: Vývoj předeps. pojistného v odvětvích životního pojištění v ČR

Příloha F: Vývoj pojištěnosti od roku 2002 – 2010 v Evropě

Příloha G: Vývoj předeps. poj. v jednotlivých čtvrtletích roku 2011 v ČR

Příloha H: Vývoj předeps. poj od roku 2002 – 2010 v Evropě

Příloha I: Tempo růstu předeps. poj. ve srovnání s meziročním reálným růstem HDP v ČR (stará metodika)

Příloha J: Tempo růstu předeps. poj. ve srovnání s meziročním reálným růstem HDP v ČR (nová metodika)

Příloha K: Vývoj předeps. pojistného v letech 2005 – 2010 v ČR

Příloha L: Růstový trend Ž. P. na území střední Evropy a Německa

Příloha A: Počet dlouhodobých smluv životního pojištění v ČR

Rok	Počet smluv		Průměrné roční pojistné v Kč		
	životní pojištění celkem	z toho důchodové pojištění	životní pojištění celkem	kapitálové životní pojištění	důchodové životní pojištění
1992	5 649	461	-	705	1 075
1993	5 688	534	901	833	1 551
1994	5 852	649	1 165	1 077	1 879
1995	5 912	815	1 434	1 309	2 210
1996	5 952	883	1 755	1 652	2 351
1997	6 018	928	1 981	1 889	2 481
1998	6 023	917	2 340	2 295	2 591
1999	6 008	866	2 632	3 042	2 980

Zdroj: upraveno podle [6]

Příloha B: Vývoj technických rezerv v letech 1993 – 2010 v ČR v mld. Kč

Rok	Technické rezervy		
	Neživotní pojištění	Životní pojištění	Celkem
1993	6,20	45,90	52,10
1994	13,90	49,50	63,40
1995	14,40	55,00	69,40
1996	27,50	57,70	85,20
1997	33,10	63,80	96,90
1998	30,40	67,90	98,30
1999	33,40	76,20	109,60
2000	31,10	86,10	117,20
2001	37,20	97,80	135,00
2002	46,70	111,20	157,90
2003	50,90	125,40	176,30
2004	59,30	139,30	198,60
2005	58,40	162,90	221,30
2006	62,00	182,80	244,80
2007	68,27	198,38	266,65
2008	73,57	204,84	278,41
2009	74,23	222,48	296,71
2010	73,99	245,77	319,76

Zdroj: upraveno podle [19]

Příloha C: Vývoj předs. pojistného v letech 1992 – 2011 v ČR v mld. Kč

Rok	Předsané pojistné				
	Neživotní pojištění	Podíl v %	Životní pojištění	Podíl v %	Celkem
1992	11,598	69,000	5,223	31,000	16,821
1993	17,491	74,800	5,905	25,200	23,396
1994	21,670	74,500	7,418	25,500	29,088
1995	24,507	72,700	9,225	27,300	33,732
1996	29,254	72,700	10,989	27,300	40,243
1997	35,296	73,600	12,690	26,400	47,986
1998	40,123	72,800	14,965	27,200	55,088
1999	43,169	68,400	19,917	31,600	63,086
2000	47,819	67,700	22,770	32,300	70,589
2001	52,460	64,974	28,280	35,026	80,740
2002	56,730	62,382	34,200	37,607	90,940
2003	64,810	61,176	41,130	38,824	105,940
2004	68,370	60,730	44,200	39,261	112,580
2005	72,200	61,620	44,900	38,320	117,170
2006	74,880	61,317	47,230	38,675	122,120
2007	78,760	59,263	54,140	40,737	132,900
2008	82,570	59,203	56,890	40,790	139,470
2009	83,900	58,211	60,230	41,789	144,130
2010	84,200	53,974	71,700	45,962	156,000
2011	83,07	53,570	72,01	46,430	155,080

Zdroj: upraveno podle [19]

Příloha D: Vývoj pojištěnosti v letech 1991 – 2010 v ČR v %

Rok	Pojištěnost		
	Životní pojištění	Neživotní pojištění	Pojištěnost celkem
1991	0,7	1,3	2,0
1992	0,7	1,4	2,1
1993	0,7	1,9	2,6
1994	0,7	2,2	2,9
1995	0,7	1,8	2,5
1996	0,7	1,9	2,6
1997	0,8	2,1	2,9
1998	0,9	2,2	3,1
1999	1,1	2,3	3,4
2000	1,2	2,5	3,7
2001	1,2	2,2	3,4
2002	1,4	2,3	3,7
2003	1,6	2,5	4,1
2004	1,6	2,4	4,0
2005	1,5	2,4	3,9
2006	1,5	2,3	3,8
2007	1,5	2,2	3,7
2008	1,6	2,3	3,8
2009	1,7	2,3	4,0
2010	2,0	2,3	4,3

Zdroj: upraveno podle [19]

Příloha E: Vývoj předeřs. pojistného v odvětvích Ž. P. v ČR v mld. Kč

Rok	Předeřsané pojistné řivotního pojiřtění				
	Pojiřtění pro řpřípad smrti ři dořití, kapitálové pojiřtění, řvatební pojiřtění	Důchodové pojiřtění	Investiční řivotní pojiřtění	Doplňkové pojiřtění úrazu	Celkem
1998	11,28	2,62	0,32	0,74	14,96
1999	15,55	2,67	0,66	1,01	19,89
2000	17,46	2,71	1,53	1,08	22,78
2001	21,34	3,26	2,46	1,22	28,28
2002	23,83	2,79	3,14	4,41	34,17
2003	28,47	3,31	4,88	4,46	41,12
2004	30,13	3,25	6,05	4,77	44,20
2005	29,49	2,78	7,55	5,14	44,96
2006	27,68	2,80	11,36	5,42	47,26
2007	27,51	2,58	18,39	5,66	54,14
2008	26,70	2,44	21,59	6,17	56,90
2009	26,78	2,31	24,13	6,98	60,20
2010	27,78	2,08	33,96	7,93	71,75

Zdroj: upraveno podle [19]

Příloha F: Vývoj pojištěnosti od roku 2002 – 2010 v Evropě v %

Evropa	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Životní pojištění	4,83	4,64	4,68	4,69	5,30	5,00	4,54	4,50	4,44
Neživotní pojištění	3,22	3,35	3,20	3,10	3,00	3,00	2,92	3,10	2,99
Celkem	8,05	7,99	7,88	7,79	8,30	8,00	7,46	7,60	7,43

Zdroj: upraveno podle [17]

Západní Evropa	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Životní pojištění	5,22	4,99	5,10	5,21	5,95	5,68	5,25	5,24	5,22
Neživotní pojištění	3,36	3,47	3,31	3,23	3,09	3,17	3,08	3,22	3,18
Celkem	6,11	8,46	8,41	5,81	9,04	8,85	8,33	5,82	8,40

Zdroj: upraveno podle [17]

Střední a východní Evropa	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Životní pojištění	0,89	0,99	0,80	0,60	0,64	0,70	0,74	0,58	0,58
Neživotní pojištění	1,87	2,11	2,17	2,07	2,09	2,10	2,06	2,16	2,05
Celkem	2,76	3,10	2,97					2,74	2,63

Zdroj: upraveno podle [17]

Česká republika	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Životní pojištění	1,40	1,60	1,60	1,50	1,50	1,50	1,55	1,70	2,00
Neživotní pojištění	2,30	2,50	2,40	2,40	2,30	2,20	2,25	2,30	2,30
Celkem	3,70	4,10	4,00	3,90	3,80	3,70	3,80	4,00	4,30

Zdroj: upraveno podle [17]

Příloha G: Vývoj předeřs. poj. v jednotlivých čtvrtletích roku 2011 v ČR

Čtvrtletí	Předeřsané pojistné (v mld. Kč)		
	Předeřsané pojistné celkem	Neživotní pojištění	Životní pojištění
1. Q	42,59	23,11	19,48
2. Q	38,34	20,56	17,78
3. Q	36,67	20,13	16,54
4. Q	37,48	19,27	18,21

Zdroj: upraveno podle [18]

Příloha H: Vývoj předeps. poj. od roku 2002 – 2010 v Evropě v mld. USD

Evropa	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Životní pojištění	468	500	598	705	812	941	1 036	996	954	956
Neživotní pojištění	300	346	438	501	523	544	645	98	85	658
Celkem	768	846	1 036	1 206	1 335	1 485	1 681	1 094	1 039	1 614

Zdroj: upraveno podle [17]

ČR	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Životní pojištění	0,70	1,04	1,46	1,72	1,88	2,08	2,65	3,33	3,16	3,76
Neživotní pojištění	1,38	1,72	2,30	2,66	3,02	3,22	3,77	4,86	4,40	4,41
Celkem	2,08	2,76	3,76	4,38	4,90	5,30	6,42	8,19	7,56	8,17

Zdroj: upraveno podle [17]

Západní Evropa	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Životní pojištění	459	492	587	694	802	927	1 018	970	936	937
Neživotní pojištění	286	329	415	470	487	501	588	635	594	589
Celkem	745	821	1 002	1 164	1 289	1 428	1 606	1 605	1 530	1 526

Zdroj: upraveno podle [17]

Střední a východní Evropa	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Životní pojištění	8,80	8,10	11,04	11,13	10,53	13,15	18,06	25,79	18,01	19,56
Neživotní pojištění	13,97	17,21	23,43	31,42	36,15	42,92	56,31	72,31	66,82	68,76
Celkem	22,77	25,31	34,47	42,55	46,68	56,07	74,37	98,10	84,83	88,32

Zdroj: upraveno podle [17]

Příloha I: Tempo růstu předs. poj. ve srovnání s meziročním reálným růstem HDP v ČR (stará metodika) v %

Rok	Růst HDP	Celkové předsané pojistné	Předsané pojistné životního pojištění	Předsané pojistné neživotního pojištění
2006	7,20	4,30	5,12	3,71
2007	5,70	8,86	14,70	5,18
2008	3,10	4,93	5,08	4,83
2009	-4,70	3,35	5,87	1,61
2010	2,70	8,17	19,04	0,36

Zdroj: vlastní zpracování

Příloha J: Tempo růstu předs. poj. ve srovnání s meziročním reálným růstem HDP v ČR (nová metodika) v %

Rok	Růst HDP	Celkové předsané pojistné	Předsané pojistné životního pojištění	Předsané pojistné neživotního pojištění
2006	7,20	4,6	6,6	3,7
2007	5,70	6,2	8,2	5,2
2008	3,10	6,0	8,4	4,8
2009	-4,70	2,9	5,5	1,6
2010	2,70	2,0	5,0	0,4

Zdroj: vlastní zpracování

Příloha K: Vývoj předeps. pojistného v letech 2005 – 2010 v ČR v mld. Kč

Rok	Předepsané pojistné Ž. P.					Předepsané pojistné NŽ.P.	Předepsané pojistné celkem
	Jednorázové	Běžné	Celkové	10 % z jednorázového	Běžně placené s 10 % jednorázového		
2005	12,5	32,4	44,9	1,25	33,65	72,2	105,85
2006	12,6	34,6	47,2	1,26	35,86	74,88	110,74
2007	17	37,1	54,1	1,7	38,8	78,76	117,56
2008	16,4	40,4	56,8	1,64	42,04	82,57	124,61
2009	17,6	42,6	60,2	1,76	44,36	83,9	128,26
2010	27,9	43,8	71,7	2,79	46,59	84,2	130,79

Zdroj: upraveno podle [19]

Příloha L: Růstový trend Ž. P. na území střední Evropy a Německa v %

Stát	2008	2009	2010	2011
Česká Republika	7,20	3,30	1,90	2,20
Slovensko	6,10	2,60	2,70	0,50
Polsko	-1,10	0,10	8,30	1,90
Maďarsko	5,70	-2,90	-0,80	3,20
Německo	0,10	-3,00	-2,40	
Rakousku	1,70	-1,80	1,60	

Zdroj: upraveno podle [19]